

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

ปริญญา

วรรณคดีไทย

วรรณคดี

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า
พ.ศ. 2545-2551

Concepts of Democracy and Political Participation in Panwaenpha Award-Winning
Short Stories, 2002 – 2008

นามผู้วิจัย นางสาวชญานันท์ เอื้อวฉาย

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์สรณัฐ ไตลังคะ, อ.ค.)

หัวหน้าภาควิชา

(อาจารย์ขั้ววรรณ นาวิกมูล, M.A.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่

เดือน

พ.ศ.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

พ.ศ. 2545-2551

Concepts of Democracy and Political Participation in Panwaenpha Award-Winning Short Stories,

2002 – 2008

โดย

นางสาวชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชญาณ์ทัต เอียวฉาย 2555: แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง
สำนวนวลีพจนานุกรม พ.ศ. 2545-2551 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วรรณคดีไทย)
สาขาวรรณคดีไทย ภาควิชาวรรณคดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์สรณัฐ ไตลังคะ, อ.ค. 137 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องสำนวนวลีพจนานุกรม พ.ศ. 2545-2551
ด้านแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง พัฒนาการแนวคิด และกลวิธีการ
ประพันธ์

ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสำนวนวลีพจนานุกรมแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือกันระหว่าง
ภาครัฐกับประชาชนในการส่งเสริมการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผู้แต่งมักหยิบยก
ประเด็นการถือราษฎรบังหลวงของนักการเมืองไทยมาเป็นประเด็นหลัก แสดงให้เห็นว่านักเขียน
ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของความหมายของประชาธิปไตยที่ตัวนักการเมือง นอกจากนี้ยังมีการ
วิพากษ์นโยบายของรัฐที่ส่งผลต่อประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้แต่งเห็นว่าการ
เลือกตั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย เนื้อหาของเรื่องมัก
สัมพันธ์กับบริบททางสังคมและปัญหาทางการเมืองรวมทั้งสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สร้างสรรค์
ผลงาน

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Chayathat Eowchai. 2012: Concepts of Democracy and Political Participation in Panwaenpha Award-Winning Short Stories, 2002 - 2008. Master of Arts (Thai Literature), Major Field: Thai Literature, Department of Literature. Thesis Advisor: Associate Professor Soranat Tailanga, Ph.D. 137 Pages.

This thesis aims to study the Panwaenpha Award – Winning short stories, 2002 – 2008 in terms of concepts of democracy and political participation, development of these concepts and literary style.

The study found that the Panwaenpha Award – Winning short stories present cooperation between the state and the people in promoting democracy. The corrupted behaviors of the Thai politicians are the main themes of the stories, which show that most writers aim at politicians as a key factor in defining the meaning of democracy. As for political participation, the writers give the importance to election as a basic element the advancement of democracy. The content of these stories are related to social contexts and social and political problems at the time they were written.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

____/____/____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาจากผู้มีพระคุณมากมาย ท่านแรกคือ รองศาสตราจารย์ ดร. สรณัฐ ไตลังคะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้เสียสละเวลาและแรงกาย ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางวิชาการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงให้คำแนะนำอื่นๆ ที่เป็นการปลูกฝังสิ่งดีงามให้แก่ชีวิตของศิษย์

ขอบพระคุณศาสตราจารย์กุลวดี มกรภิรมย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศ เวศร์ภาดา ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ผู้มีพระคุณทั้งสองท่านที่สละเวลาช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน คณาจารย์ในภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณาจารย์สาขาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ตลอดจนครูของศิษย์ในระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่เยาว์วัย ครูทุกท่านได้ประสาทวิชาความรู้และปลูกฝังให้ศิษย์รักวิชาภาษาไทย จนกระทั่งศิษย์ประสบความสำเร็จ เช่นทุกวันนี้ รวมทั้งความเมตตาที่ทุกท่านได้มอบให้แก่ศิษย์ตลอดมา

ขอบพระคุณคุณพ่อสันติ เอี้ยวฉาย คุณแม่อรอนงค์ เอี้ยวฉาย คุณอภินันท์ เอี้ยวฉาย และ คุณดวงกมล ผดุงวิทย์วัฒนา บุคคลในครอบครัว ผู้เฝ้าหล่อหลอมให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งยังมอบความรัก ความห่วงใย กำลังใจ และกำลังใจทรัพย์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้รับความสำเร็จในชีวิต

ขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร ในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ผู้เอื้อเฟื้อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณโชติรส เกตุแก้ว อาจารย์ชนิตตา โชติช่วง และพี่น้อง ปริญญาโทสาขาวิชาวรรณคดีไทย ที่ให้คำแนะนำและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ชญานันท์ เอี้ยวฉาย

กรกฎาคม 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง

(4)

บทที่ 1 บทนำ

1

ความสำคัญของปัญหา

1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3

ขอบเขตการวิจัย

3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7

วิธีการดำเนินการวิจัย

7

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

8

นิยามศัพท์เฉพาะ

8

บทที่ 2 การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรางวัลพานแว่นฟ้า

9

บทที่ 3 บริบทสังคม แนวคิด ทฤษฎี

13

บริบททางการเมืองและสังคม

13

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

13

การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนกับรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

15

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

16

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์

21

การออกเสียงลงประชามติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. 2550

23

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของนายสมัคร สุนทรเวช

26

แนวคิดประชาธิปไตย

28

ความหมายของประชาธิปไตย

28

ประชาธิปไตยในมุมมองต่างๆ

29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

รูปแบบต่างๆ ของประชาธิปไตย	32
ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)	32
ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy)	32
ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)	33
ลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย	34
แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง	37
บทที่ 4 เรื่อง สันธรวัดพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2551: แนวคิดและกลวิธี	41
แนวคิดประชาธิปไตย	42
ประเด็นพฤติกรรมน้อยถอยของนักการเมืองและวงการเมือง	42
ประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ	60
แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง	65
ประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ	65
ประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง	85
ประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ	92
กลวิธีการนำเสนอเรื่อง สันธรวัดพานแว่นฟ้า	106
การนำเสนอเรื่องแนวสันนิษ	107
การนำเสนอเรื่องแนวสัญลักษณ์	113
การนำเสนอเรื่องจากมุมมองที่หลากหลาย	119
โครงเรื่องกับการผลิตซ้ำทางวรรณกรรม	122
การใช้โครงเรื่องซ้ำ	122
กรอบกติกากับคุณค่าทางวรรณกรรม	123
อำนาจทางการเมืองกับความขัดแย้งของรางวัล	124
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	127
สรุป	127
ข้อเสนอแนะ	129

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

130

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

137

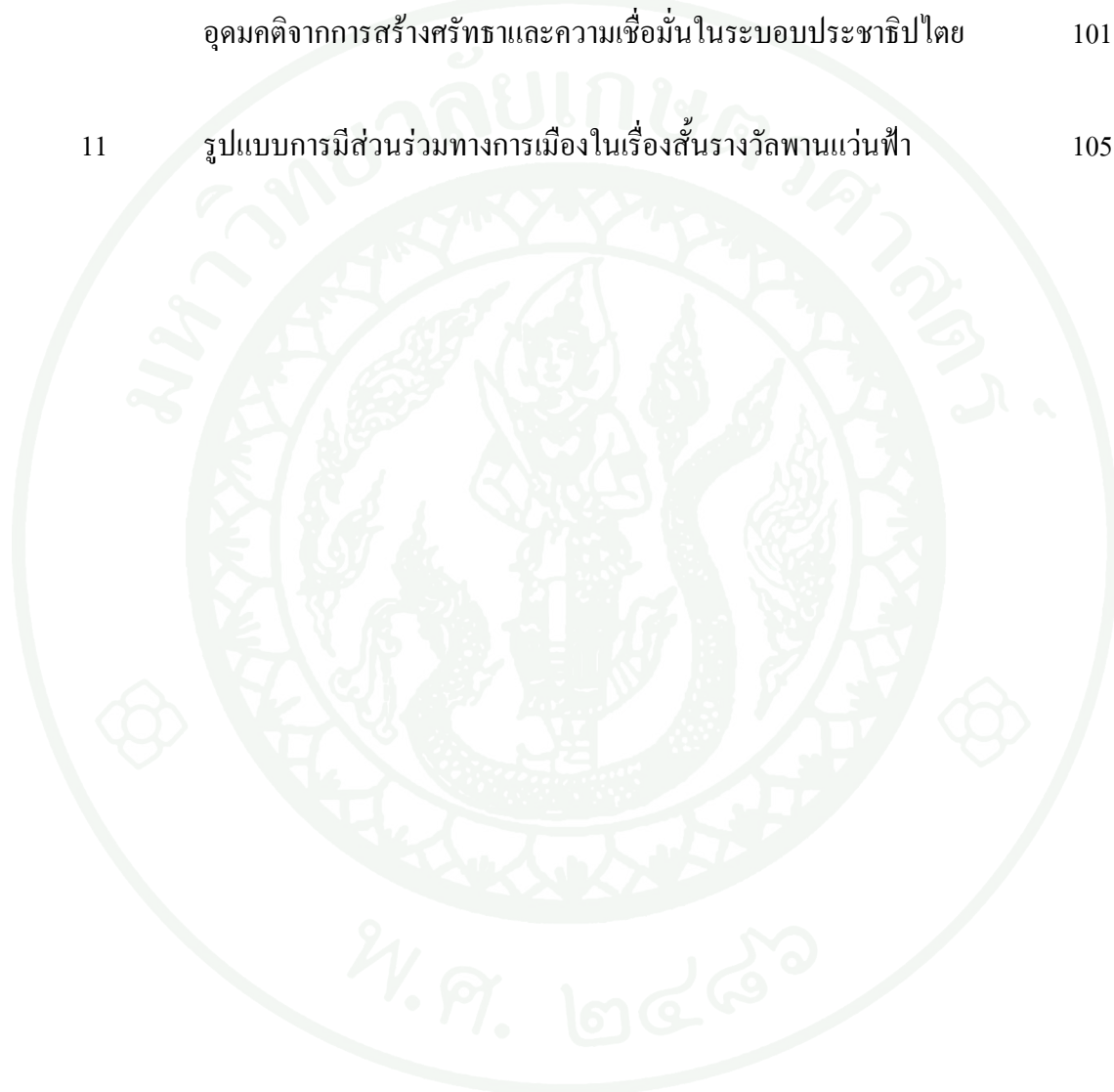

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	วรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้าในระดับประชาชน พ.ศ.2545 – พ.ศ. 2551	3
2	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกิจกรรม ทางการเมืองมีความเข้มข้นในระดับต่างๆ	39
3	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองจากการมุ่ง แสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง	44
4	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองจากการซื้อสิทธิ ขายเสียง	57
5	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ	61
6	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐจาก การวิพากษ์นโยบายทั่วไป	66
7	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐจาก การวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนทุนนิยม	78
8	เรื่องสั้นที่นำเสนอแนวคิดแนวคิดวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง ประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย	87
9	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองใน อุดมคติจากการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง	93

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
10	เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองใน อุดมคติจากการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย	101
11	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	105

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การเขียนเรื่องสั้นในปัจจุบันมีการมุ่งพัฒนางานเขียนในแง่ของรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหา ทำให้เรื่องสั้นประเภทต่างๆ ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน และได้รับความสนใจจากนักวิจารณ์เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สถาบันต่างๆ ก็ยังให้ความสนใจแก่วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นอย่างแพร่หลาย จึงจัดการประกวดผลงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งมอบรางวัลเพื่อเป็นเกียรติแก่นักเขียนเช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) รางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ รางวัลเรื่องสั้นดีเด่นประจำปีของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย รางวัลช่อการะเกดและรางวัลวรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้า เป็นต้น โดยแต่ละรางวัลมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายของสถาบันหรือองค์กรที่มอบรางวัล

เป็นที่น่าสังเกตว่า รางวัลที่สถาบันต่างๆ จัดให้มีการประกวดขึ้นนั้น มีรางวัลหนึ่งที่ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการแสดงออกทางการเมือง นั่นคือรางวัลวรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้า รางวัลนี้เกิดขึ้นมาจากการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยปรัชญาที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของประชาชน และการเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน” จึงได้มีการประกวดขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาธิปไตยที่แพร่หลายสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า รางวัลวรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้าจัดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2545 โดยสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ตามคำสั่งรัฐสภาที่ 10/2545 เรื่องแต่งตั้งกรรมการจัดประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมือง ประจำปี 2545 มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ศิลปะในการเขียน ถ่ายทอดความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการทางการเมืองที่ต้องการ อันเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภาและสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้นการเมืองให้ประดับคู่การเมืองไทยต่อไป (สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2545: คำนิยาม) โดยทั้งนี้ใน พ.ศ. 2545 มีการประกวดวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นเพียงอย่างเดียว ต่อมาใน พ.ศ. 2546 และ 2547 จึงมีการประกวดวรรณกรรม 2 ประเภท คือ ประเภทเรื่องสั้นและประเภทบทกวี ใน 2 ปีนี้ มีการประกวดแยกแกระดับรางวัลแก่ผู้สนใจส่งประกวด 2 ระดับ คือ ระดับประชาชนและระดับนักเรียน ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึง พ.ศ. 2551 คงเหลือการประกวดวรรณกรรม 2 ประเภท คือ ประเภทเรื่องสั้นและ

ประเภทบทกวี และมีประเภทรางวัลระดับเดียว คือ ประชาชนทั่วไปโดยไม่จำกัดอายุ เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่ประกวดระหว่าง พ.ศ. 2545 – 2551 มีจำนวนวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลประเภทเรื่องสั้นระดับประชาชนมีจำนวน 79 เรื่อง ประเภทเรื่องสั้นระดับนักเรียนจำนวน 9 เรื่อง ประเภทบทกวีการเมืองระดับประชาชนได้รับรางวัลจำนวน 21 บท ประเภทบทกวีการเมืองระดับนักเรียนได้รับรางวัลจำนวน 18 บท โดยเรื่องสั้นการเมืองพานแว่นฟ้าที่ได้รับรางวัลนี้ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุดต่างๆ รวม 8 ชุดด้วยกัน โดยใน พ.ศ. 2545 มีคณะกรรมการตัดสิน 2 คณะคือ คณะอนุกรรมการกลั่นกรองเรื่องสั้น และคณะอนุกรรมการตัดสินเรื่องสั้น ใน พ.ศ. 2546 – 2551 นั้น การตัดสินรางวัลมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพียงปีละชุดทำหน้าที่ในการคัดกรองและตัดสินไปพร้อมกัน

วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ามีบทบาทมากกว่าการเป็นเพียงบันทึกคดีประเภทร้อยแก้วร้อยกรองที่ใช้ในการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เนื่องจากหลักสำคัญของวรรณกรรมการเมืองที่ไม่เหมือนวรรณกรรมประเภทอื่นคือ การเสนอแนวคิดและมุมมองทางการเมืองออกมาในรูปแบบของวรรณกรรม นอกจากนี้ในวัตถุประสงค์ของการประกวดย่อมเป็นตัวชี้วัดที่แน่ชัดถึงแนวคิดทางการเมืองและการต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง จากการพิจารณาดังกล่าวดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าวรรณกรรมกลุ่มนี้นำเสนอความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างไร

นอกจากนี้การมอบรางวัลดังกล่าว ในช่วงเวลา 7 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 – 2551 นั้นประเทศไทยประสบการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง มีผู้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงเวลานี้มี 3 คนคือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีสองสมัยซ้อน ดำรงตำแหน่งสมัยแรกระหว่าง 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - 11 มีนาคม พ.ศ. 2548 และดำรงตำแหน่งสมัยที่สองระหว่าง 23 มีนาคม พ.ศ. 2548 - 19 กันยายน พ.ศ. 2549 พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งระหว่าง 19 กันยายน พ.ศ. 2549 - 29 มกราคม พ.ศ. 2551 และนายสมір สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งระหว่าง 29 มกราคม พ.ศ. 2551 - 9 กันยายน พ.ศ. 2551 การเปลี่ยนแปลงกับวรรณกรรมการเมืองที่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของรัฐบาลและบริบททางการเมืองต่างๆ ที่เกิดขึ้นน่าจะทำให้เรื่องสั้นการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ามีแนวคิดที่แตกต่างกันไปไม่มากนักน้อย เหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจและจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ปรากฏเรื่องสั้น
รางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 - 2551

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าในระดับประชาชน
พ.ศ. 2545 – 2551 จำนวน 79 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 1 พรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้าระดับประชาชน พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2551

ครั้งที่	ปี	จำนวน เรื่อง	รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
1	2545	11	ชนะเลิศ	กินเดือนเพ็ญ	อุเทน พรหมแดง
			รองชนะเลิศ	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน	หลงบุเรศ
			ชมเชย	กว่าจะรู้เตียงสา	วัชร เพชรทอง
			ชมเชย	จดหมายจากชายชรา	ลอย เหนือดี
			ชมเชย	คะแอ	วินทกานท์
			ชมเชย	นางรำ	ก้าววิโรจน์ คำจำนง
			ชมเชย	บิน	ดอกไม้แก้ว
			ชมเชย	ประชาธิปไตยในทางลัด	แสงทอง บาลธนจักร
			ชมเชย	ผู้มีสิทธิ์	ไชยา วรรณศรี
			ชมเชย	ภาพเก่า	ชาติณรงค์ วิสุตกุล
			ชมเชย	มองจากที่สูง	ไพบุลย์ พันธุ์เมือง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้งที่	ปี	จำนวน เรื่อง	รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2	2546	12	ชนะเลิศ	เหนือคมพัคฆ์	ชิต ชยากร
			รองชนะเลิศ	กล่องสบู่ของพ่อ	วิน วนาคร
			ชมเชย	ทางเลือก	วันเสาร์ เชิงศรี
			ชมเชย	นกหลง	สาคร พูลสุข
			ชมเชย	นักเล่นิทานยามราตรี	สาคร พูลสุข
			ชมเชย	ผู้ป่วย	พจนารถ พจนปกรณ์
			ชมเชย	ผ้าพับ	สมใจ สมคิด
			ชมเชย	ม้าขี่ ฝึเจ้าชาย	ชญวลี ศรีสุขโข
			ชมเชย	วีรชนนิรนาม	สมใจ สมคิด
			ชมเชย	สมดุใหม่	ยอดดา สะเข้มแข็ง
			ชมเชย	อุดมการณ์แห่งรัก	ประมุล ตังจิวิเศษ
			ชมเชย	ฮัลโหล	กร ศิริวัฒน์
3	2547	12	ชนะเลิศ	ตานะห์อุมี-แผ่นดินมาตุภูมิ	นก ปักษยานวิน
			รองชนะเลิศ	ปัจจัยแห่งชีวิต	ขวัญยืน ลูกจันทร์
			ชมเชย	กลับจากสมรภูมิ	ชิต ชยากร
			ชมเชย	ไถ่ลงร้าน	กร ศิริวัฒน์
			ชมเชย	ค่าแรงที่รอคอย	วันเสาร์ เชิงศรี
			ชมเชย	งานลับ	ชิต ชยากร
			ชมเชย	มะเส้าะ ผู้ไม่มีหมายเลข	ปกาศิต แมนไทยสงค์
			ชมเชย	เมืองคนหาย	วินทกานท์
			ชมเชย	เมื่อวันนั้นมาถึง	ขงยุทธ หนูเนียม
			ชมเชย	ระบำหุ่น	ชญวลี ศรีสุขโข
			ชมเชย	ราคาของแผ่นดิน	อนุสรณ์ มาราสา
			ชมเชย	รางวัลของแม่	วิน วนาคร

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้งที่	ปี	จำนวน เรื่อง	รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
4	2548	8	ชนะเลิศ รองชนะเลิศ ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย	วาวแสงแห่งศรัทธา อุดมการณ์ของคนเผาผี วิถีแห่งสัตว์ ไม่แน่ เล็กเล็ก แผ่นดินของใคร กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน ปิ่นเลขเป็นตัว	วัชร ด้จจะสารสิน ครุณี เดชานุสรณ์ เรณณรงค์ เกตุพินิจ กร ศิริวัฒน์ ธิปาราร ชินทนต์ อรอุมา แซ่เตียว วันเสาร์ เชิงศรี ชญวลี ศรีสุขโข
5	2549	12	ชนะเลิศ รองชนะเลิศ ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย ชมเชย	การจากไปของนกเค้า ความหวังจากถังขยะ จัดฉาก ชนชั้นแห่งดอกไม้ เท่าไร? ผู้พิทักษ์ ผู้รับผิดชอบ แพ็คเข้า มือสุดท้าย อนุสาวรีย์ อาหารมือค้ำ ไอ้เกล็ดทอง	วิน วนาคร จิต ชยกร ถนอม ขุนเพชร เจษฎา ศรีวัฒนเมธากุล กร ศิริวัฒน์ ประกาศิต คนไว วุฒิ วัชร กรกช บุตรลิ้ม ธาร ยุทธชัยบดินทร์ ผา นางคอย อุเทน พรหมแดง หญ้าดอกขาว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้งที่	ปี	จำนวน เรื่อง	รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
6	2550	12	ชนะเลิศ	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน รองชนะเลิศ แมวป่วย ชมเชย แกง ชมเชย ไข่ประชาธิปไตย ชมเชย ในทศณะของคนบาป ชมเชย ผู้ถูกเช็กเค็ง ชมเชย ผู้ล่า ชมเชย ผู้ว่าๆ กินก้วยเดียว ชมเชย ลมหายใจของแม่ ชมเชย วันใหม่ ชมเชย สีแยกสมมุติ ชมเชย หมูบ้านสีแดง	ดุสิต หวันฯ วารุ วิชญรัฐ กัณฑ์ธ อักษรนำ กัมปนาท แสงทอง เดช อัคร ชัยพร ศรีโบราณ เริงณรงค์ เกตุพินิจ พจนารถ พจนปกรณ์ วันเสาร์ เชิงศรี คชฌาธิป สิริมงคล แท้สูงเนิน อนุสรณ์ มาราสา
7	2551	12	ชนะเลิศ	สะพาน รองชนะเลิศ มหกรรมคอนเสิร์ตของคน เฒ่าคนแก่ ชมเชย ข้อพิพาทระหว่าง นายกเทศมนตรีกับช่างตัด ผม ชมเชย เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็น นายกรัฐมนตรี ชมเชย ตามปกติ ชมเชย ในที่สุด ชมเชย ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ ชมเชย ปีกแห่งเสรีภาพ ชมเชย ไปให้ถึงจุดหมาย	วัฒน์ ยวงแก้ว วีรพงษ์ สุนทรนัฏราวัฒน์ ชัยพร ศรีโบราณ นรพัลลภ ประณูทนรพาล สิริมงคล แท้สูงเนิน บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ เกริกศิษฐ์ พละมาตร ชัยพร มาลัยทัต

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ครั้งที่	ปี	จำนวน เรื่อง	รางวัล	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
			ชมเชย	เพราะธงผืนนั้น	จันทร์ รัศมีทอง
			ชมเชย	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง	มนตรี ศรียงค์
			ชมเชย	หนานบุญชายข้าว	ณัฐวัฒน์ อุทธีงูร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการตีความของผู้แต่งและคณะกรรมการตัดสินรางวัล

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจจากวิทยานิพนธ์ในห้องสมุดและสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แยกสำรวจงานที่เกี่ยวข้องคือ แนวคิดประชาธิปไตย แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรื่องสั้นและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรางวัลพานแว่นฟ้าระหว่าง พ.ศ. 2545- 2551
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดประชาธิปไตย แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกลวิธีการดำเนินเรื่อง
3. สรุปและอภิปรายผล
4. จัดพิมพ์รูปเล่มและนำเสนอผลงาน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง มิถุนายน 2552 – มิถุนายน 2553
2. ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล กรกฎาคม 2553- มีนาคม 2554
3. ขั้นตอนการเรียบเรียงข้อมูลและสรุปผล เมษายน 2554 – ตุลาคม 2554
4. ขั้นตอนการพิมพ์และเสนอเป็นรูปเล่ม พฤศจิกายน 2554 – กรกฎาคม 2555
5. รวมระยะเวลาการศึกษาทั้งหมด 3 ปี 1 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิด หมายถึง สารสำคัญของผู้พูดหรือผู้เขียน ในทางวรรณกรรมหมายถึงสาระหรือความคิดที่นำเสนอในเรื่องที่ผู้แต่งต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน

ประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนตนในสภาผู้แทนราษฎร มีการประชุมเพื่อออกกฎหมายมาแก้ปัญหาของสังคมและประเทศชาติเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และจะมีการจัดสรรทรัพยากรของชาติควบคู่ไปด้วย ดังนั้นประชาธิปไตยจึงมีความหมายว่าประชาชนมีสิทธิปกครองตนเอง เป็นระบบการปกครองที่ตรงกันข้ามกับระบอบเผด็จการ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมของประชาชนที่มุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนโยบายของรัฐบาลในระดับต่างๆ เช่น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเมือง หรือการยื่นข้อเสนอสื่อและข้อเรียกร้องต่อภาคส่วนต่างๆ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

จากการสำรวจงานวิจัยด้านวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม
การเมืองและเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พบว่ามีงานวิจัยดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

นันท์วัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ (2549) ศึกษาเรื่อง “3 ปีเรื่องสั้นการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า:
การตีโจทย์การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย” ในงานศึกษาชิ้นนี้ นันท์วัลย์ได้วิเคราะห์
เรื่องสั้นการเมืองรางวัลวรรณกรรมพานแว่นฟ้าในช่วง 3 ปีแรกของการจัดประกวดโดยเลือก
เฉพาะงานเรื่องสั้นระดับประชาชนเนื่องจากเห็นว่า ทักษะคิดและวุฒิภาวะของผู้เขียนระดับเยาวชน
และระดับประชาชนมีความแตกต่างกัน จึงได้วิเคราะห์ในระดับประชาชนเพียงอย่างเดียว โดยใช้
กรอบของภาพแทนความคิดของประชาชนต่อการเมืองในประเทศและการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานชิ้นนี้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างกันว่าการเมืองเป็น
ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับรัฐ และระหว่างคนกับคน ในที่นี้ได้เริ่มจากการให้ความหมายของ
การเมืองว่า การเมืองหมายถึงงานที่เกี่ยวข้องกับรัฐหรือการปกครองของแผ่นดิน คนจึงเข้าใจ
การเมืองว่าสัมพันธ์กับรัฐและเสนอว่าการมองการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐอย่างเดียวเป็นเรื่อง
ไม่ถูกต้อง เพราะรัฐเป็นเพียงชุมชนสมมุติและความสำคัญของรัฐคือการประกอบด้วยคน เพราะไม่
มีรัฐใดอยู่ได้โดยการปราศจากคนในรัฐ

ในด้านหนึ่งนันท์วัลย์สรุปว่า เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าเสนอมุมมองของประชาชนต่อ
ประชาธิปไตยแบบทางอ้อมแต่ในขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัว สิทธิของประชาชนใน
ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและการดำเนินการ
ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

นันท์วัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ (2547) ศึกษาเรื่อง เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง
14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 โดยวิเคราะห์เรื่องสั้นจำนวน 61 เรื่อง ซึ่งแต่งระหว่าง

พ.ศ. 2516 – พ.ศ. 2545 ในด้านองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์และบทบาทหน้าที่ที่มีต่อวงวรรณกรรมประวัติศาสตร์และการเมือง ในด้านองค์ประกอบ ได้แบ่งหัวข้อออกเป็น แก่นเรื่อง ตัวละคร กลวิธีการเล่าเรื่อง และฉาก

ในงานวิจัยนี้ นันทวัลย์ได้สรุปว่า เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 มีแก่นเรื่องสำคัญแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มความเปลี่ยนแปลงของคนและอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มเผยแพร่ความรุนแรงโหดร้ายของเหตุการณ์ 6 ตุลา กลุ่มปลุกจิตสำนึกให้สู้ และกลุ่มยกย่องเชิดชูการกระทำของผู้เสียสละในเหตุการณ์ 14 ตุลา และ 6 ตุลา ด้านตัวละครสรุปได้ว่า ตัวละครที่พบมากที่สุด คือ ตัวละครสมมุติซึ่งผู้แต่งสร้างขึ้นโดยนารายละเอียดข้อเท็จจริงบางประการในเหตุการณ์มาผสมผสานไว้ นอกจากนี้ยังพบตัวละครที่นำมาจากบุคคลจริงในประวัติศาสตร์มาช่วยสร้างความสมจริงให้แก่เรื่อง โครงเรื่องที่พบมี 2 แบบ คือ โครงเรื่องแบบลำดับปรกติ และ โครงเรื่องแบบลำดับสลับลำดับเหตุการณ์โดยใช้กลวิธีการเล่าย้อนหลัง โดยมีการผูกปมความขัดแย้งของเรื่องสั้นด้วยวิธีการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครฝ่ายรัฐกับตัวละครฝ่ายนิสิตนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ฉาก ปรากฏเฉพาะที่ตรงกับสถานที่และเวลาของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ผ่านการนำเสนอในลักษณะที่ไม่ระบุเวลาและสถานที่

ในด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง นันทวัลย์ใช้ทฤษฎีศาสตร์แห่งเรื่องเล่าเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ พบว่ากลวิธีที่ใช้ในการเล่าเรื่องมากที่สุดคือ ผู้เล่าเรื่องชั้นในแบบสัมพันธ์คือ ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่อง มุมมองที่ใช้ในการนำเสนอเรื่องราวจะเป็นมุมมองของตัวละครฝ่ายนักศึกษา ทำให้ผู้อ่านมีการรับรู้ที่จำกัดมีผลต่อการเข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องสั้น การเลือกผู้เล่าเรื่องชั้นในและมุมมองภายในเป็นกลวิธีที่สอดคล้องกับกลวิธีของบันทึกประเภทอัตชีวประวัติ บันทึกความทรงจำและอนุทิน

ในด้านบทบาทหน้าที่ต่อวงวรรณกรรมสรุปได้ว่า วรรณกรรมประเภทนี้มีผลให้เกิดงานเขียนประเภทเรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นประเภทย่อยของงานวรรณกรรมเพื่อชีวิตและยังได้แสดงคุณค่าในเชิงมนุษยนิยม เนื่องจากการเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ นั้นชี้ให้เห็นถึงการต่อสู้ของประชาชนเพื่อความถูกต้องเป็นธรรม และต่อต้านการใช้ความรุนแรง

วิภาพ คัญทัพ (2550) ศึกษาเรื่อง “เวลา – ความหวัง และการแก้ไขจุดอ่อนของมนุษย์ในรวมรางวัล “พานแว่นฟ้า” ชุด คืบเดือนเพ็ญ” ในงานชิ้นนี้วิภาพ ได้กล่าวถึงประเด็นด้านแนวคิดในวิถีไปสู่ประชาธิปไตยในชุด “คืบเดือนเพ็ญ” ที่มองเห็นปัญหาและอุปสรรคของระบอบประชาธิปไตย

คือ แนวคิดเรื่องจุดอ่อนของผู้คนในภาครัฐที่มักจะถูกกลุ่มคนในภาครัฐเอารัดเอาเปรียบ ผู้แต่งนำเสนอภาพด้านลบของสังคมอันก่อให้เกิดความสะเทือนใจและเน้นย้ำให้ตระหนักในหน้าที่ของพลเมือง เช่น การสูญเสียคนรักนำมาซึ่งความเข้าใจและต่อสู้กับภาครัฐเพื่อความถูกต้อง จากเรื่อง “คืนเดือนเพ็ญ” และ “นางรำ” การสั่งสมประชาธิปไตยจากการสั่งสอนอย่างมีศิลปะใน “เรื่องนี้เรื่องนี้ เรื่องเดียวกัน” และการสั่งสมประชาธิปไตยที่ได้ใช้เทคนิคการเล่าโดยใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของความดีงามตามวิถีประชาธิปไตยที่ผู้บริหารประเทศพึงเคยต่อคำแนะนำของประชาชนในเรื่อง “จดหมายจากชายชรา” นอกจากนี้ยังมีการใช้สัญลักษณ์ในอีกหลายเรื่อง เช่น “มองจากที่สูง” “บิน” หรือ “คะแอ” ที่มักจะใช้ภาพของสัตว์มาเปรียบเทียบกับให้เห็นถึงความอ่อนแอของมนุษย์ และยังมีการแสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นชุด “คืนเดือนเพ็ญ” เน้นเรื่องการแสดงจุดอ่อนของมนุษย์อย่างชัดเจนในเรื่องสั้นที่ชื่อว่า “กว่าจะรู้เดียงสา” และ “ผู้มีสิทธิ์” ที่เน้นในเรื่องของความสับสน หลงระเริง และสับสนตามกันไป โดยทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนความไม่เป็นตัวของตัวเอง วิภาพ ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาและควรมีความหวังในการสร้างความเข้าใจไปพร้อมๆ กับการพยายามสร้างสรรค์ระบบสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปในรูปแบบของการปราศจากอคติ

บุญเสนอ ศรีวิเศษ (2550) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์เนื้อหาและวาทกรรมในวรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้า ระหว่าง พ.ศ. 2545- 2548” โดยเขียนจากการศึกษาเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ในช่วงเวลาดังกล่าวร่วมกับบริบทของสังคมและการเมืองไทย และแยกเนื้อหาเป็น 13 ประเด็นคือ ส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ วิพากษ์หลักการของประชาธิปไตย วิพากษ์นโยบายทางการเมือง ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อการเรียนรู้การเมือง การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ยังไม่สิ้นสุด หัวใจที่โหยหาอุดมการณ์ประชาธิปไตย การวิพากษ์ทุนนิยม นโยบายเศรษฐกิจการเมือง ความอ่อนแอทางการเมืองภาคประชาชน การเมืองครอบงำชะตากรรมมนุษย์ ความขัดแย้งทางการเมืองสถานการณ์ภาคใต้

นอกจากการวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องแล้ว ยังได้วิเคราะห์วาทกรรมโดยแบ่งแยกวาทกรรมที่พบเป็น 5 แบบคือ วาทกรรมภาษาข้อมลของนักการเมือง วาทกรรมแห่งอุดมการณ์ วาทกรรมวิจารณ์ สันดานนักการเมือง วาทกรรมแห่งความดีและความงดงามในชีวิตและสังคม วาทกรรมประชาธิปไตยและการเมือง โดยใช้การวิเคราะห์ภาษาในวรรณกรรมจากมุมมองทางภาษาศาสตร์เชิงวิพากษ์ โดยจะเน้นการศึกษาภาษาในเรื่องเพื่อนำมาตีความและดูความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมการเมืองกับบริบทการเมืองผ่านตัวภาษา

จากงานวิจัย บุญยแสนอ ตริวิเศษ ให้ความสำคัญแก่คำหรือประโยคที่ปรากฏในเรื่องและนำมาสรุปโดยยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และได้สรุปไว้ว่า วรรณกรรมที่เกิดขึ้นจากภาษาสามารถกำหนดความนึกคิด เป็นกระเจงเงาสะท้อนมโนทัศน์ นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้ยังเกี่ยวข้องกับอำนาจและเป็นกลไกสำคัญให้นักการเมืองก้าวขึ้นสู่อำนาจและรักษอำนาจไว้ให้คงอยู่

บทที่ 3

บริบทสังคม แนวคิด ทฤษฎี

บทนี้เป็นการนำเสนอเรื่องของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลาที่ประชาชนให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวและพลังการขับเคลื่อนประชาธิปไตยโดยประชาชนทำให้เกิดรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ความเคลื่อนไหวทางการเมืองยังคงปรากฏอยู่เรื่อยมา และพัฒนาไปจนมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 นอกจากนี้จะกล่าวถึงที่มาของรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับแล้ว ในบทนี้ยังกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญในรัฐบาลชุดต่างๆ ที่สำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้เกิดปรากฏการณ์สำคัญอย่างหนึ่งในวงจรกรรมการเมืองไทยคือ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยร่วมกับรัฐสภา จัดการประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมืองพานแว่นฟ้าขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2545 เนื่องในโอกาสครบรอบ 70 ปีของการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้ใช้แสดงเสรีภาพแสดงออกทางการเมืองอันเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา สิ่งที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยและรัฐสภาจัดขึ้นนี้เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในอีกรูปแบบหนึ่งนั่นเอง

บริบททางการเมืองและสังคม

เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

การเมืองในช่วงก่อนเกิดรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญคือเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 พรรคสามัคคีธรรมซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ให้การสนับสนุนได้รับการเลือกตั้งเข้ามามากที่สุดคือ 97 ที่นั่ง และสามารถร่วมกับพรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทยและพรรคราษฎรจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ แต่นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมมีปัญหาไม่สามารถเป็นนายกรัฐมนตรีได้ เนื่องจากมีรายชื่ออยู่ในบัญชีดำของทางการประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีมีความใกล้ชิดกับนักค้ายาเสพติด ดังนั้น พรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 พรรคจึงเชิญพลเอกสุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้มา

จากการเลือกตั้งสามารถเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีได้ เรื่องนี้ทำให้หลายฝ่ายไม่พอใจ เนื่องจากก่อนหน้านี้ พลเอกสุจินดา คราประยูร เคยกล่าวว่า จะไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่กลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งนี้ให้เหตุผลว่าเป็นการ “เสียสัจเพื่อชาติ” ทำให้มีผู้เสนอว่าการกระทำดังกล่าวแสดงถึงเจตนาที่ต้องการจะสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553: 40) เหตุการณ์พฤษภาทมิฬก่อให้เกิดความสูญเสียของประชาชน ทำให้เกิดแรงผลักดันในการแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นต่างๆ มากมาย อย่างไรก็ตาม พลเอกสุจินดา คราประยูร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพียง 48 วัน ตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2535 - 24 พฤษภาคม 2535 เนื่องจากต้องลาออกจากตำแหน่งหลังจากที่ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมกับ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นแกนนำในการประท้วง

คณิน บุญสุวรรณ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเหตุการณ์พฤษภาทมิฬไว้ว่านับเป็นเหตุการณ์หนึ่งซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงพระคุณประเสริฐที่ช่วยให้ประเทศไทยและคนไทยรอดพ้นวิกฤตอันรุนแรงและล่อแหลมเป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่ง เพราะเป็นที่แน่นอนว่าหากไม่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระองค์นี้ บ้านเมืองนี้คงถึงกาลต้องล่มสลายไปแล้วหลายครั้งหลายหน เพราะการยึดติดของผู้มีอำนาจซึ่งทำการแย่งชิงอำนาจและรักษาอำนาจกันแบบหน้ามีดตาฆ่าโดยไร้เหตุผล ไร้คุณธรรมหรือแม้แต่ไร้กฎกติการะบียบ แต่เป็นพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่นอกจากจะระงับเหตุการณ์นองเลือดและพาประเทศกลับเข้าสู่ภาวะปกติ หยุดการฆ่าฟันและการเผชิญหน้ากันอย่างตึงเครียดระหว่างประชาชนมือเปล่าผู้บริสุทธิ์กับกำลังทหารตำรวจซึ่งใช้อาวุธปกป้องผู้มีอำนาจได้แล้ว ยังช่วยให้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดรอดพ้นจากการถูกฉีก เหมือนหลายครั้งในอดีตได้อีกด้วย (คณิน บุญสุวรรณ, 2550: 59)

พีระพงษ์ สิทธิอมรและคณะ วิเคราะห์ว่า ผลของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ นำไปสู่การเคลื่อนไหวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผลักดันให้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น เป็นต้นว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้งหรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังส่งผลต่อบทบาททางการเมืองของทหารอย่างลึกซึ้ง จนกล่าวได้ว่าเป็นเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ทหารต้องถอนตัวจากการเมือง เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยช่วงนี้มีเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงของอำนาจทางการเมืองกับตัวของประชาชนในการเข้าสู่การเมืองตามแนวทางของประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญอย่างสมบูรณ์และสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกภาคส่วน (พีระพงษ์ สิทธิอมร และคณะ, 2549: 248)

จากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเมืองและหาทางออกให้กับประชาธิปไตย เพื่อให้ระบบการเมืองมีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพในการดูแลรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดและไม่ต้องหันกลับไปสู่ระบอบอำนาจนิยมเป็นระยะๆ อย่างที่ผ่านมา ดังนั้นประชาชนในสังคมทุกภาคส่วนจึงร่วมกันแสดงพลังประชาธิปไตยที่มาจากประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชนกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ให้ประชาชนได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกๆ ที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้มีส่วนในการบริหารประเทศ ร่วมกำหนดทิศทางการบริหารประเทศด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ภายหลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 แล้ว จะเห็นว่ากระแสการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยนอกจากประเด็นที่นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้งแล้ว การปฏิรูปการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้การเมืองไทยตกอยู่ในวังวนก็เป็นประเด็นสำคัญที่ประชาชนต้องการให้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญด้วย (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553: 94) รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญฉบับแรกคือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีการยกร่างและจัดทำไม่เหมือนรัฐธรรมนูญ 15 ฉบับที่ผ่านมา เนื่องจากการจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ โดยยึดแนวทางที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 12 ว่าด้วยการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2539 ทุกประการกล่าวคือ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ 1 คน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์จำนวน 23 คน รวมเป็น 99 คน มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ ให้สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในเวลา 240 วันนับแต่มีสมาชิกครบจำนวน ในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญคิดถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ และในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้สภาร่างรัฐธรรมนูญกำหนดพื้นฐานสำคัญอันนำไปสู่การปฏิรูปการเมือง โดยปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ ให้มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพยิ่งขึ้นโดยยังคงรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ต่อไป (คณิน บุญสุวรรณ, 2550: 77)

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ที่ร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. นี้ ร่างเสร็จเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ตรงกับสมัยที่นายชวน หลีกภัยกลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจาก พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธประกาศลาออก และนายชวน หลีกภัย ขึ้นรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เกือบ 3 ปี ก็ได้มีการประกาศยุบสภาในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 ภายหลังการยุบสภาแล้ว นายชวน หลีกภัย ได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายใต้กติกาใหม่ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ฉบับที่ 16 พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่มุ่งแก้ไขข้อขัดข้องของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อปฏิรูปการเมืองการปกครอง และมีการร่างบทบัญญัติใหม่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงการตระหนักถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

การเลือกตั้งครั้งนี้มีปัญหามากมาย โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ส่งผลให้สูญเสียงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก ประชาชนในเขตเลือกตั้งต้องมาเลือกตั้งหลายครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย วุฒิสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งมาก่อนแล้วก็ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ เพราะสมาชิกของวุฒิสภายังไม่ครบตามจำนวนที่วุฒิสภากำหนด (คณิน บุญสุวรรณ, 2550: 88) เหตุการณ์ข้างต้นอาจเป็นตัวบ่งชี้ถึงการซื้อสิทธิ - ขายเสียง การใช้กลโกงของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง การไม่เคารพต่อกฎเกณฑ์และกติกาในระบอบประชาธิปไตย อันแสดงถึงความอ่อนแอในสำนึกทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตยของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง (จิกษ์ พันธุ์เพชร, 2545: 284)

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

การยุบสภาของนายชวน หลีกภัย เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรทุกคนสิ้นสุดลง จากนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก 500 คน แบ่งเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน การเลือกตั้งครั้งนี้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงมากเป็นอันดับ 1 ทั้งๆ ที่เป็นพรรคการเมืองใหม่นอกจากนี้หัวหน้าพรรคอย่าง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังเคยพ่ายแพ้การเลือกตั้งอย่างขาดลอยในครั้งที่เป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรม หลายฝ่ายจึงรู้สึกประหลาดใจกับความสำเร็จของพรรคไทยรักไทย นอกจากจะซื้อตัว ส.ส. ที่คุ้นหน้าคุ้นตาประชาชนมาเข้าพรรคได้แล้ว ยังได้คะแนนความนิยมจากประชาชนจากนโยบายที่เรียกกันว่า “ประชานิยม” นั่นเอง พรรคไทยรักไทยมีขนาดใหญ่พอที่จะจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว แต่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรไม่ทำเช่นนั้น เพราะตระหนักดีว่าฐานการเมืองที่

แท้จริงของจนสามารถเข้าสภาได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง และตนเองไม่อาจสั่งการและควบคุมบางภาคส่วนของพรรคไทยรักไทยได้ การขาดความสมานฉันท์และเอกภาพในพรรคไทยรักไทยซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และในที่สุด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้เข้ารับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 (ฤกษ์ สุภศิริ, 2553: 25)

การบริหารงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เกิดความเปลี่ยนแปลงมากมาย เช่น จำนวนกระทรวงที่เพิ่มขึ้น ทำให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงรวมถึงผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ เป็นจำนวนมาก แม้แต่การบริหารงานของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เองมีการใช้รูปแบบการบริหารงานแบบนักลงทุนหรือนายทุนมาบริหารประเทศ เช่นลักษณะการปรับคณะรัฐมนตรีที่มีการสลับกันรับหน้าที่ต่างๆ เพื่อการค้นหาความถนัดในการบริหารงานของแต่ละบุคคล หากคณะรัฐมนตรีคนใดทำงานได้ไม่ตรงตามความต้องการของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รัฐมนตรีคนดังกล่าวจะถูกปรับออก นอกจากนี้ยังมีการรับตำแหน่งรัฐมนตรียังมีกรณีผลประโยชน์ต่างตอบแทนทางการเมือง ทั้งนี้สาเหตุเกิดจากในคณะรัฐมนตรีมีบุคคลในระดับนายทุนที่ให้เงินสนับสนุนพรรคไทยรักไทยอยู่ด้วยนั่นเอง

ภาพของรัฐบาลโดยรวมได้รับการยอมรับจากการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติด การปราบปรามคอร์รัปชัน และการประกาศสงครามกับความยากจน รวมถึงการจัดระเบียบสังคม การปรับโครงสร้างของระบบข้าราชการใหม่ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างได้ผล และการเป็นผู้นำระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตามรัฐบาลกลับได้รับผลกระทบจากการบริหารที่ผิดพลาดจากการเข้าไปแทรกแซงการทำงานของข้าราชการ สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน จนเกิดความขัดแย้งกับบุคคลมากมายรวมทั้งมีการเปิดเผยการทุจริตในโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่องแต่รัฐบาลไม่สามารถเอาผิดนักการเมืองที่เกี่ยวข้องได้ ทำให้รัฐบาลถูกโจมตีว่าไม่จริงจังในการปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาต่างๆ ได้แก่ มีความขัดแย้งกับสื่อมวลชน ความขัดแย้งกันเองของแกนนำพรรคร่วมรัฐบาล ความขัดแย้งกับนักวิชาการ ความขัดแย้งและปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาพลักษณ์ที่ตกต่ำของฝ่ายนิติบัญญัติ การยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ การทุจริตโครงการต่างๆ เช่น การซื้อปุ๋ยอินทรีย์ นมโรงเรียน การทุจริตในโครงการรับซื้อยางพารา การจัดซื้อโค - กระบือ และการรับจ่านำลำไยอบแห้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเหล่านี้ยังไม่สามารถทำลายฐานอำนาจที่มั่นคงของพรรคร่วมรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีได้ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการสร้างวาทกรรมเคลือบเคลงสงสัยในตัวผู้นำรัฐบาลและภาพรวมของรัฐบาลเท่านั้น

หลังจากดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วจึงได้มีกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดยในการเลือกตั้งครั้งนี้ พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์ไปตั้งพรรคมหาชน โดยมีนายเอนก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นหัวหน้าพรรค ส่วนพรรคประชาธิปัตย์มีนายบัญญัติ บรรทัดฐานเป็นหัวหน้าพรรค สำหรับพรรคชาติไทยยังเป็นนายบรรหาร ศิลปอาชา เช่นเดิม แต่กระแสการย้ายพรรคเกิดขึ้นอย่างมากและได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายไปสังกัดพรรคไทยรักไทยกันมากมาย

ก่อนการเลือกตั้ง เกิดภัยธรรมชาติจากคลื่นสึนามิ (Tsunami) ในเช้าวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 อันเป็นผลมาจากแผ่นดินไหวในท้องทะเลใกล้เกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ที่ส่งผลให้ประชาชนในหลายประเทศต้องเสียชีวิต เช่น อินโดนีเซีย ศรีลังกา อินเดีย รวมถึงประเทศไทย 6 จังหวัดภาคใต้ชายฝั่งทะเลอันดามัน คือ ภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง ตรังและสตูล มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์นี้สร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจในประเทศไทย แต่ไม่ได้ส่งผลต่อคะแนนนิยมที่มีต่อพรรคไทยรักไทยลดลง หรือทำให้พรรคประชาธิปัตย์มีฐานเสียงในเขตภาคใต้เพิ่มขึ้น แต่กลับเป็นช่องทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเพื่อใช้เป็นฐานเสียงให้แก่พรรคการเมืองนั่นเอง

นอกจากนี้กระแสการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ยังไม่มีทีท่าว่าจะยุติ เพราะตลอดเวลายังมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการเผาโรงเรียนในจังหวัดนราธิวาสพร้อมกัน 20 แห่งใน 11 อำเภอและมีการบุกค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 อำเภอเจาะไอร้อง ชิงปืนไป 360 กระบอก ต่อเนื่องมาถึงเรื่องการหายตัวไปของทนายสมชาย นีละไพจิตร ประธานชมรมนักกฎหมายมุสลิม ซึ่งเป็นทนายให้แก่ผู้ต้องหาคดีก่อความไม่สงบในภาคใต้ ในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ดี ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2547 รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาโดยการณรงค์ให้ประชาชนทั่วประเทศพบนกกระดาศันติภาพกว่า 100 ล้านตัวแล้วนำไปโปรยในบริเวณที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้เหตุการณ์ดีขึ้น การก่อความไม่สงบก็ยังคงดำเนินต่อไป

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยได้รับความไว้วางใจให้กลับเข้ามาทำหน้าที่อีกครั้งหนึ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญหลายประการ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลดีที่ทำให้รัฐบาลและรัฐสภามีเสถียรภาพที่มั่นคงสามารถใช้ศักยภาพดังกล่าวสร้างชาติบ้านเมืองให้เจริญมั่นคงตลอดไป แต่ถ้ารัฐบาลและรัฐสภาใช้ศักยภาพและโอกาสที่ดีไปในทางที่ผิดก็จะสามารถทำลายชาติบ้านเมืองได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้มีอำนาจในแผ่นดินอันเกิดจากความเชื่อถือ และไว้วางใจจากประชาชนจากการเลือกตั้ง จะได้ใช้

อำนาจที่ได้ใช้ฉันทานุมัติจากปราชญชนบนพื้นฐานของคุณธรรม นโนธรรม และความซื่อสัตย์ สุจริตหรือไม่ (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2548: 11) ทำที่สุดแล้วรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ไม่ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตแต่อย่างใด

กรณีการขายหุ้นของบริษัท แอมเพิล ริช จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่อยู่ในเครือชินคอร์ป ให้แก่ บริษัท เทมาเส็ก จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทของรัฐบาลสิงคโปร์ เป็นเงินจำนวน 73,300 ล้านบาท เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2549 และไม่มีการชำระภาษีเงินได้ให้แก่รัฐ ทำให้เกิดการกล่าวหาว่านายก รัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไม่สามารถชี้แจงความกระจ่างให้กับประชาชนให้ หายกลางแฉลงใจได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งมีนายสนธิ ลิ้มทองกุล พลตรีจำลอง ศรีเมือง และผู้นำขบวนการประชาชนอื่นๆ เป็นแกนนำในการประท้วงต่อรัฐบาล (นิยม รัฐอมฤต, 2549: 91)

นอกจากนี้ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้กำหนดประชุมต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ครั้งใหญ่ เนื่องจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ในกรณีการจัดผลประโยชน์ทางธุรกิจ และมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยใช้ รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. เป็นสื่อกลางในการโจมตีรัฐบาล สร้างความไม่พอใจแก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และได้ใช้อำนาจทางการเมืองปรับรายการเมืองไทย รายสัปดาห์เป็นรายการ เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจรและมีผู้เข้าร่วมฟังรายการเป็นจำนวนมาก จนเกิด ความไม่พอใจต่อกัน กระทั่งในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และยังมีการกำหนดการเปิดอภิปราย ทั่วไปของสภา การเปิดอภิปรายดังกล่าวไม่ผลกระทบบใด ๆ ต่อรัฐบาล และเพื่อแก้ปัญหาการชุมนุม ประท้วงต่อต้านของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและปัญหาอื่นๆ ที่อาจตามมาใน อนาคต พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้ตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 โดยอ้างว่าเป็นการคืนอำนาจให้แก่ประชาชน โดยมีการกำหนดวันเลือกตั้ง ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549

หลังจากยุบสภาแล้ว เกิดปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ สามพรรคการเมือง ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทยและพรรคมหาชนตัดสินใจที่จะไม่ส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง เนื่องจากพรรคการเมืองทั้งสามพรรคเห็นว่าจะทำให้การเลือกตั้งจะเกิดมีแนวโน้มว่าไม่อาจเป็นไป โดยบริสุทธิ์ ยุติธรรมตามวิถีประชาธิปไตยได้ ตรงกันข้ามยิ่งจะดำเนินไปในแนวทางที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กำหนดโดยสิ้นเชิง ทั้ง 3 พรรคจึงตัดสินใจไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งครั้งนี้ แต่ การเลือกตั้งยังคงมีต่อไป (พีระพงษ์ สิทธิอมร และคณะ, 2549: 428) อย่างไรก็ดี การเลือกตั้งครั้งนี้

เกิดปัญหามากมายเนื่องจากได้ผู้สมัครไม่ครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งบางคนเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่ครบ 90 วัน และผู้ได้รับการเลือกตั้งส่วนใหญ่มีคะแนนน้อยกว่าคะแนนไม่เลือกผู้ใด ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีมาก่อน คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จึงต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่เพิ่มเติมเป็นครั้งที่สองในวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2549 อีกจำนวน 14 เขต ในช่วงเวลา ก่อนและหลังการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ได้ฟ้องร้องกล่าวหาพรรคไทยรักไทยว่า ข้างสมาชิกพรรคเล็กให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งบางเขตจริง พรรคการเมืองเล็กดังกล่าว ได้แก่ พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย คดีฟ้องร้องดังกล่าว คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ยุบพรรคการเมืองทั้งสองในเวลาต่อมา (สามารถ หิรัญสุนทร, 2550: 57) การเลือกตั้งในครั้งนี้ มีการร้องเรียนกันมากมาย เรื่อง จนในที่สุดประมุขของศาลฎีกา ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีคำวินิจฉัยกลางออกมาให้การจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในวันที่ 2 เมษายน ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และต้องดำเนินการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ โดยมีสาเหตุที่ทำให้การเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นโมฆะ เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่างสร้างความไม่ชอบธรรมให้แก่รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จนเป็นเหตุให้เกิดการรัฐประหารขึ้นในเวลาต่อมา

จากเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ที่มีเรื่องราวของนักการเมืองทุจริตในโครงการต่างๆ การเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องและนายทุน รวมถึงการซื้อเสียงเลือกตั้ง ส่งผลให้งานเขียนรางวัลพานแว่นฟ้าได้นำเสนอภาพการเมืองออกมาเป็นลักษณะเดียวกัน คือ เสนอเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง ปัญหาและผลกระทบจากการดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐบาล ภาพรวมของสังคมยุคโลกาภิวัตน์เสียเป็นส่วนใหญ่ กระทั่งมีความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม ในช่วง พ.ศ. 2548 – พ.ศ. 2549 ดังที่กล่าวข้างต้น มีแนวโน้มว่าจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่เพียงแต่สภาพสังคมและการเมืองเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ แม้แต่การประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ก็มีกรณีพิพาทขึ้นระหว่าง รองศาสตราจารย์ลลิตา ฤกษ์สำราญ ประธานคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ซึ่งเข้ามาดำเนินงานแทนนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล กับคณะอนุกรรมการและคณะกรรมการ ด้วยเหตุผลทางการเมืองว่าเรื่องสั้นดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จึงมีมติตัดสินให้เรื่องสั้นที่ได้รับการตัดสินแล้วจากคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมไม่ได้รับรางวัลใดๆ ส่งผลให้คณะกรรมการหลายท่านไม่พอใจและไม่ร่วมเข้าตัดสินรางวัลในครั้งนี้

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์

ภาวะการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่ได้นัดชุมนุมใหญ่เพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2549 บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ทำให้เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายต่างๆ ในที่สุดเกิดการยึดอำนาจจากรัฐบาล การรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยการนำของ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก พร้อมด้วยผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในชื่อ คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ หรือ คมช. ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย นับจากวันที่คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้เกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลรวมทั้งสิ้น 9 ครั้ง ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นับเป็นครั้งที่ 10

ในช่วงค่ำของวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ได้ทำการรัฐประหาร ซึ่งเหตุผลของการรัฐประหารปรากฏตามแถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อเวลา 23.50 น. ของวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ความว่า

“ด้วยเป็นที่แน่ชัดว่า การบริหารราชการแผ่นดิน โดยรัฐบาลรักษาการปัจจุบันได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง แบ่งฝ่าย สลายความรู้สึกของคนในชาติ อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ชาติไทย ต่างฝ่ายต่างมุ่งหวังเอาชนะด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ และมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยประชาชนส่วนใหญ่เคลือบแคลงสงสัยการบริหารราชการแผ่นดิน อันส่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงาน องค์กรอิสระ ถูกครอบงำทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ตลอดจนหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นที่เคารพเทิดทูนของปวงชนชาวไทยอยู่บ่อยครั้ง แม้หลายภาคส่วนของสังคมจะได้พยายามประนีประนอม คลี่คลายสถานการณ์มาโดยต่อเนื่องแล้วแต่ก็ยังไม่สามารถที่จะทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งยุติลงได้ ดังนั้น คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งประกอบด้วยผู้บัญชาการเหล่าทัพ และผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นต้องยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินตั้งแต่นี้เป็นต้นไป โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ขอยืนยันว่าไม่มีเจตนาเข้ามาเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดินเสียเอง แต่จะได้คืน

อำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กลับคืนสู่ปวงชนชาวไทยโดยเร็วที่สุด เพื่อธำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและความมั่นคงของชาติรวมทั้งเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพยิ่งของปวงชน” (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553: 128)

ภายหลังจากการยึดอำนาจสำเร็จ คณะผู้ก่อการรัฐประหารได้มีคำสั่งแต่งตั้งองค์กรอิสระต่างๆ ขึ้นมาตรวจสอบการกระทำหรือโครงการที่คาดว่าจะมีการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เช่น คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ เป็นต้น

พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นอดีตนายทหารระดับผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งองคมนตรี ได้รับเชิญให้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 24 ของประเทศ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ถึง วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2551 ภายหลังจากคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) แปรสภาพเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) หลังมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 ในวันที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 24 ของประเทศไทย (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 201) โดยรัฐบาลชุดนี้มีฉายาว่า “รัฐบาลจิงแก่” โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2553: 131) กล่าวถึงฉายา “รัฐบาลจิงแก่” ความว่า

...ถูกสื่อมวลชนให้ฉายาในทำนองว่าเป็นรัฐบาลผู้เฒ่า เพราะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นข้าราชการเกษียณอายุ ที่มีอายุรวมกันทั้งคณะรัฐมนตรีประมาณ 1,600 ปี อย่างไรก็ตาม นายกรัฐมนตรีพอใจที่จะเรียกรัฐบาลของตนเองว่า “รัฐบาลจิงแก่” เพื่อเป็นนัยว่า จิงยังแก่ก็ยิ่งเฒ่า...

รัฐบาลชุดนี้ได้เข้ามาบริหารงานในภาวะที่บ้านเมืองวิกฤตและมีความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง การเกิดรัฐประหารอันนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและการเมืองที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งตลอดการทำงานในหน้าที่ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ดำเนินตามแนวทางที่เคยประกาศไว้ตอนรับตำแหน่งอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการพยายามในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองหรือสังคม ด้วยการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่าย การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยสันติวิธี การวางรากฐานในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล การวางรากฐานใน

เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาและการปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรมเป็นต้น (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล, 2550: 157-158)

ตลอดระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พล.อ.สุรยุทธ์ ถูกข้อครหาในเรื่องบุกรุกป่าสงวนบริเวณเขาเขายเทียง อำเภอสีคิ้ว จ.นครราชสีมา ในกรณีนี้เองได้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์มากมาย จนถูกนำมาโจมตีว่าไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในที่สุดก็ได้มีการกำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยหลังจากกำหนดวันเลือกตั้งและพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้นำเอาเอกสารสิทธิที่ดินเขาเขายเทียงที่เป็นกรณีพิพาทมาคืนให้แก่กรมป่าไม้เพื่อไม่ให้เป็นประเด็นทางการเมือง

อย่างไรก็ตามในระหว่างนี้ คดีที่มีการฟ้องร้องให้ยุบพรรคไทยรักไทยในกรณีการว่าจ้างพรรคเล็กให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการได้คะแนนเสียงไม่ถึงร้อยละ 25 ในกรณีที่มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำผิดจริงและสั่งยุบพรรคไทยรักไทย รวมทั้งเพิกถอนสิทธิกรรมการการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทยเป็นเวลา 5 ปี จำนวน 111 คน

ในระหว่างนี้มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมามากมายเช่น กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ กลุ่ม 24 มิถุนา และกลุ่มนี้เองได้กลายมาเป็น “กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.)” ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ นอกจากนี้ยังพุ่งเป้าโจมตี พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี โดยกล่าวหาว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหารครั้งนี้ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553: 132)

แม้ว่าพรรคไทยรักไทยจะถูกยุบไปแล้ว แต่อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและนักการเมืองที่เคยสังกัดพรรคไทยรักไทย ก็ได้มารวมตัวกันในพรรคใหม่ที่มีชื่อว่า “พรรคพลังประชาชน” และต่อมา พรรคพลังประชาชนก็ได้เลือกให้ นายสมัคร สุนทรเวช ขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรค

การออกเสียงลงประชามติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 ซึ่งร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ในระหว่าง พ.ศ. 2549 – 2550 ภายหลังจากการรัฐประหารในประเทศโดย คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ค.ป.ค.) เมื่อวันที่

19 กันยายน พ.ศ. 2550 ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) โดยร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน โดยนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ และมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายทันที แทนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) ฉบับที่ 2549 รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นกฎหมายฉบับแรกของไทยที่เมื่อได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ได้เผยแพร่ให้ประชาชนทราบและจัดให้มีการลงประชามติเพื่อขอความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550

ความแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญ 2540 กับ 2550 มีอยู่หลายประการ เช่น เรื่องสิทธิเสรีภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ อำนาจตุลาการ การเงินการคลังงบประมาณ และอื่นๆ ดังนี้ (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 234-236)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แม้ได้รับการกล่าวขานว่าก้าวหน้าเนื่องจากนำแนวคิดใหม่ๆ จากต่างประเทศมาใช้ แต่เมื่อนำมาใช้จริงไม่สอดคล้องกับการเมืองไทย แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 นั้นเป็นการให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารมากเกินไป จนยากแก่การตรวจสอบโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ดังเห็นได้ว่าการใช้สิทธิขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากคิดปัญหาเรื่องจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ใช้ขึ้นในการอภิปราย จนถูกกล่าวหาว่าเป็น “เผด็จการรัฐสภา”

ปัญหาที่ตามมาเนื่องจากการด้อยประสิทธิภาพในการตรวจสอบการใช้อำนาจจากฝ่ายบริหาร ไม่ว่าจะเป็นจากฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญต่างๆ ที่ถูกแทรกแซงโดยรัฐบาลที่มีจะส่งคนที่ฝ่ายตนเองสามารถควบคุมได้เข้าไปบริหารจึงก่อให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีการฆ่าตัดตอน 2,000 ศพ และคดีการอุ้มฆ่าแกนนำประชาชนที่ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในพื้นที่ เช่น กรณีของนายสมชาย นีละไพจิตร

นอกจากนี้ยังวิจารณ์ว่าทำให้ฝ่ายการเมืองเข้มแข็งเกินไปจนเกิดระบบผู้นำกึ่งประธานาธิบดีใช้อำนาจผ่านพรรคการเมืองใหญ่ ทำให้เกิดผู้นำเดี่ยวที่สามารถใช้อำนาจได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาด ละเลยกับคำทักท้วงของกลุ่มคนในสังคม สุดท้ายจึงสร้างปัญหาต่อระบบประชาธิปไตยจนก่อตัวเป็นวิกฤตการเมือง และนำไปสู่การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

ดังนั้น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จึงถูกออกแบบมาเพื่ออุดช่องว่างของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงถูกวิจารณ์ว่ามีอคติต่อระบบทักษิณที่มีคำอธิบายว่าเป็นเผด็จการทุนนิยม

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดข้อห้าม ที่เป็นพฤติกรรมของระบอบทักษิณที่เคยกระทำโดยอาศัยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เช่น ห้ามยุบพรรคการเมืองในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร การกระทำการใดๆจะต้องฟังความเห็นจากรัฐสภา เข้มงวดต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและจริยธรรมของนักการเมือง สร้างมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน ทั้งยังกำหนดมาตรการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนขึ้น เช่น ห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี รวมถึงภรรยาและบุตรผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และ สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ตลอดจนคู่สมรสและบุตร ห้ามรับหรือแทรกแซงสัมปทานจากรัฐ หน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และ สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) แสดงบัญชีทรัพย์สิน จากเดิมที่กำหนดเฉพาะนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และได้เพิ่มหมวด “จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ” สร้างอำนาจควบคุมกลไกของรัฐให้เป็นไปโดยสุจริตและเป็นธรรม นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงระบบตรวจสอบโดยรื้อที่มาองค์กรอิสระทั้งหมด ป้องกันไม่ให้ฝ่ายการเมืองแทรกแซงกระบวนการสรรหาอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต

จุดแข็งของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 คือบทบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น รัฐจะต้องจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนทุกคนขึ้น ผู้ยากไร้ ผู้พิการ ทูพพลภาพจะต้องได้รับการศึกษาทัดเทียมบุคคลอื่น ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุ ไม่มีรายได้เพียงพอต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ให้สิทธิประชาชนได้รับหลักประกันและสวัสดิภาพในการทำงาน ให้สิทธิแก่ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐในการรวมกลุ่มเพื่อปกป้องสิทธิของตน ที่สำคัญคือให้มีผลบังคับทันที ต่างจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ระบุท้ายข้อความต่างๆ ว่า “ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

หมวด “สิทธิชุมชน ให้ชุมชนสามารถปกป้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่นของตน หรือการกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นหากโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตหรือทรัพยากรธรรมชาติ”

หมวด “การมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน” ให้ประชาชนเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย หรือถอดถอนนักการเมืองที่มีพฤติกรรมมิชอบได้ง่ายขึ้น ประชาชนมีโอกาสนำเข้ารัฐธรรมนูญได้โดยตรง รวมถึงการให้รัฐต้องจัดให้มีกฎหมายการจัดตั้งกองทุนพัฒนาภาคพลเมือง

แม้ว่าจะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะผ่านการลงมติเห็นชอบในการประกาศใช้จากประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน แต่ก็มีบุคคลบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญฉบับนี้ แต่เมื่อผ่านมติเห็นชอบจากบุคคลส่วนใหญ่ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงถือว่าเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนมาก จึงแสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

การจัดตั้งรัฐบาลโดยการนำของนายสมัคร สุนทรเวช

ในด้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังจากที่ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ได้กำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ผลการเลือกตั้งในครั้งนี้ พรรคพลังประชาชนโดยการนำของนายสมัคร สุนทรเวชมีคะแนนมาเป็นอันดับหนึ่งและได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลร่วมกับพรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคชาติไทย พรรครวมใจไทยชาติพัฒนา พรรคประชากรและพรรคัมชฌิมาริปปิ โดย และสนับสนุนให้นายสมัคร สุนทรเวช เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 25 ของประเทศไทย และในครั้งนี้ พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายค้านเพียงพรรคเดียว

เมื่อรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินได้พยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ นโยบายที่สำคัญในรัฐบาลชุดนี้คือ ลดภาษีสรรพสามิตน้ำมัน ชะลอการปรับขึ้นก๊าซหุงต้มภาคครัวเรือน งดเก็บค่าน้ำประปาครัวเรือนที่ใช้ต่ำกว่า 50 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน งดเก็บค่าไฟสำหรับผู้ที่ใช้ไฟไม่เกิน 80 หน่วยต่อเดือน จัดรถโดยสารขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ที่เป็นรถโดยสารธรรมดาหรือรถร้อนเพื่อให้บริการฟรีแก่ผู้ใช้บริการโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการให้บริการรถไฟชั้น 3 ไม่ปรับราคาฟรีทั่วประเทศ นโยบายต่างๆ เหล่านี้สร้างความพอใจในหมู่ประชาชนรากหญ้าเป็นอย่างมาก

นอกจากการบริหารประเทศด้วยนโยบายดังกล่าวแล้ว รัฐบาลชุดนี้ยังเร่งรีบให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหลายประเด็นโดยอ้างว่าเป็นอุปสรรคต่อการบริหารประเทศ และเพื่อก่อให้เกิดความสมานฉันท์ เช่น มาตรา 237 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคทั้งหมด หากว่ากรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนร่วมหรือรู้เห็นการกระทำที่จะทำให้เกิดการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตไม่เที่ยงธรรมแต่ไม่ยับยั้ง มาตรา 190 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศของคณะรัฐมนตรีที่จะต้องเสนอกรอบการเจรจาต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรา 309

ซึ่งเป็นมาตราที่บัญญัติรับรองการกระทำต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 ซึ่งหากแก้ไขได้ก็จะเป็นการเปิดทางในการยกเลิกความผิดของอดีตรองกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทยทั้ง 111 คน เป็นต้น (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2553: 135)

การกระทำของรัฐบาลชุดนี้ข้างต้น สร้างความไม่พอใจและเคลือบแคลงใจต่อประชาชนในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย รัฐบาลชุดนี้ดำรงตำแหน่งด้วยปัญหาที่รุมเร้า รัฐมนตรีหลายคนมีคดีติดตัว บางคนพ้นจากตำแหน่งด้วยเงื่อนโทษทางกฎหมายและสังคม ปัญหาหนักของรัฐบาลชุดนี้มี 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 พรรคพลังประชาชนมีแนวโน้มจะถูกยุบพรรคกรณีกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีมติให้ใบแดงนายชยุต ติยะไพรัช เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติด้วยเสียงข้างมาก ให้ใบแดงนายชยุต ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนแบบสัดส่วน ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภา เนื่องจากพบว่ามีกรทุจริตรเลือกตั้งที่จังหวัดเชียงราย แต่เนื่องจาก กกต. ได้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งของนายชยุตไปแล้ว จึงได้ส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของนายชยุตต่อไป

ประเด็นที่ 2 คือมติ 8 ต่อ 1 ของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัย “แถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ลงวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 กรณีสนับสนุนให้กัมพูชาขึ้นทะเบียนปราสาทเขาพระวิหารเป็นมรดกโลก” ว่าเข้าข่ายรัฐธรรมนูญมาตรา 190 วรรคสองต้องขอความเห็นชอบต่อรัฐสภา ส่งผลให้นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ที่เป็นผู้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมต้องพิจารณาตัวเองลาออกจากตำแหน่ง คณะรัฐมนตรีซึ่งออกมติ ครม. เห็นชอบการลงนามแถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ถูกเรียกร้องให้แสดงความรับผิดชอบ (กองบรรณาธิการมติชน, 2551: 126)

จากประเด็นทางการเมืองทั้ง 2 ประเด็นนี้ ส่งผลให้หลายภาคส่วนของสังคมรวมทั้งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมองว่ารัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวชหมดความชอบธรรมในการบริหารประเทศ จึงได้มีการชุมนุมประท้วงขับไล่ และมีการปะทะกันหลายครั้ง แต่รัฐบาลก็สามารถผ่านวิกฤตไปได้

ประเด็นที่ 3 ซึ่งถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการสิ้นสุดการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้คือ ประเด็นของนายสมัคร สุนทรเวช ถูกศาลพิพากษาให้พ้นจากความเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2551 ข้อหาเป็นลูกจ้างของเอกชน จากการเป็นพิธีกรรายการชิมไป บ่นไป และ รายการยกโขยงหกลังเข้า ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่าเป็นการกระทำความผิดห้ามขัดต่อมาตรา 267 มีความผิดในเชิงผลประโยชน์ทับซ้อน (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 242) เมื่อความเป็นนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง จึงเป็นเหตุให้คณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 180 วรรค (1) ว่าด้วยความ เป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีเป็นการสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ทำให้คณะรัฐมนตรีที่เหลือ จึงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ารัฐมนตรีที่ดั่งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 181

จากบริบทสังคมในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เรื่อยมาจนกระทั่งหมดวาระของรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2551 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่หลายช่วง โดยที่ประชาชนในประเทศได้ให้ความสำคัญแก่การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ทำให้การเมืองการปกครองและการบริหารประเทศโดยประชาชนมีส่วนร่วมในส่วนต่างๆ ของระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ทำให้แนวคิดประชาธิปไตยและแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

แนวคิดประชาธิปไตย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมาช้านาน ตลอดระยะเวลาของการปกครองด้วยระบอบนี้มีผู้นำที่มาจากหลายภาคส่วนทั้งข้าราชการ ทหาร พลเรือน นักธุรกิจและประชาชนที่มีความสามารถในด้านการเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้มีผู้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ในรูปแบบที่หลากหลายดังนี้

ความหมายของประชาธิปไตย

คัดคงษ์ ศรีพานิชย์ (2544: 32 – 33) ได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้ 2 ความหมายคือ ประชาธิปไตยในความหมายแคบ ซึ่งเป็นเพียงระบบการเมืองหรือรูปแบบของการปกครอง มุ่งเน้นการมีสิทธิเสรีภาพในการคิดหรือแสดงความคิดเห็น การได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมและทั่วถึง และประชาธิปไตยในความหมายกว้าง หมายถึง กิจกรรม สัมพันธภาพ

และความเกี่ยวข้องระหว่างประชาชนในระดับต่างๆ เช่น ประชาธิปไตยในครอบครัว โรงเรียน หมู่บ้าน จนถึงระดับชาติ ระดับโลก ซึ่งลักษณะของประชาธิปไตยในความหมายนี้มุ่งเน้นการเคารพสิทธิของกันและกัน การมีข้อตกลงร่วมกันโดยสันติวิธีและความยุติธรรมในสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน (2525: 495) ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่

ลิขิต ชีรเวทิน (2546: 8-25) ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า คำว่าประชาธิปไตยเป็นศัพท์ที่บัญญัติขึ้นมีรากศัพท์มาจากภาษาต่างประเทศ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ demos หมายถึงประชาชน kratia หมายถึงการปกครอง ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกาได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ประชาธิปไตยหมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในภาษาไทย ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ รากศัพท์มาจากคำว่า ประชา + ธิปไตย คือ ประชาชน + อำนาจสูงสุด นั่นคือมีความหมายว่า ประชาชนมีอำนาจสูงสุด

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2549: 7) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การยินยอมนี้แสดงออกโดยการให้ประชาชนได้รับและใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอ มีเสรีภาพในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีการเลือกตั้งเป็นสำคัญ

ประชาธิปไตยในมุมมองต่างๆ

ปัจจุบันคำว่าประชาธิปไตย ได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะต่างๆ กัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงขอกล่าวถึงประชาธิปไตยในแง่มุมต่างๆ 2 แง่มุม คือ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง และประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครอง หมายถึง การจัดรูปแบบทางการเมือง โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง บทบาท อำนาจ และหน้าที่ของสถาบันการเมือง

ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาคัดค้านแนวทางประชาธิปไตย หลักการหรืออุดมการณ์ของประชาธิปไตยมีอยู่ 7 ประการดังนี้

1. หลักแห่งเหตุผลที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผล และสามารถให้เหตุผลที่ตนมีอยู่ในการแก้ไขปัญหาที่ตนเผชิญได้
2. หลักแห่งความยินยอม ที่ประสงค์จะให้บุคคลมีเสรีภาพและเป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินใจปัญหาต่างๆ ตามความคิดเห็นของตน โดยปราศจากการบังคับจากกลุ่มคนอื่นซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า
3. หลักแห่งความเสมอภาคกัน ที่ไม่มีการคำนึงถึงชนชั้น วรรณะ ก่อให้เกิดการคุ้มครองต่อบุคคลทางด้านกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ
4. หลักศีลธรรมที่เชื่อว่ามนุษย์มีศีลธรรมประจำใจ การกระทำสิ่งใดจึงมักคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเสมอ
5. หลักแห่งการพัฒนาตนเอง ที่เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการปรับปรุงตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องต่างๆ ซึ่งแต่ละบุคคลอาจใช้เวลาไม่เท่ากันแต่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ดีกว่าเดิมหากได้รับการฝึกฝนและอบรมสั่งสอนถูกวิธี
6. หลักแห่งการปกครองตนเอง ในระบอบประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศอย่างเท่าเทียมกันผ่านระบบตัวแทน ดังนั้นประชาชนจึงมีหน้าที่ในการเลือกบุคคลที่เหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง
7. หลักแห่งเสรีภาพ เป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมประชาธิปไตยมีโอกาสในการใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในสังคม

หลักการจัดการดังกล่าวส่งผลให้ระบอบประชาธิปไตยมีข้อตกลงร่วมกันทางสังคม ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความเป็นระเบียบวินัย การกระทำกิจกรรมใดๆ จะต้องมีสถาบันที่จะคอยเป็นสื่อกลางทางการเมืองระหว่างกันของกลุ่มคน ในที่นี้หมายถึง รัฐสภาอันเป็นสถานที่ที่ตัวแทนของประชาชนใช้ประชุมเพื่อหาข้อตกลงระหว่างข้อคิดเห็นต่างๆ ด้วยหลักการของเหตุและผล การโต้แย้งหรือการ

แสดงข้อคิดเห็นต่างๆ จะทำให้เกิดข้อตกลงที่ผ่านการยอมรับจากตัวแทนของประชาชนและสังคมส่วนรวม

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต คือ การนำเอาอุดมการณ์ที่เป็นความเชื่อของบุคคลต่อหลักการตามทฤษฎีประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิต โดยการปกครองในระบบประชาธิปไตยจะสำเร็จหรือไม่นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับการศึกษาในหลักการและรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ยังขึ้นอยู่กับบุคคลของสังคมนั้นๆ ว่ามีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยด้วยหรือไม่ ดังที่ เซอร์ ไพรพริตต์ โรเจอร์ (2530: 15) ได้กล่าวไว้ว่า

..ถ้าต้องการให้ประชาธิปไตยได้แผ่ขยายและคงอยู่ได้นาน บุคคลจะต้องมีวิถีชีวิตและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย เพื่อที่จะช่วยหล่อเลี้ยงระบอบประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า วิถีชีวิตและบุคลิกภาพเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งของประชาธิปไตยในประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต อันหมายถึงความถูกต้องของระบบสังคม ลักษณะพฤติกรรมของคนในสังคมและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมนั่นเอง

ดังนั้น สรุปได้ว่าประชาธิปไตย คือระบอบการปกครองที่ถือมติของประชาชนเป็นใหญ่ โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพของตนในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ตามกฎหมายและกติกาที่ได้มีการกำหนดร่วมกัน การกระทำเหล่านั้นจะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับกลุ่มคนอื่นในสังคม รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง แสดงถึงการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานในระบบประชาธิปไตย การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่สำคัญ การดำเนินการของรัฐต้องถือมติเสียงข้างมากของประชาชนโดยประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่างๆ ของรัฐได้อย่างเต็มที่

รูปแบบต่างๆ ของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy)

ประชาธิปไตยทางตรงเป็นระบบที่ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วย ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกระทำการใดๆ ร่วมกันเปิดโอกาสให้ทุกคนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางให้เกิดความเข้าใจร่วมกันก่อนจึงจะหาข้อสรุปดำเนินการได้ (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2550: 3) ด้วยเหตุนี้การปกครองในประชาธิปไตยโดยตรงจึงเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของการเมืองของพลเมือง เพราะพลเมืองเป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงในการเมืองด้วยการลงมติตัดสินใจของตนเองด้วยตนเองและเพื่อตนเองทุกเรื่องโดยไม่ต้องมีผู้แทน ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน การถอดถอนผู้แทนรายบุคคลหรือทั้งสภา อย่างไรก็ตาม แม้ประชาธิปไตยทางตรงจะมีลักษณะค่อนข้างสมบูรณ์แบบ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้สำหรับรัฐสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก และมีโครงสร้างสังคมที่สลับซับซ้อนเกินกว่าที่จะให้ประชาชนทุกคนปกครองประเทศด้วยตนเอง และเป็นไปไม่ได้ในความเป็นจริงที่ประชาชนทุกคนจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตย บริหารและตุลาการด้วยตนเองโดยตรง

ด้วยเหตุนี้เองทำให้ในปัจจุบันประชาธิปไตยทางตรงไม่สามารถนำมาใช้ได้ เนื่องจากปัจจุบันในแต่ละประเทศมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ หากใช้การปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยทางตรงการบริหารงานภายในประเทศจะล่าช้าได้ ดังนั้นจึงมีการใช้รูปแบบการปกครองแบบอื่นๆ ในการบริหารประเทศ

ประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy)

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองและการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้น มิใช่ว่าประชาชนจะสามารถทำได้เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว ประชาธิปไตยแบบผู้แทนอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (Indirect Democracy) อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยแบบผู้แทนยังมีปัญหาอยู่ที่ว่าผู้แทนที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้นจะทำหน้าที่สมกับที่ปวงชนเลือกเข้าไปหรือไม่เพราะมักพบว่า เมื่อผู้แทนได้รับอำนาจ ก็จะมีบางคนใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นธรรม

และบางครั้งเป็นไปเพื่อตนเองและกลุ่มของตน และมีการตัดสินใจที่ประชาชนไม่รับทราบ ทำให้มีการใช้รูปแบบประชาธิปไตยแบบอื่นๆ ถูกปรับใช้ในเวลาต่อมา (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2541: 60)

เมื่อมีการปกครองแบบผู้แทนทำให้ความสำคัญของการดำเนินนโยบายต่างๆ จึงอยู่ที่ตัวแทนของประเทศ ซึ่งต้องทำหน้าที่แทนประชาชนเพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ประชาชนในสังคมจะแสดงความต้องการเหล่านั้นผ่านสื่อกลางทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การแสดงเจตจำนงผ่านผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง การอาศัยสื่อมวลชนในการเจตจำนง ไม่ว่าจะเป็น วิทยู โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การแสดงออกผ่านกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ การชุมนุมเรียกร้อง เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาไปสู่การปกครองอีกรูปแบบหนึ่งที่ประชาชนมีโอกาสได้เข้าร่วมในการตัดสินใจ กำหนดทิศทางทางการเมืองและเสนอสั่งที่ตนเองต้องการได้อย่างชัดเจนมากขึ้นคือ ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

แนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกำเนิดขึ้นตั้งแต่กรีกโบราณ และคริสต์ศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่สู่โลกตะวันตกอีกครั้งหนึ่งใน ค.ศ. 1960 โดย แคลโร พัทแมน (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2542: 131) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตยแบบผู้แทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองและการตัดสินใจระดับต่างๆ มากขึ้น มิใช่ว่าประชาชนจะสามารถทำได้แต่เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2541: 60) แต่ยังเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศโดยผู้ที่ทำหน้าที่แทนประชาชน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และถอดถอนผู้ที่มีอำนาจแทนประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพ บกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่สุจริตแล้วแต่กรณี

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจ และทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันเป็นผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่อำนาจการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควร

ได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม
นั่นเอง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2549: 15)

ในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาอย่างต่อเนื่องประกอบ
ต่างๆ มาเป็นส่วนประกอบสำคัญในการใช้เป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม หัวข้อ
ต่อไปจึงขอกล่าวถึงลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะสำคัญภายในตัว
บุคคลของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีส่วนช่วยให้เป็นระบอบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย

ระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย หรือระบอบการปกครองแบบ
ประชาธิปไตยก็เหมือนระบอบการเมืองการปกครองอื่นๆ คือประกอบด้วยมนุษย์ซึ่งโดยหลักแล้วก็
จะแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มเล็กคือผู้เกี่ยวข้องกับกิจการการเมืองและการบริหาร คือนักการเมือง
ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มใหญ่ได้แก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ระบอบประชาธิปไตยสามารถดำเนินไปอย่างได้ผลนั้น ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและกลไก
ซึ่งเรียกว่าสถาบันประชาธิปไตย คือมีรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง การเลือกตั้ง การประชุมสภา การ
จัดตั้งรัฐบาล แต่ที่สำคัญเท่าๆ กับระบบหรืออาจจะสำคัญกว่าก็คือการที่นักการเมืองและประชาชนมี
จิตใจหรือวิญญาณที่เป็นประชาธิปไตย ซึ่งในภาษารัฐศาสตร์เรียกว่า “วัฒนธรรมการเมือง” ในเรื่อง
ลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย ลิจิต ธีรเวคิน (2546: 19 - 26) ได้นำเสนอไว้ 10 ข้อ ดังนี้

1. จิตสำนึกและศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีคำกล่าวว่าระบบ
ประชาธิปไตยไม่ใช่การปกครองที่ดีที่สุดแต่เป็นระบบที่ทำงานได้ผล หรือเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด
กล่าวอีกนัยหนึ่งระบบประชาธิปไตยมีทั้งจุดดีจุดเสีย ไม่ใช่ระบบที่สมบูรณ์แบบ บางครั้งเสียงส่วน
ใหญ่อาจจะผิดแต่เมื่อเทียบกับระบบอื่นๆ แล้วคงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นระบบการเมืองการปกครองที่
เลวร้ายที่สุด ศรัทธาต่อระบบจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะศรัทธาต่อระบบจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นว่าไม่
ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามระบบประชาธิปไตยจะเป็นระบบการเมืองที่ต้องจรรโลงไว้ เพราะเป็นระบบ
การเมืองที่มีการประชุมต่อรองหาข้อยุติและเคารพในหลักการแห่งสิทธิเสรีภาพ ด้วยเหตุนี้จิตสำนึก
และศรัทธาในระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในหมู่ผู้นำจึงเป็นตัวแปรสำคัญอีกอย่างหนึ่งของ
ความสำเร็จของระบบ

2. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นหัวใจสำคัญของลักษณะจิตใจประชาธิปไตย เป็นสิทธิอันศักดิ์สิทธิ์ของมนุษยชาติที่เป็นเสรีชน ใครจะมาบังคับกดขี่ทอนลงมิได้ สิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยมีด้านต่างๆ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ในการชุมนุม ในการเลือกที่อยู่อาศัย ในการเลือกอาชีพ ฯลฯ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นถือเป็นการแสดงถึงเรื่องเสรีภาพอย่างเด่นชัดที่สุด

3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอันชอบธรรม เช่น ถ้าถูกกีดกันไม่ให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิดังกล่าวคืนมา หรือถ้าถูกปิดกั้นไม่ให้แสดงความคิดเห็นก็ต้องต่อสู้ วิทยุณแห่งการต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมของตนเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การใช้สิทธิของตนรวมทั้งการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นการเคารพสิทธิของผู้อื่น จึงเป็นของคู่กันกับการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง การเอาแต่ได้โดยไม่คำนึงถึงสิทธิอันชอบธรรมของผู้อื่น ไม่ใช่ลักษณะจิตใจแบบประชาธิปไตย แต่เป็นเรื่องเห็นแก่ตัวขาดจิตสำนึกอันถูกต้อง

4. จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย การตัดสินใจขัดแย้งและหาข้อยุติในระบบประชาธิปไตยคือ การลงคะแนนเสียงและใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์การตัดสินใจ หลักการเสียงส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากเป็นหลักการตัดสินใจนโยบายของระบบประชาธิปไตย แต่การใช้เสียงส่วนใหญ่จะต้องไม่ขัดกับสิทธิเสียงส่วนน้อยหรือต้องมีการเคารพสิทธิเสียงส่วนน้อย เช่น เสียงส่วนใหญ่จะลงมติออกกฎหมายมาทำร้ายหรือจำกัดสิทธิขั้นมูลฐานของเสียงส่วนน้อยไม่ได้

5. จิตสำนึกในความเสมอภาค ประชาธิปไตยหมายถึงอำนาจของประชาชน ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาชนหมายถึงประชาชนทุกคนไม่ใช่ประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เรื่องความเสมอภาคในทางการเมืองคือ หนึ่งคนหนึ่งเสียงและความเสมอภาคในทางกฎหมายคือ การใช้กฎหมายฉบับเดียวกันกับทุกๆ คนในสังคม เป็นจิตสำนึกที่สำคัญยิ่งเพราะถ้าจิตสำนึกเรื่องความเสมอภาคหายไปฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยคือความเสมอภาคก็จะหายไป

6. จิตสำนึกในความยุติธรรม การมีน้ำใจและจิตใจแบบนักกีฬา เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการของระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมที่เกิดขึ้นจะหาข้อยุติไม่ถ้าไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความยุติธรรม การมองประเด็นโดยมีอคติ ลำเอียง จกฉวยผลประโยชน์

เป็นที่ตั้ง ไม่เคารพกติกา ขาดความมีน้ำใจนักเลงหรือน้ำใจนักกีฬา ก็ย่อมยากที่จะหาข้อยุติในข้อขัดแย้งต่างๆ ปัญหาก็จะไม่สามารถแก้ไขได้

7. จิตสำนึกในการคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ จิตใจที่เป็นประชาธิปไตยจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ของสังคมและประเทศชาติ ไม่มุ่งมั่นเฉพาะประโยชน์ส่วนตัวโดยก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมและประเทศชาติ เช่น ไม่สร้างความมั่งคั่งด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่หาความร่ำรวยด้วยการตัดไม้ทำลายป่า ไม่ผลิตยาปลอมเพื่อหารายได้ ไม่ผลิตและขายยาเสพติด ฯลฯ การกระทำความผิดเหล่านี้ นอกจากจะเป็นการละเมิดต่อจิตสำนึกแล้วยังเป็นการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองเป็นอาญาแผ่นดิน

8. จิตสำนึกในเรื่องความรับผิดชอบเคารพกฎระเบียบและวินัย ประชาธิปไตยไม่ใช่ว่าการอ้างสิทธิเสรีภาพแต่ต้องมีการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบ เคารพกฎระเบียบและมีวินัยเป็นตัวคานการใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขต สิทธิเสรีภาพที่ขาดความรับผิดชอบไม่เคารพกฎระเบียบและขาดวินัย จะนำไปสู่การขาดกฎเกณฑ์และการล่มสลายของระเบียบทางการเมืองที่เรียกกันว่าอนาธิปไตย (Anarchy) สิทธิเสรีภาพเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ แต่ความรับผิดชอบการเคารพกฎระเบียบและการมีวินัยเป็นส่วนเสริมที่สำคัญยิ่งที่จะจรรโลงหลักการสิทธิเสรีภาพเอาไว้

9. จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง ประชาธิปไตยทำให้เราใช้สิทธิเสรีภาพได้ ก็หมายถึงผู้อื่นควรมีสิทธิเสรีภาพได้ด้วย ไม่มีสิทธิห้ามไม่ให้ผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือมีพฤติกรรมอันใดไม่ชอบไม่เห็นด้วยก็ต้องอดทนอดกลั้น ถ้าการใช้สิทธิเสรีภาพของคนผู้นั้นอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายแต่ก็เป็นสิทธิเสรีภาพอันชอบธรรม

10. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม หลักนิติธรรมคือหลักการอันถูกต้องทางกฎหมาย ทั้งในแง่หลักการและการบังคับกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่งหลักนิติธรรมคือ การใช้หลักกฎหมายเป็นฐานในการปกครอง ไม่ใช่ใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ที่อยู่ในอำนาจ โดยใช้อำนาจของผู้นำเป็นหลักที่เรียกว่า การปกครองโดยคน (Rule of Men) หลักนิติธรรม (Rule of law) ที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าจะผดุงไว้ด้วยความยุติธรรมและความชอบธรรม จิตสำนึกในส่วนนี้จึงสำคัญอย่างยิ่ง

จิตสำนึกทั้ง 10 ข้อ คือลักษณะจิตใจประชาธิปไตยเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา วิทยุญาณประชาธิปไตยหรือระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยหลักพื้นฐานแล้วประชาชน จะต้องมีความศรัทธาต่อรูปแบบการเมืองการปกครองโดยผ่านการอบรมสั่งสอนจากการเรียนรู้ ภายในครอบครัว สถานศึกษาและสื่อต่างๆ ที่อยู่รอบตัวอย่างโดยการใช้วิจารณ์ญาณ และควรเปิด โอกาสให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการได้ใช้สิทธิเสรีภาพแสดงออกทางการเมือง สิ่งเหล่านี้จะ สามารถช่วยพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองได้เป็นอย่างดี

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองปรากฏเจตนารมณ์ชัดเจนในช่วงหลังจากรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และมีการบัญญัติไว้หลายมาตราประกอบกับการกระจายอำนาจไปสู่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ของรัฐ ประชาชน ได้เรียนรู้เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิมซึ่งแต่เดิมแทบไม่มีโอกาส (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552: 93) จากสาเหตุเหล่านี้ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวงการวิชาการมี มากขึ้นด้วย จึงทำให้มีผู้ให้คำนิยามและองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง หลากหลาย ดังนี้

ทิพาพร พิมพิสุทธิ (2538: 104) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมในการกระทำของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยตรง รวมทั้งการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการตัดสินใจในนโยบายโดยอ้อม

สิทธิพันธ์ พุทธหุณ (2542: 78) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึงกิจกรรมของ ประชาชนที่มุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนโยบายของรัฐบาลในระดับต่างๆ เช่น การ ณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทาง การเมือง หรือการยื่นข้อเสนอและข้อเรียกร้องต่อภาคส่วนต่างๆ เป็นต้น

Verba, Nie, and Kim (1976 อ้างใน สามารถ หิรัญสูตร, 2550: 13-14) กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายที่พลเมืองมี จุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลที่จะเลือกกำหนดบุคคลในรัฐบาลหรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่ พลเมืองผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นต้องการ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมของประชาชนทุกระดับของระบบการเมือง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตาม โดยที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในแต่ละประเทศและความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อก้าวถึงแรงจูงใจที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สิ่งเหล่านั้นคือทัศนคติหรือมุมมองของบุคคลนั้นๆ ที่มีแนวความคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่สามารถทำให้ตนเองมีอำนาจหรืออิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง และมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของประเทศที่จะทำให้ประเทศพัฒนาต่อไปได้ กล่าวคือ บุคคลเหล่านี้ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่เล็งเห็นความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลเหล่านี้ไม่เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ จะทำให้ไม่ตระหนักในหน้าที่ที่ตนพึงกระทำ ไม่มีอำนาจและอิทธิพลใดๆ ต่อการปกครองประเทศ ท้ายที่สุดจะทำให้บุคคลเหล่านี้มีเงินเฉยต่อเรื่องราวทางการเมืองการปกครอง และไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (พงศกร รอดชมภู, 2540: 29)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมือง มีความแตกต่างไปตามความสนใจทางการเมืองที่มีระดับต่างกัน จากการศึกษาของ ชลัช จงสืบพันธ์ (2527 อ้างใน พงศกร รอดชมภู, 2540: 31-32) ผู้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะทางบริบท และลักษณะทางจิตวิสัย ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง” ได้นำเสนอตารางเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองไว้ดังนี้

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมือง ที่มีความเข้มข้นในระดับต่างๆ

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมทางการเมือง
1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น 2. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับชาติ
2. การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง กลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง	1. ชักชวนให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 2. แนะนำให้ผู้อื่นลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่ง 3. ช่วยโฆษณาหาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง กลุ่มพรรคการเมือง หรือพรรคการเมือง 4. เข้าร่วมและสนับสนุนกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง รวมทั้งเป็นสมาชิกด้วย 5. เข้าร่วมประชุมทางการเมืองของกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมือง 6. ทำงานให้แก่กลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง
3. การมีบทบาทในชุมชน	1. ตั้งกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 2. เป็นสมาชิกที่มีบทบาทในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 3. ร่วมทำงานกับคนอื่นๆ ในกลุ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 4. ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาชุมชน
4. การติดต่อกับทางราชการ	1. ติดต่อกับราชการเกี่ยวกับปัญหาชุมชน 2. ติดต่อกับราชการเกี่ยวกับปัญหาสังคมทั่วไป
5. การประท้วง	1. การประท้วงกรณีความไม่เป็นธรรมในสังคม 2. การประท้วงกรณีการกระทำของรัฐบาลที่ไม่ถูกต้อง 3. การประท้วงกรณีกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม 4. การประท้วงกรณีการใช้กฎหมาย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	กิจกรรมทางการเมือง
6. การสื่อสารทางการเมือง	1. รับฟังข่าวสารทางการเมือง 2. ชักชวนผู้อื่นให้สนทนาทางการเมือง 3. เข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองตามสถานที่ต่างๆ 4. ฟังคำปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง 5. เขียนบทความทางการเมืองไปลงตีพิมพ์ประเภทต่างๆ 6. เขียนจดหมายถึงบรรณาธิการเกี่ยวกับเรื่องการเมือง 7. ส่งข่าวสนับสนุนหรือคัดค้านผู้นำทางการเมือง 8. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องต่อนักการเมือง

จากตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยให้ประชาชนมีโอกาสในการแสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

บทที่ 4

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 – 2551: แนวคิดและกลวิธี

ในการศึกษางานบันเทิงคดีประเภทต่างๆ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี นิทาน ฯลฯ มักศึกษาตามองค์ประกอบของบันเทิงคดีประเภทนั้นๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ โดยองค์ประกอบของบันเทิงคดีมี ดังนี้ คือ โครงเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด เนื่องจากผู้วิจัยสนใจศึกษาประเด็นแนวคิดเป็นสำคัญ

คำว่า แนวคิด ในภาษาอังกฤษคือ “theme” ได้มีการให้ความหมายไว้มากมายแตกต่างกันไป ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ “theme” ไว้ว่าคือ “ความคิดหลักของเรื่องหรือสารที่แสดงนัยไว้ในงานประพันธ์ ผู้เขียนมักจะไม่ได้แสดงแก่นเรื่องไว้ตรงๆ แก่นเรื่องจะเป็นความคิดเชิงนามธรรมที่แสดงผ่านภาพลักษณ์ พฤติกรรม ตัวละคร และสัญลักษณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545: 436) สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ ผู้ศึกษาเรื่องสั้นไทยตั้งแต่ยุคเริ่มแรกมาจนถึง พ.ศ. 2475 ได้ให้ความหมายของ “theme” ไว้ว่าคือแก่นเรื่องหรือแนวคิดหรือสารัตถะ ได้แก่ แนวความคิดหรือจุดสำคัญของเรื่อง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความคิด ทศนะ สภาพหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ผู้แต่งมุ่งเสนอต่อหรือสื่อถึงผู้อ่าน (สุดารัตน์ เสรีวัฒน์, 2522: 12) เช่นเดียวกันกับพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ ผู้ศึกษาแนวคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2519 ได้ให้ความหมายของคำว่าแนวคิดไว้ว่า หมายถึงสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง ที่ผู้นิพนธ์ต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน (พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์, 2541: 11) และอิรวดี ไตลังคะ ได้ให้ความหมายว่า แนวคิด หมายถึงความคิดที่นำเสนอในเรื่อง ซึ่งสรุปจากสถานการณ์เฉพาะของโลกบันเทิงคดีออกมาเป็นความเข้าใจทั่วๆ ไปเกี่ยวกับโลกในชีวิตจริง (อิรวดี ไตลังคะ, 2546: 66)

จากความเห็นของนักวิชาการหลายความเห็นข้างต้นสรุปได้ว่า แนวคิด หมายถึง สาระหรือความคิดหลักที่นำเสนอในเรื่องที่ผู้แต่งต้องการสื่อไปยังผู้อ่าน และคำว่า “theme” ในภาษาอังกฤษเมื่อนำมาใช้กับภาษาไทยสามารถนิยามศัพท์ได้หลายความหมาย แต่ที่นิยมใช้กันมากคือ “แก่นเรื่อง” และ “แนวคิด” อย่างไรก็ดีในวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยขอใช้คำว่า “แนวคิด” แทนคำว่า “theme”

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองที่มีพันธกิจต่อสังคมชัดเจน คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา และส่งเสริมให้

ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง การศึกษาแนวคิดของเรื่องที่คุณเขียนนำเสนอ จึงเป็นการทำความเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย การศึกษาพบว่าผู้แต่งนำเสนอแนวคิดได้ดังนี้ คือ แนวคิดประชาธิปไตยและแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยที่ผู้แต่งนำเสนอแนวคิดทั้งสองในประเด็นที่น่าสนใจ 5 ประเด็นด้วยกันคือ (1) ประเด็นพฤติกรรมน้อยของนักการเมืองและวงการเมือง (2) ประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ (3) ประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ (4) ประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง (5) ประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยในอุดมคติ ซึ่งมีเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดประชาธิปไตย

รางวัลพานแว่นฟ้า เป็นรางวัลการประกวดผลงานเขียนวรรณกรรมการเมือง จัดโดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยและรัฐสภาไทยเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. 2545 นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภาในขณะนั้นมีคำสั่งรัฐสภา เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมือง ประจำปี 2545 ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ศิลปะในการเขียนถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการ อันเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชื่อว่าการที่การปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีความก้าวหน้าไม่ใช่อยู่วิถีบทบาทหน้าที่และอำนาจของรัฐสภาแต่เพียงประการเดียว แต่อยู่ที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศจะต้องเข้าใจระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ และบทบาทหน้าที่ของตนด้วย การปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตยกระทำผ่านวรรณกรรม

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้นำเสนอเสนอประเด็นต่างๆ ที่นำเสนอแนวคิดประชาธิปไตย แล้วพบว่าผู้แต่งให้ความสนใจกล่าวถึงแนวคิดประชาธิปไตยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ประเด็นพฤติกรรมน้อยของนักการเมืองและวงการเมือง

ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งประเด็นพฤติกรรมน้อยของนักการเมืองและวงการเมืองได้ 2 หัวข้อด้วยกัน คือ 1.1 การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องและการใช้อำนาจจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง 1.2 การซื้อสิทธิขายเสียง โดย

พฤติกรรมที่พบในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าอาจกล่าวได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า
นักการเมืองขาดจริยธรรม

นักการเมืองมีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการกิจที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ การใช้อำนาจรัฐหรือ
อำนาจทางการเมืองในการบริหารประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ
ดังนั้น การเข้าสู่การดำรงตำแหน่งของนักการเมืองและการปฏิบัติตนขณะดำรงตำแหน่งทางการเมือง
จึงต้องได้รับความไว้วางใจจากประชาชน โดยจะต้องมีจริยธรรมของนักการเมืองมาเป็นเครื่องมือใน
การควบคุมตัดสินใจการกระทำต่างๆ ของนักการเมือง กล่าวคือ สาธารณชนคาดหวังว่านักการเมือง
ควรมีจริยธรรมหรือคุณธรรมที่สูงกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นความชอบธรรมขั้นพื้นฐานในการ
ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และคุณลักษณะที่พึงมีเหล่านี้ต้องมีจุดเริ่มต้นมาจากการไว้วางใจของ
ประชาชน ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองจากเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง

การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ของนักการเมืองเพื่อประโยชน์ของตนเอง
และพวกพ้อง หรือที่เรียกกันว่าการคอร์รัปชันมีผู้ให้ความหมายดังนี้

การคอร์รัปชันเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นการกระทำที่ชั่วช้า เจตนาที่จะ
หลอกลวงกฎหมาย รวมทั้งการกระทำที่ขัดต่อหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการ
ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ โดยการรับหรือยอมรับผลประโยชน์ของ
ตนเองหรือผู้อื่น (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และคณะ, 2539:11)

ดังนั้น การคอร์รัปชันจึงมีความหมายถึงการทุจริตในรูปแบบต่างๆ โดยการใช้ตำแหน่ง
หน้าที่ทางราชการมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่น เพื่อ
ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน รวมถึงการช่วยเหลือญาติพี่น้องพวกพ้องของตน โดยเป็นการพบกัน
ระหว่างกระบวนการสองทาง บุคคลทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำที่ไม่
ชอบธรรมและขัดจริยธรรม ทำให้สถาบันทางสังคมและการเมืองเสื่อมถอย การคอร์รัปชันเป็นตัวบ่งชี้
ถึงความอ่อนแอของระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย

ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้แตงนำเสนอประเด็นนี้มากที่สุดในเรื่องสั้นที่ชนะเลิศของนักการเมืองจากการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องมีจำนวน 17 เรื่อง ดังได้แสดงไว้ในตาราง

ตารางที่ 3 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองจากการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง จำนวน 17 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	2	นางรำ บิน	ก้าววิโรจน์ คำจำนง ดอกไม้แก้ว
2546	2	เหนือคัมพชัญ ม้าจี ฝึเจ้านาย	จิต ชยากร ชัยวุฒิ ศรีสุขโข
2547	4	กลับจากสมรภูมิ ไถ่ลงร้าน งานลับ ระบำหุ่น	จิต ชยากร กร ศิริวัฒน์ จิต ชยากร ชัยวุฒิ ศรีสุขโข
2548	-	-	-
2549	6	จัดฉาก เท่าไร? ผู้พิทักษ์ แพ็คเข้า มือสุดท้าย ไอ้เกล็ดทอง	ถนอม ขุนเพชร กร ศิริวัฒน์ ประกาศิต คนไว กรกช บุตรดีม ธาร ยุทธชัยดินทร์ หญ้าดอกขาว
2550	3	ไขปริศนาธิปไตย ผู้ถูกเข็ดเต๋ง ผู้ล่า	กัมปนาท แสงทอง ชัยพร ศรีโบราณ เรณณรงค์ เกตุพินิจ
2551	-	-	-

ในเรื่อง “นางรำ” กล่าวถึงนักการเมืองคนหนึ่งที่มีความชอบในตัวของนางรำ แต่นางรำไม่ได้สนใจในตัวเขา ดังนั้นเขาจึงใช้อำนาจความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนทำร้ายคนที่นางรำรักด้วยความแค้นที่มีต่อนางว่า เหตุใดนางจึงไม่รักเขาทั้งๆ ที่เขามีดีกว่านักดนตรีคนรักของนางและทำให้

นางเลิกอาชีพนางรำ หลายปีผ่านไปนางต้องขึ้นเวทีรำอีกครั้งด้วยการขอร้องจากผู้ใหญ่ด้วยความ
 ลำบากในหน้าที่แต่ไม่เต็มใจนัก งานที่นางต้องขึ้นรำคือ งานต้อนรับนักท่องเที่ยวคนเดิมผู้เคยมาติด
 พัน

หากพิจารณาโดยหลักประชาธิปไตยพบว่า นักการเมืองผู้เป็นตัวละครในเรื่องนี้ไม่ได้
 ตระหนักถึงหน้าที่ของตนโดยแท้จริง แต่เป็นการเบี่ยงเบนประเด็นไปในเรื่องการอยากได้ตัวหญิง
 สาวที่หมายปองมาครอบครองจึงได้ทำลายหลักการประชาธิปไตยโดยไม่รู้สึกว่าคุณในฐานะผู้แทน
 ได้ทำลายศรัทธาและความไว้วางใจของประชาชน นางรำเป็นผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการใช้อำนาจ
 อำนาจทางการเมืองในทางที่ผิดของผู้แทน โดยเมื่อตัวละครนักการเมืองกล่าวปราศรัยจบ น้ำเสียง
 ของนางรำที่ผู้แต่งแสดงเจียนแสดงความรู้สึกของนางสะท้อนความรู้สึกผิดหวังในระบอบ
 ประชาธิปไตยและผิดหวังในตัวนักการเมืองผู้เป็นตัวแทนประชาชนได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

นางยิ้มออกมากับสิ่งที่นึกถึง แต่มันเป็นยิ้มที่เหือดแห้งของคนหมดสภาพที่เรียกว่า
 ความมีชีวิตชีวาและเป็นยิ้มที่คับแค้นใจดีสิ่งที่นางรู้มาตลอดเวลา ว่ากฎหมายจะจัดการกับ
 คนบางคนไม่ได้ ความมากน้อยแห่งความมีอภิสิทธิ์ก็ลาดเคลื่อนอยู่ท่ามกลางคำว่าเสมอภาค
 ในระบอบประชาธิปไตยจนถึงวันนี้

(สุวรรณ เคลือบสุวรรณ, 2546; 144)

ในเรื่อง “บิน” เรื่องราวจากมุมมองของ “กา” ที่พบเห็นและเฝ้ามองการกระทำของ
 มนุษย์ผู้มีอำนาจทางการเมืองในรัฐสภา โดยชี้ให้เห็นถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวงของผู้มีอำนาจใน
 รูปแบบต่างๆ เช่น การจ้องที่จะใช้งบประมาณเพื่อความเบิกบานใจโดยการเดินทางไปต่างประเทศ
 การใช้วิธีที่ไม่สุจริตในรูปแบบต่างๆ ในการหาเงินเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก รวมถึงการ
 โยนกล่าวถึงเหตุการณ์ประทุ้งของชาวบ้าน และเรื่องราวต่างๆ ที่กาได้รับรู้อีกมากมายที่เกิดขึ้นใน
 ขณะที่กากำลังบินในบริเวณรัฐสภา

เรื่องราวต่างๆ ที่อการับรู้ล้วนเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความฉ้อฉลในรูปแบบต่างๆ ทั้ง
 การเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องดังนี้

“เห็นบอกคณะนายมีที่ปรึกษาเยอะเธอ”

“ไปเอาชื่อใครมาก็ไม่รู้พี่ แต่เอาเงินเข้ากองกลางเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย”

“อ้าว แล้วเค้าไม่ว่าเธอ”

“พวกนี้เค้าอยากได้แค่ตำแหน่ง เอาไปพิมพ์นามบัตรก็หากินสบายแล้ว”

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 140)

บทสนทนาข้างต้นเป็นการพูดคุย ที่แสดงให้เห็นว่ามีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ด้วยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ในรัฐสภาด้วยการตั้งพวกพ้องเป็นที่ปรึกษาและ คณะกรรมการต่างๆ เป็นจำนวนมากโดยได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายหัวหน้าคณะกรรมการที่ นำเงินค่าตอบแทนที่ปรึกษาจำนวนมากมารวมเป็นกองกลางใช้จ่ายในหมู่ตน และฝ่ายคณะที่ปรึกษา กรรมการที่สามารถนำชื่อและตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในคณะทำงานดังกล่าวไปหา ผลประโยชน์ในการประกอบอาชีพของตนเอง การกระทำเช่นนี้เป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ในเรื่อง “เหนือคัมพัยค์” “คัมพัยค์” คือนักมวยฝีมือดีที่ “ยุทธภูมิ” ส่งเสริมเพื่อก้าวสู่ ตำแหน่งแชมป์โลกต่อมา “ยุทธภูมิ” ได้เป็นรัฐมนตรีเมื่อ “คัมพัยค์” อายุมากขึ้นร่างกายก็ทรุดโทรม ลง “ยุทธภูมิ” จึงให้เลิกอาชีพนี้โดยไม่เสียตำแหน่งให้ใครและให้เงินก้อนหนึ่งเพื่อเป็นทุนเลี้ยงชีพ หลายปีต่อมา “คัมพัยค์” มาหา “ยุทธภูมิ” เพื่อขอความช่วยเหลือ ด้วยความรังเกียจ แต่เพื่อรักษา ฐานเสียงจากประชาชนที่ชื่นชอบและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสื่อมวลชน จึงตัดสินใจ ช่วยเหลือ “คัมพัยค์” ดังตัวอย่าง

“ผมคิดว่าคุณงามความดีของผมคงได้รับการเผยแพร่ไปในโทรทัศน์ทุกช่อง และ พรุ้งนี้คงมีภาพผมถ่ายคู่กับคัมพัยค์ดีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ความน่าสมเพชของ อดีตแชมป์เปียนโลกมีมากเท่าใด แรงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อผมก็ยิ่งแรงมากเท่านั้น ผม ไม่คิดเหมือนกันว่าในขณะที่เขาหมดเชื้อเพลิงหมดพลังแห่งการต่อสู้ แต่เขายังสร้าง ประโยชน์ให้แก่ผมได้ เขาทำให้เชื้อเพลิงของผมแข็งแกร่งและวาววับยิ่งขึ้น”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 32-33)

จากตัวอย่างที่ยกมาเป็นคำพูดของ “ยุทธภูมิ” ที่แสดงให้เห็นว่า ตลอดเวลาที่เขาดำรง ตำแหน่งทางการเมือง เขาได้ใช้ “คัมพัยค์” เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพนักการเมืองที่ดีอยู่เสมอ การกระทำดังกล่าวมุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง ต่อมาเมื่อคัมพัยค์อดีตแชมป์มวยคนดังมาขอ ความช่วยเหลือยุทธภูมิจึงได้ใช้คัมพัยค์เป็นเครื่องมือสร้างภาพลักษณ์ผ่านสื่อต่างๆ ว่าพร้อมให้ ความช่วยเหลือทุกเมื่อ รวมทั้งกลบเกลื่อนปัญหาทางการเมืองของตนทำให้เขาได้รับความไว้วางใจ จากประชาชน และยังสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งได้

ในเรื่อง “มัจฉี ฝึเจ้านาย” กล่าวถึงบุคคลสองคนคือ รัฐมนตรีผู้ไม่รู้จักพอทุจริตเรียกรับเงินจากโครงการต่างๆ เป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในการบริหารพรรคการเมืองของเขา และ “นายคำสิงห์” มัจฉีผู้เป็นร่างทรงของ “ปู่เจ้าแสนคำลือ” การยอมเป็น “มัจฉี” หรือร่างทรงในครั้งนี้ทำให้นายคำสิงห์เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในเรื่องของการทำพิธีต่างๆ ให้ชาวบ้านที่เดือดร้อนได้สมหวัง จนกระทั่งวันหนึ่งท่านรัฐมนตรีมาขอความช่วยเหลือด้วยเหตุผลว่าตนเองจะขออยู่ในตำแหน่งรัฐมนตรีต่อไปโดยไม่ถูกตรวจสอบว่าทุจริต แต่ครั้งนี้เป็นวันที่ปู่เจ้าแสนคำลือไม่มาประทับทรงด้วยความโลภของนายคำสิงห์จึงแสร้งว่าตนเป็นเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์เข้ามาทรงและทำพิธีให้แก่รัฐมนตรี หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นปู่เจ้าแสนคำลือไม่มาประทับทรงอีก และรัฐมนตรีถูกตรวจสอบพบว่าทุจริตจริงจึงต้องพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี

เรื่องนี้ผู้แต่งต้องการแสดงถึงพฤติกรรมการทุจริตของคนทั้งสองอาชีพ นายคำสิงห์คำไม่ทำตามและกล่าววาจาต่อปู่เจ้าแสนคำลือว่าจะสุจริตไม่โลภมาก ส่วนรัฐมนตรีก็ใช้ตำแหน่งหาประโยชน์ส่วนตนด้วยการเน้นย้ำในตอนจบเรื่องเมื่ออดีตรัฐมนตรีกลับมาจากการขึ้นศาลและพบนายคำสิงห์คำขอทานอยู่ข้างทางว่า

“เป็นอย่างไรเล่า ฝึออกไปแล้ว สุขสบายดีหรือ ไ้มัจฉี”
 คาคไม่ถึงว่านอกจาก จะจ้องกลับอย่างไม่ว่าง..นายสิงห์คำยังย้อนกลับว่า
 “สบายดีครับท่าน.. อย่างน้อยผมก็ยังมีคนเมตตากรุณาให้ทานไม่ได้ตกนรกทั้งๆ มีชีวิตอยู่... แล้วท่านเล่าเป็นอย่างไรบ้างครับ ท่านมัจฉีรัฐมนตรี”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 119)

จากบทสนทนาที่ยกมานี้เป็นการสนทนาระหว่างอดีตรัฐมนตรี และขอทานผู้เคยเป็นมัจฉีร่างทรง แสดงให้เห็นถึงจุดจบของความโลภของทั้งมัจฉีและรัฐมนตรีรัฐมนตรีที่ทุจริต เพราะความโลภสุดท้ายทั้งคู่ก็ไม่เหลืออะไรติดตัว เช่น แต่แตกต่างกันตรงที่มัจฉีผู้เป็นขอทานยังสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติในอาชีพใหม่ แต่อดีตรัฐมนตรีพบเจอแต่ความอับอาย มีคำสาปแช่งจากประชาชนทำให้ชีวิตไม่มีความสุข

ในเรื่อง “กลับจากสมรภูมิรบ” กล่าวถึงครอบครัวที่อยู่ในชนบท มีลูก 2 คน “เปรม” เป็นตำรวจชั้นสัญญาบัตรถูกส่งไปปฏิบัติภารกิจใน 3 ชายแดนได้และเสียชีวิต ส่วน “ปาน” เป็นนักมวยทีมชาติไปชกมวยในกีฬาโอลิมปิก เขาเห็นสภาพหมู่บ้านแล้วจึงกล่าวโทษนักการเมืองในช่วงหาเสียงที่บอกจะพัฒนาหมู่บ้าน แต่เมื่อเป็นผู้แทนแล้วก็ไม่กลับมาทำตามสัญญา ในที่สุดเมื่อ

ปานได้รับชัยชนะกลับมาจึงเห็นว่าหมู่บ้านได้รับการพัฒนา ทั้งทำถนน สร้างสะพาน เดินสายโทรศัพท์ ทำให้เขาสังเกตว่า

“ไม่น่าเชื่อ...เหรียญทองเหรียญเดียว นอกจากจะพลิกชีวิตเขาแล้ว ยังจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนได้ทั้งหมู่บ้าน”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 57)

การนำเสนอเรื่องของผู้แต่งเช่นนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า วิถีชุมชนทั้งสองต่างตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองและข้าราชการทั้งสิ้นเนื่องจากทั้งคู่กลับมามีบ้านในเวลาใกล้เคียงกันแต่ต่างสภาพกัน คนหนึ่งหมดลมหายใจและอีกคนหนึ่งกลับมาพร้อมชัยชนะ ในขณะที่เขาทั้งสองยังไม่ได้ทำประโยชน์แก่ประเทศ นักการเมืองก็ไม่ได้ใส่ใจสภาพความเป็นอยู่ของเขา แต่เมื่อสร้างประโยชน์และเป็นคนดังของประเทศแล้ว นักการเมืองต่างก็ให้ความสนใจเพียงเพื่อจำหาช่องทางให้ตนเองได้แสวงหาผลประโยชน์จากวิถีชุมชนทั้งสองเท่านั้นเอง

ในเรื่อง “ไถ่ถอนร้าน” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “ผม” และเพื่อนที่สนใจการเมืองรับฟังข่าวสารทางการเมืองข่าวเป็นเรื่องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านในจังหวัดภาคใต้ที่ย้ายไปสังกัดพรรครัฐบาลเพื่อจะช่วยเหลือปัญหาภาคใต้ได้อย่างเต็มที่ โดย “เพื่อนของผม” ให้ความเห็นว่า ไม่ว่าจะอยู่พรรคใดก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ถ้าให้ความร่วมมือ “ผม” พักจากวงสนทนานั้นออกมาดูธรรมชาติรอบๆ บ้าน ได้มีการบรรยายถึงแม่ไก่อีกกับลูกไก่เกิดใหม่ที่กำลังหากินอยู่ และการรายงานข่าวได้พูดถึงข่าวรัฐบาลพรรคเดียวของรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านที่ถูกเปรียบเทียบว่าไม่รู้จักหากิน และได้พูดถึงลูกไก่ฝูงเดิมที่หายไปสองตัว “ผม” จึงออกตามหา พบว่ามันหากินได้ด้วยตัวมันเองแล้ว ในวันนี้มีลูกไก่จากเล้าไก่เพื่อนบ้านข้างสวนมาปะปนอยู่กับแม่ไก่ของ “ผม” นั่นแสดงให้เห็นว่าลูกไก่ของเพื่อนบ้านเห็นแล้วว่าแม่ไก่ของผมเก่งกว่า สามารถจะหาของให้มันกินได้มากกว่าแม่ไก่ของมัน มันจึงทำตัวกลมกลืนซึ่งไม่ต่างอะไรกับการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เรื่องสั้นเรื่องนี้ใช้การเปรียบเทียบระหว่างการรู้จักเอาตัวรอดของลูกไก่ กับพฤติกรรมการย้ายพรรคของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวอย่างมีดังนี้

ผมมองอยู่ครู่หนึ่งก็ให้เห็นในสิ่งที่ไม่เคยคิดว่าจะได้เห็น นั่นคือเมื่อแม่ไก่ของผมคุ้ยเขี่ยเจอไส้เดือนตัวหนึ่ง มันจิกสะบัดไปมาพลางเรียกร้องให้ลูกๆ ที่กำลังชะเง้อมองผู้มาเยือนอย่างสนใจมากินไส้เดือน พอได้สติลูกไก่ทั้งห้าตัวก็วิ่งกรูเข้าไปแย่งไส้เดือนจากปากแม่ไก่

ขณะที่ลูกไก่ของผมกำลังแย่งไส้เดือนกันชุลมุนอยู่นั้น ลูกไก่ของเพื่อนบ้านสามตัว ก็วิ่งเข้าไปแย่งไส้เดือนกับลูกไก่ของผมด้วย แล้วมันก็ถือโอกาสอยู่ร่วมกับลูกไก่ของผมราวกับแม่ไก่ของผมเป็นแม่ของมัน แม่ไก่ของผมก็ยอมให้มันอยู่ มันอาจแยกไม่ออกก็ได้ เพราะสีของลูกไก่คล้ายกันมาก

ผมส่ายหน้าไม่เข้าใจ แต่อดยิ้มไม่ได้ พลังคิดว่าแม้แต่ลูกไก่ยังรู้จักเอาตัวรอด นับประสาอะไรกับ ส.ส. ที่ขุบพรรคและย้ายพรรคซึ่งมีสติปัญญาสูงกว่าลูกไก่หลายเท่าหนัก เขาก็ยอมเอาตัวรอดเป็นธรรมดา! ขึ้นไปปล่อยให้สอบตกคาพรรคที่กำลังอยู่ในช่วงขาลงก็อย่าลูกไก่แย่งไส้?

(รักษัณญญา สมเทพ, 2548:70)

ตัวอย่างที่ตัดตอนมาแสดงถึงการเอาตัวรอด หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เข้าทำงานกับฝ่ายรัฐบาลมีผลงานก็ย่อมจะได้รับการเลือกตั้งต่อไปเนื่องจากจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชน เปรียบเทียบกับลูกไก่ที่พยายามเอาตัวรอดไปหาแม่ไก่ที่แข็งแกร่งกว่าเพื่อที่จะได้ประโยชน์จากแม่ไก่ คือได้อาหารมากกว่าและเติบโตไวกว่าอยู่กับแม่ไก่ของตนนั่นเอง นอกจากนี้ยังแสดงทัศนะว่าประชาชนมักไม่ไว้วางใจสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยเห็นว่า การย้ายพรรคที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ต่างตอบแทนที่มีให้กันมากกว่าเหตุผลที่จะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความตอนนี้มีเนื้อความเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อนายกร ทักษิณรังสี อดีตหัวหน้าพรรคชาติพัฒนาซึ่งดำรงตำแหน่งประธานที่ปรึกษาพรรคชาติพัฒนา ลาออกจากการเป็นสมาชิกพรรค เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546 เพื่อเตรียมย้ายเข้าพรรคไทยรักไทย โดยที่พรรคไทยรักไทยต้องการนักการเมืองและกลุ่มการเมืองเพื่อขยายฐานการเมือง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2548: 37) ซึ่งเหตุการณ์ตอนนี้ได้นำมาซึ่งเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนเป็นอย่างมาก

ในเรื่อง “งานลับ” กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของผู้เล่าเรื่อง “ผม” ที่มีอาชีพลับมิดกับ “รัฐมนตรีอำนวย” วันหนึ่งผู้ช่วยของรัฐมนตรีอำนวยนำมิดเล่มหนึ่งมาให้ลับ เมื่อช่างลับมิดเห็นมิดก็เกิดความชื่นชมในความงามและความเก่าแก่ของมิดจึงได้ถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกโดยที่เขาไม่ทราบเลยว่านี่คือแผนของรัฐมนตรีอำนวยที่จะให้เขาเป็นผู้รับผิดชอบลูกชายของตน เพื่อไม่ให้เรื่องตำรวจสืบสวนเรื่องราวมาถึงและทำให้รัฐมนตรีและลูกเสื่อมเสียชื่อเสียง และหากเขาไม่ช่วยเหลือก็จะนำรูปที่เขาถ่ายคู่กับมิดเล่มนั้นมอบแก่ตำรวจ เมื่อเขากลับมาถึงบ้านจึงชักชวนครอบครัวเพื่อหลบหนี แต่ครอบครัวของเขาก็ไม่อาจหลบหนีไปได้เนื่องจากหลังจากที่รับรู้เรื่องราวของรัฐมนตรีอำนวยและลูกชายแล้ว ครอบครัวนี้ก็ต้องอยู่ภายใต้อาณัติของรัฐมนตรีอำนวย

พฤติกรรมของนักการเมืองในเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความชั่วร้ายเห็นแก่ตัวของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่คิดจะปกป้องชื่อเสียงและเครือข่ายรวมถึงลูกน้องที่ทำงานด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ความเสื่อมเสียมาสู่ตระกูลของตน ดังตัวอย่าง

“เอาละ ไม่ต้องคิดอะไรมาก ผมจะเล่าให้ฟัง เดิมผมมีมิดโบรานอยู่คู่หนึ่ง ลูกชายผมเอาติดตัวไปไหนมาไหนเล่มหนึ่ง วันเกิดเรื่องมิดเล่มนี้แหละไปเสียบตรงพุงคู่อริ ตอนนั้นมิดเล่มนี้ตกเป็นของกลางอยู่ที่โรงพัก ผมอยากหาใครสักคนมาช่วยลูกผม ช่วยเป็นผู้รับผิดชอบแทน”

“แต่ผม... ทำไมท่านต้องเลือกผม”

“ลูกน้องผมหลายคนก็จริง แต่มีใครรู้จักทั่วไป ผมจึงต้องเลือกคนนอก เพราะไม่ต้องการให้เรื่องอื้อฉาวไปกว่านี้”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2548: 91-92)

บทสนทนาที่ยกมานี้ เป็นการสนทนาระหว่างชายลับมิดกับรัฐมนตรี ที่ชี้ให้เห็นว่านักการเมืองทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องโดยไม่สนใจว่าบุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับตนจะได้รับผลเช่นไร กรณีนี้ชายลับมิดตกเป็นแพะรับบาป เพื่อเป็นการแสดงเป้าหมายที่ชัดเจนของผู้แต่งว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ ไม่ว่าอำนาจจะมาโดยตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจเงินตรา และการใช้อำนาจดังกล่าวข่มเหงรังแกประชาชนผู้บริสุทธิ์

ในเรื่อง “ระบำหุ่น” กล่าวถึงความโลภของนักการเมือง ในที่นี้คือความอยากมีอำนาจ “รัตติกาล” เดินทางไปพม่าเพื่อดูดวงกับหมอ “อีที” การเดินทางครั้งนี้รัตติกาลได้รับคำทำนายว่าจะได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี ทำให้เธอพอใจอย่างมาก ก่อนจะกลับประเทศไทยเธอได้หุ่นกระบอกจากร้านอาหาร ต่อมาเธอก็ได้เป็นรัฐมนตรีและคิดว่าตนเองมีอำนาจ จึงใช้อำนาจกับคนที่ขัดผลประโยชน์และขัดคำสั่งการดำเนินนโยบายของเธอด้วยการสั่งย้ายปลัดกระทรวงที่ไม่ทำตามคำสั่ง เธอเพราะเขามีอุดมการณ์และศักดิ์ศรี เขาจึงได้ขอลาออกจากตำแหน่งและไปร้องทุกข์กับสื่อมวลชน เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าข้าราชการเป็นเพียงหุ่นเชิดของนักการเมือง ตอนท้ายของเรื่องรัฐมนตรีสั่งให้ลูกน้องจัดการความวุ่นวายต่างๆ ให้สงบโดยรวดเร็ว

ในเรื่อง “จตุรพักตรพิมาน” เป็นเรื่องของ “สาคร” ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่พยายามสร้างภาพว่าตนเป็นคนดีพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแถลงข่าวของเขากับสำนักข่าวช่องหนึ่ง และบอกกับนักข่าวว่าที่ตนลงเล่นการเมืองเพราะประชาชนเรียกร้อง การจัดเตรียมอุปกรณ์

ต่างๆ ในการเปิดตัวโดยมีชื่อของเขาคืออยู่ในทุกพื้นที่ การเกณฑ์คนมาเพื่อสนับสนุนตนเอง หรือ แม้แต่การช่วยเหลือเด็กที่ตกน้ำก็ล้วนเป็นการจัดการเพื่อออกรายการทีวี ถึงแม้จะรู้ว่าไม่ใช่เด็กคนที่ตกลงเอาไว้ แต่แล้ว “สาคร” ก็ยังได้รับเสียงปรบมือจากประชาชนในฐานะที่ช่วยชีวิตเด็กให้รอดจากการจมน้ำ

ผมพอจับความได้ว่าเด็กชายถูกวางตัวเป็นคาราแกลังตกน้ำตัวจริง ส่วนเด็กหญิงที่เขาเข้ามาช่วยเกิดอุบัติเหตุตกน้ำเองระหว่างผู้คนเข้าไปหลุมแย่งของกินบนโต๊ะริมสระ แต่ไม่มีใครทันสังเกตจึงไม่รีบช่วย เพราะร่วมกันอยู่แล้วว่าเป็นหน้าที่เฉพาะของใคร

สาครเนื้อตัวเปียกโชก ใบหน้าไม่ได้ยิ้มตามแบบรูปถ่ายในป้ายโฆษณาหาเสียงอีกแล้ว เขามายจับมือขอร้องผมด้วยน้ำเสียงสุภาพไม่ให้เผยแพร่ภาพที่ไม่เหมาะสมจากการผัดคิว และขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมหน้ากล้อง

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 51)

บทบรรยายที่ตัดตอนมานี้เป็นคำพูดของ “ผม” ผู้เป็นนักข่าวที่ตกเป็นเครื่องมือการหาเสียงของนายสาครเพื่อแสดงให้เห็นว่า นักการเมืองย่อมกระทำได้ทุกอย่างแม้กระทั่งการจัดการฉากเพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับของประชาชน โดยบางครั้งก็อาศัยสื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ หรืออาศัยประชาชนผู้บริสุทธิ์เป็นเครื่องมือเพื่อแสดงถึงความชอบธรรมในการที่จะก้าวสู่ตำแหน่งนักการเมือง แม้ในบางครั้งมีเรื่องผิดพลาดเกิดขึ้นไม่เป็นไปตามฉากที่จัดไว้ นักการเมืองก็ยังพลิกแพลงรูปแบบการหาเสียงใหม่ๆ ให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อให้การจัดการเหล่านั้นออกมาสมบูรณ์ที่สุด

ในเรื่อง “เท่าไร?” เป็นเรื่องของ “สมพล” ผู้เสนอตัวเข้ามาเป็นตัวแทนพรรคในการลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่การเข้ามาต้องแลกด้วยของกำนัลแด่รองนายกรัฐมนตรี คือพระเครื่องราคาดีที่หายาก “สมพล” ไม่สามารถซื้อได้เพราะราคาสูง พระจึงตกไปเป็นของกลุ่มที่ต้องการลงสมัครในพรรคเดียวกัน “สมพล” แก้ปัญหาโดยหาพระไม่มีชื่อไม่มีราคา แต่เขาก็ใช้วิธีการทดสอบคุณสมบัติของพระด้วยการให้คนงานพม่าคล้องแล้วยิง โดยที่คนงานพม่าไม่เสียชีวิต ข่าวเรื่องพระองค์นี้ก็ดังจนเป็นที่ต้องการของรองนายกรัฐมนตรี ในที่สุด “สมพล” ก็ได้เป็นตัวแทนของพรรคการเมืองนั้น เรื่องนี้ได้เสนอประเด็นการแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมือง ดังตัวอย่าง

การทำโปสเตอร์และป้ายแนะนำตัวทำให้สมพลหมดเงินไปหลายหมื่นแต่เขายินดีที่จะเสีย เขามองไปข้างหน้าเท่านั้น หากได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขาคงได้

มากกว่าที่เสียหลายเท่าเขารู้ดี มีตัวอย่างให้เห็นคำดา มีงานในงานนอกให้แสวงหาผลประโยชน์ได้มากมาย มีทั้งเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินจากหัวหน้าพรรค เงินจากหัวหน้ากลุ่มที่เขาสังกัดอยู่ และเงินนอกระบบอีกมากที่พร้อมจะไหลเข้ากระเป๋าเขาในวันข้างหน้า

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 74)

เรื่องนี้เป็นการแสดงพฤติกรรมนอรรายผู้บังหลวงของนักการเมืองในเรื่องของผลประโยชน์ที่ต่างตอบแทน การนำตำแหน่ง ส.ส. แลกกับพระเครื่องราคาหลายแสนตามความต้องการของอีกฝ่ายเมื่อสมผลทำไม่ได้ จึงหาวิธีใหม่เพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งโดยไม่คำนึงถึงชีวิตประชาชนที่เป็นแรงงานในบ้านของคนแม้น้อย เป็นความต้องการในอำนาจ ลุ่มหลงในลาภยศ และตำแหน่งและทำทุกอย่างเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง

ในเรื่อง “ผู้พิทักษ์” เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงพฤติกรรมนักการเมืองที่ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการสาดโคลนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ตัวละคร “คมสัน” หลอกใช้ “ผม” เพื่อกำจัดศัตรูที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองที่ “ผม” มองว่าเป็นศัตรูของครอบครัว แต่เมื่อความจริงปรากฏว่าแท้จริงแล้วคนที่ทำเรื่องให้ครอบครัว “ผม” คือ “คมสัน” ผู้ที่เขาเคยปกป้องมาตลอด และสั่งฆ่า “ผม” เมื่อทำงานไม่สำเร็จ โดยคนที่มาฆ่าก็เป็นตำรวจผู้ที่นายคมสันจ่ายเงิน เพื่อกำจัด “ผม” ให้ได้ เป็นการปิดปากที่ทำงานพลาด สุดท้าย “ผม” จึงตัดสินใจฆ่าตัวตาย

จากเรื่องแสดงพฤติกรรมชั่วร้ายของนักการเมืองในเรื่องของการแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ที่ไม่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยคือการจ้างคนกำจัดด้วยวิธีอุกอาจ นอกจากนั้นยังมีการซื้อตัวเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้กระทำผิดกฎหมายเพื่อปกปิดความลับของตน ซึ่งล้วนเป็นการกระทำที่ผิดทั้งสิ้น

“แพ็คเค้เข้า” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “ผม” ผู้เคยดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีแต่ปัจจุบันต้องถูกคุมขังในเรือนจำจากการสืบค้นหลักฐานเปิดเผยข้อมูลของสื่อมวลชนและฝ่ายค้านการบริหารโครงการผิดพลาดของลูกน้องคนสนิท เมื่อมีหลักฐานแน่นหนาทำให้เขาไม่สามารถโต้แย้งได้ จึงถูกลงโทษในคดีทุจริตต่อหน้าที่ เขาถูกขังร่วมกับเพื่อนอีกสองคน ซึ่งกำลังเล่นหมากฮอส ทำให้ย้อนคิดถึงชีวิตของตัวเองเมื่อครั้งยังรุ่งโรจน์ในถนนสายการเมืองว่า เมื่อครั้งที่มิฐานอำนาจมันคงอยู่ไม่มีใครขัดคำสั่ง สามารถทำทุกอย่างได้อย่างใจคิดโดยมีลูกน้องคอยช่วยเหลือ แต่เมื่อเกิดปัญหาในยามที่

เขาไม่ได้รับความเชื่อถือจากคนในสังคม ฝ่ายค้านและสื่อมวลชนก็ทำให้เขาพ่ายแพ้ ไม่ต่างอะไรกับเกมส์หมากฮอสที่ตัวเบี้ยถูกกิน

ในเรื่อง “มือสุดท้าย” เป็นเรื่องของนักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งมาเคียงฉลองกัน ด้วยการกินเลือดเนื้อของมนุษย์ เชื่อว่าจะเป็นการฝึกการเป็นนักการเมืองที่ดี แต่พอผู้เคยเป็นนักการเมืองสอนเขาไว้ว่า “นักการเมืองที่ดีที่สุดคือนักการเมืองซึ่งตายแล้ว” และเขาเองก็ไม่เข้าใจในสิ่งที่พ่อพูด จนรู้ว่าสิ่งที่กำลังรับประทานกันอยู่คือมนุษย์ เขาจึงเกิดความละอายและเข้าใจในสิ่งที่พ่อกล่าว อีกทั้งยอมที่จะเป็นอาหารให้แก่นักการเมืองคนอื่นๆ ที่กำลังนั่งรออยู่ที่โต๊ะอาหารด้วย

ในเรื่องนี้ต้องการสื่ออย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมนักการเมืองที่ฉ้อฉล ดังตัวอย่าง

“คุณเริ่มได้ดีแล้ว” ประธานที่ปรึกษาเอ่ยออกมาขณะเงยหน้าขึ้นจากจานเนื้อ “นักการเมืองที่ดีมันต้องกินเลือดเนื้อประชาชนอย่างเรานี้แหละ มันถึงมีกำลังวังชาไปพัฒนาประเทศ คุณไม่เคยรู้อะไรเลยนั่นแหละ พ่อของคุณก็เคยกินอาหารแบบนี้มาก่อน ตอนหลังคิดจะเลิกเลยต้องไปจบชีวิตในคุกไงละ โชคดีที่เขายังได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษประชาธิปไตย...”

(ตำนานประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 130)

จากประโยคดังกล่าว ผู้แต่งต้องการสื่อว่าอาชีพนักการเมืองที่ฉ้อฉลในกรณีการเอารัดเอาเปรียบประชาชน เนื่องจากนักการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งเข้ามาโดยประชาชนมีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาบริหารประเทศให้พัฒนา แต่ตัวละครนักการเมืองในเรื่องกลับแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนักการเมืองที่ดีว่า นักการเมืองที่ดีจะต้องกินเลือดกินเนื้อประชาชนอย่างที่เราเขากระทำกันอยู่ จึงจะมีกำลังวังชาไปบริหารประเทศ แสดงให้เห็นว่านักการเมืองกลุ่มนี้มีความคิดที่จะเอารัดเอาเปรียบประชาชน แม้แต่เลือดเนื้อ และน้ำตาประชาชน ก็สามารถเอามาเป็นอาหารเพื่อเสริมสร้างกำลังในการบริหารประเทศของตนเอง โดยยอมที่จะสละชีวิตประชาชนที่เห็นว่ามีความค่าไม่ต่างจากผัก ปลา อาหาร เพื่อให้ตนเองได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้แต่งใช้กลวิธีการเล่าเรื่องเพื่อเสียดสีพฤติกรรมนักการเมือง

ในเรื่อง “ไอ้เกล็ดทอง” นำเสนอเรื่องของ “ไอ้เกล็ดทอง” ได้เข้ามาอาศัยในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง และหากใครทำประโยชน์ให้ก็จะมอบเกล็ดให้เป็นสิ่งตอบแทน เกล็ดของมันแปลงสภาพเป็นเงินและทองได้ เมื่อมนุษย์คนใดโลกก็ตกเป็นทาสของมัน เมื่อมันเห็นว่าหมดประโยชน์คนๆ นั้นก็มี

อันเป็นไป แล้วในที่สุดเมื่อทั้งหมู่บ้านเป็นทาสรับใช้แก่ไอ้เกล็ดทองและตัวของไอ้เกล็ดทองรวมถึงบริวารและลูกเมียของมันจากที่มีรูปร่างคล้ายจะเข้ก็มีรูปร่างคล้ายมนุษย์และอยู่ในหมู่บ้านนั้นได้โดยไม่มีผู้คัดค้าน

เรื่องนี้ผู้แต่งต้องการชี้ให้เห็นพฤติกรรมของ “ไอ้เกล็ดทอง” ที่เปรียบได้กับนักการเมืองที่มุ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชน โดยการกระทำดังกล่าวของไอ้เกล็ดทองคือการมอบเงินหรือของมีค่าตอบแทนมนุษย์ไฉไลเวลาที่ยอมตกเป็นทาสของมันเพียงเพราะเห็นแก่ทรัพย์สินสมบัติสิ่งมีค่า และไม่ได้ใส่ใจต่อความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง แต่การกระทำทุกอย่างก็เพื่อการได้มีที่อยู่ที่ดีอาศัยและดำรงตำแหน่งสูงสุดเพื่อความยิ่งใหญ่ให้ทุกคนได้อยู่ในอำนาจของตน

ตัวอย่างบุคคลที่ยอมตกเป็นทาสของไอ้เกล็ดทอง เนื่องจากหวังว่าจะร่ำรวยด้วยเกล็ดทองคำ ดังนี้

“ถึงเราจะต้องพิการด้วยเกล็ดทองคำนี้จริงๆ แต่เราก็ร่ำรวย เกล็ดทองคำจะทำให้เรามีเงินนั่งกินนอนกินไปได้ตลอดชาติ เราจะต้องกลัวอะไรอีก” ไอ้มันจงรักภักดีต่อไอ้เกล็ดทองจนบ้าไปแล้ว

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 164)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า “ไอ้เกล็ดทอง” เปรียบเหมือนผู้มีอำนาจที่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องยอมทำทุกสิ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งความยิ่งใหญ่ที่ผู้แต่งจงใจจะเปรียบกับนักการเมืองคือ

ในที่สุด ไอ้เกล็ดทองรวมถึงลูกเมียและบริวารของมันก็กลายร่างเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป้าหมายต่อไปของมันก็คือดื่มน้ำเลือดมนุษย์อันสดคาวให้ครบหนึ่งพันคน มนุษย์ที่โลกและงมีย่อมมากมายบนผืนแผ่นดินนี้ เพียงพอให้พวกมันสูบเลือดสูบเนื้อมาดื่มน้ำเพื่อความยิ่งใหญ่เป็นอมตะ

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 165-166)

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นมนุษย์หรือประชาชนผู้มีความโลภยอมตกเป็นเครื่องมือและเหยื่อของผู้มีอำนาจหรือนักการเมือง ผู้มีอำนาจเหล่านั้นต่างก็ทำเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง เป็นการหาประโยชน์จากประชาชนเพื่อให้คงอยู่ในอำนาจโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมใดๆ ทั้งสิ้น

ในเรื่อง “ไข่ประชาธิปไตย” เนื้อเรื่องกล่าวถึงการรับสมัครสมาชิกอาสาพัฒนาประชาธิปไตย ผู้จัดโครงการนี้คือ ส.ส.บุญยัง กิจกรรมนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนในอำเภอเป็นจำนวนมาก เนื่องจากหากใครเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร จะได้รับของสมนาคุณด้วยนั่นคือไข่ที่มีชื่อเรียกว่าไข่ประชาธิปไตย แต่แท้จริงแล้วการจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นเพียงการรวบรวมประชาชนเพื่อการรักษารัฐธรรมนูญทางการเมืองของ ส.ส.บุญยัง ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างประชาธิปไตยแต่อย่างใด แม้แต่ประชาชนที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมก็ไม่เข้าใจความหมายของการเป็นอาสาพัฒนาประชาธิปไตย แต่ไปเพื่อรับของสมนาคุณที่ผู้จัดกิจกรรมเตรียมไว้เท่านั้น

ในเรื่อง “ผู้ถูกเช็กเค็ง” เนื้อเรื่องกล่าวถึงอดีตข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ถูกฟ้องข้อหาทุจริต เนื่องจากมีการเอื้อประโยชน์ในการประมูลราคาแลกกับตำแหน่งปลัดกระทรวงที่ตนจะได้รับ แต่มีผู้เสนอราคาในการรับตำแหน่งมากกว่าจึงทำให้อดีตข้าราชการคนนี้ไม่สามารถเข้ารับตำแหน่งปลัดกระทรวง เขาได้เพียงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงจึงไม่มีอำนาจที่จะรับให้บริษัทดังกล่าวเข้ามาทำสัมปทานได้ บริษัทดังกล่าวจึงเรียกร้องค่าเสียหายกับอดีตข้าราชการคนนี้ หลังจากถูกฟ้องอดีตข้าราชการคนนี้ก็ล้มป่วยและเสียชีวิต จึงไม่สามารถเอาผิดกับใครได้

เรื่องนี้ผู้แต่งต้องการแสดงให้เห็นว่าในวงการข้าราชการมีการใช้เงินซื้อตำแหน่ง มีการนำเสนอผลประโยชน์ที่จะได้ร่วมกันและหากว่าไม่ได้ผลดังที่ตกลงกันไว้ก็จะออกมาเปิดโปงความเลวร้ายของอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อไม่ให้มีการได้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย เป็นการชี้ให้เห็นชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมการทุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน การอยากได้ใคร่มีในอำนาจ นอกจากนี้ยังเป็นการบอกกล่าวถึงจุดจบของชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่ผิดหลักจริยธรรมนักการเมืองอีกด้วย

ในเรื่อง “ผู้ล่า” เนื้อเรื่องกล่าวถึงผู้ทำอาชีพประมง “ชัยชนะ” และ “คำ” ทั้งสองเป็นเพื่อนกันมา “ชัยชนะ” ตัดสินใจไปเล่นการเมืองด้วยความคิดว่าจะเป็นหนทางที่ดีกว่าการทำอาชีพประมง แต่ “คำ” ยังคงยืนยันจะทำอาชีพประมงต่อไป เวลาผ่านไป “ชัยชนะ” กลับมาหาคำอีกครั้งพร้อมเสนอเงินและอาชีพผู้คุ้มกันให้แก่เขา “คำ” เห็นว่าการทำประมงทั้งเหนื่อยและได้ผลกำไรไม่ดี จึงตัดสินใจไปทำงานกับ “ชัยชนะ”

การนำเสนอพฤติกรรมของนักการเมืองในเรื่องนี้มุ่งไปที่การเห็นอำนาจเงินเป็นใหญ่กว่าทุกสิ่ง และเมื่อตนเองประสบความสำเร็จแล้วจึงต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตจึง

ต้องการผู้คุ้มกันโดยมีสิ่งแลกเปลี่ยนให้แก่กัน และด้วยความโลภรวมทั้งลุ่มหลงในอำนาจที่จะตามมาในอนาคต ทำให้คำยอมทิ้งอาชีพสุจริตก้าวเข้ามาสู่อำนาจมืดทางการเมืองดังตัวอย่าง

“เชื่อข้าเถอะ...ยุคสมัยนี้ขอให้เงินเสียก่อน แล้วอย่างอื่นก็จะตามมาเอง”

คำหัวเราะในลำคอกับคำพูดของเพื่อน...เงินสามารถบันดาลได้ทุกอย่างทั้งอำนาจ บารมีและความชอบธรรม ข้าพสุคนธ์ก็ยกข้อมือไหว้โดยไม่สนใจว่าเงินนั้นได้มาจากที่ใด... คำยิ้มอย่างพึงพอใจ...เขาได้พบทางสว่างหลังจากมืดมนมานาน ตอนนี้อยู่รู้สึกเหมือนปลาที่หลุดรอดจากการติดอวน และได้กลับมาแหวกว่ายในสายน้ำได้อย่างอิสระ และพร้อมที่จะหาเหยื่ออีกครั้ง

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 122-123)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ผู้จะเข้ามาดำรงตำแหน่งใดๆ ก็ตามในทางการเมือง มักมองไปที่ผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากได้ดำรงตำแหน่ง และชี้ให้เห็นว่า “คำ” ได้ตกเป็นเบี้ยล่างของอำนาจเงินตราจากที่คิดว่าตนเองจะได้เป็นผู้ล่าแต่แท้จริงแล้ว “คำ” ได้ตกเป็นผู้ถูกล่าอย่างสมบูรณ์ ตั้งแต่เขาคิดถึงสิ่งที่จะตามมาหลังจากที่ตอบตกลงกับ “ชัยชนะ” ไม่ว่าจะเป็น เงิน อำนาจ ความชอบธรรม นั้นเป็นเพราะ “ชัยชนะ” ผู้ที่ชักชวนคำก็อยากได้ประโยชน์จากคำในการก้าวไปให้ถึงในจุดที่เขาตั้งใจไว้ จึงต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่ “คำ” เพื่อจะได้แสวงหาประโยชน์ได้มากกว่าเดิมนั่นเอง

1.2 การซื้อสิทธิขายเสียง

การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นสิ่งที่พบในแนวคิดพฤติกรรมนอขนักการเมือง มักมีสาเหตุมาจากการต้องการดำรงอยู่ในอำนาจ ความโลภ อยากได้ จึงกระทำการซื้อเสียงเพื่อให้ได้รับตำแหน่งตามความต้องการของตน โดยเรื่องสั้นที่น่าเสนอประเด็นพฤติกรรมการซื้อเสียงของนักการเมืองมี 3 เรื่อง คือ “คืนเดือนเพ็ญ” โดยอุเทน พรหมแดง “อุดมการณ์ของคนเผ่าผี” โดยดร.ณิ เดชานุสรณ์ และ “เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี” โดยประกาศิต คนไว แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นพฤติกรรมน้อยลงของนักการเมืองจากการซื้อสิทธิขายเสียง จำนวน 3 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	1	กินเดือนเพ็ญ	อุเทน พรหมแดง
2546	-	-	-
2547	-	-	-
2548	1	อุดมการณ์ของคนเผาผี	ครุณี เดชานุสรณ์
2549	-	-	-
2550	-	-	-
2551	1	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี	ประกาศิต คนไว

ในเรื่อง “กินเดือนเพ็ญ” เป็นเรื่องของชายชราชื่อ “เต่าเทียง” ผู้ที่สูญเสียลูกชายไปในเหตุการณ์ทางการเมือง ทำให้ชายชราผู้นี้หันมาสนใจข่าวและเรื่องราวทางการเมือง เมื่อในหมู่บ้านจะมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมี “ชูชาติ” เป็นผู้มีอิทธิพลใช้เงินซื้อเสียง เต่าเทียงได้ห้ามปรามแต่ไม่เป็นผล จึงได้ใช้วิธีการเผาโกดังเพื่อให้ชูชาติไม่มีเงินมากพอจะซื้อเสียง จากนั้นไม่นานเต่าเทียงถูกลอบยิง ชูชาติไม่รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเพราะคนในหมู่บ้านต่างก็รู้ว่าชูชาติเป็นลอบผู้ทำร้ายจนเต่าเทียงเสียชีวิต

หนุ่มใหญ่ชื่อชูชาติคืออดีตผู้ใหญ่บ้านคนเก่าและตัวเต็งผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ เขาเป็นคนมีฐานะเป็นตัวแทนค้าขายสินค้าการเกษตรจำพวกปื๋ยและยาฆ่าหญ้าฆ่าแมลงที่ใช้ในไร่นา อีกทั้งยังมีที่นาให้คนเช่าอีกหลายสิบไร่ ครึ่งก่อนเขาใช้เงินก้อนใหญ่แลกซื้อตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาจากชาวบ้านทุกคน และครั้งนี้ก็คงไม่ผิดไปจากเดิม คุณงามความดีแหละหรือจะมีค่ากว่าทรัพย์สินเงินทองได้

เมื่อรู้ข่าวแล้วว่าจะมีการแจกจ่ายเงินอีกครั้ง เต่าเทียงในฐานะผู้ใหญ่คราวพ่อคราวลุงโผล่ไปถึงเรือน ชูชาติ แกล้งขมวดมุ่นล้อมให้เห็นถึงความถูกต้องดีงาม อธิบายว่าสิ่งที่กำลังทำเป็นความผิดมหันต์

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2545: 34)

จากตัวอย่างที่ยกมาชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้นี้มีการซื้อเสียงเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการอยากได้ใคร่มีในอำนาจ จึงทำให้ชาติไม่สนใจที่จะปฏิบัติตามความถูกต้องตามกฎหมายของการเลือกตั้ง

ในเรื่อง “อุดมการณ์ของคนเผ่าผี” เป็นเรื่องของ การซื้อเสียงของนักการเมืองสองฝ่าย จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งจนมีผู้เสียชีวิต หากมองโดยทั่วไปแล้วเนื้อหาที่จะมุ่งประเด็นไปที่การซื้อเสียง เพียงแต่หากมองในเชิงลึกก็จะทราบถึงประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อมายังผู้อ่านในแนวคิด พฤติกรรมล้อผลของนักการเมืองในเชิงเปรียบเทียบว่า คนเผ่าผียังมีอุดมการณ์มากกว่าพวก นักการเมือง เพราะไม่ว่าศพนั้นจะเป็นใครคนเผ่าผีก็ไม่ได้เลือกที่จะปฏิบัติและทำหน้าที่ของตนเอง จนลู่ลวง ผิดกับนักการเมืองที่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีตามที่พึงปฏิบัติ

ตอนที่ยกมา เป็นตอนท้ายของเรื่องที่ได้เล่าถึงวันเผาศพของ “นายพิศ” ซึ่งเป็นผู้สนับสนุน นักการเมืองพรรคหนึ่งที่มีปัญหาความขัดแย้งกับผู้สนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามจนทำให้ ถูกวางยาเสียชีวิต โดยคืนก่อนที่จะเสียชีวิตนายพิศได้นำเงินที่จะใช้เพื่อการซื้อเสียงที่ได้มาจากแกน นำพรรคการเมือง ฝากไว้กับ “ผม” ผู้ช่วยสัปเหร่อ กระทั่งนายพิศเสียชีวิตไปแล้ว เงินก้อนนี้ก็ยังคง “ผม” ไม่สามารถคืนให้นายพิศได้และไม่ทราบว่า จะคืนเงินจำนวนนี้ไปให้ใคร ดังนั้นจึงตัดสินใจเผา เงินทั้งหมดส่งคืนให้นายพิศในวันฉาปนกิจศพให้เงินและนายพิศไหม้ไปพร้อมกัน

ผมกับลุงบุญช่วยกันเผาศพนายพิศอย่างเต็มใจแม้จะไม่มีญาติมาร่วมเผา ผมกังวลถึง เงินที่นายพิศฝากไว้ เหลือบมองห่อผ้าปลานึกหาวิธีคืนเงินที่ปลอดภัย เงินนี้ได้มาอย่างไม่ ชอบมาพากล ครั้นจะคืนให้เจ้าของเงินตัวจริงซึ่งถ้าสืบไปก็คงพอจะทราบว่าเป็นของใครแต่ มันจะต้องหมุนเวียนอยู่ในระบบการซื้อเสียงอีกจนได้ ผมเปิดเตาเผาศพไหม้เป็นระยะ นำ แปลกที่ศพนายพิศไหม้ไฟช้า ไฟลามเลียแล้วมอดเหมือนริรออะไรอยู่ ผมเดินไปเอาห่อเงิน มาแล้วให้ศพขอโหสิกรรมแก่นายพิศ นายพิศไว้อใจในตัวผมเพราะเชื่อในความซื่อ ค่าของ ผมอยู่ตรงนี้ ผมจะเป็นคนซื่อต่อไปซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตนเอง

ความโล่งใจเกิดขึ้นอย่างฉับพลันเมื่อผมโยนเงินก้อนใหญ่ที่นายพิศฝากไว้พร้อมกับ ร่างของเขา ท่ามกลางสายตาของลุงบุญช่วยที่คาดไม่ถึง แกมอมยิ้มอย่างลึกซึ้งก่อนจะ สวมกอดอย่างสนิทใจ การซื้อเสียงครั้งนี้จะชนะหรือไม่ก็ตาม แต่ที่แน่ๆ สองเสียงที่เขาซื่อ ไม่ได้คือคนเผ่าผีสองคนครับ

(นาถยา กัลโยธิน, 2549: 42)

การบรรยายเรื่องจากตัวอย่างที่ตัดตอนมานี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่ามีการซื้อเสียงของนักการเมืองเกิดขึ้นในระบบการเลือกตั้งแล้ว ยังพูดถึงประชาชนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้งในเชิงเปรียบเทียบว่า ประชาชนที่เลือกนักการเมืองเข้าไปทำหน้าที่ก็มีอุดมการณ์และหลักเกณฑ์ในการเลือกผู้แทนของเขาด้วยเช่นกัน โดยไม่ได้คำนึงว่าเงินจะเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจ ซึ่งแตกต่างจากนักการเมืองที่คิดว่าการซื้อเสียงเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ตนเองได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง ทั้งที่การซื้อเสียงเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายการเลือกตั้งและผิดต่ออุดมการณ์ของนักการเมือง

ในเรื่อง “เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี” กล่าวถึง “ฟ้าใส” เด็กหญิงผู้มีความรู้ดี มีความเป็นผู้นำ มีความสดใส ร่าเริง ผู้มีพ่อเป็นนายกเทศมนตรี ภาพในฐานะนักการเมืองของพ่อที่เด็กหญิงรู้จักคือ นักการเมืองที่ดีไม่เคยใช้เงินซื้อเสียง ชนะเลือกตั้งด้วยความดีทุกครั้ง เมื่อเห็นพ่อเป็นเช่นนี้เด็กหญิงจึงอยากเป็นเหมือนพ่อ เมื่อมีใครถามว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไร คำตอบจะมีเพียงคำตอบเดียวเสมอนั่นคือ ฟ้าใสอยากเป็นนายกรัฐมนตรี โดยจะยึดพ่อของตนเป็นแบบอย่าง แต่ความคิดของฟ้าใสเมื่อเห็นพฤติกรรมของพ่อทำให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการซื้อเสียงของพ่อ

ฟ้าใสเกลียดคนเหล่านั้น เกลียดพวกที่หาว่าพ่อใช้เงินซื้อเสียง เกลียดคนที่ว่าพ่อไปนอนกับผู้หญิงไม่ดี ทว่าคืนหนึ่งความเชื่อที่มันเคยมีกลับพังทลาย ฟ้าใสลงไปเข้าห้องน้ำนาฬิกากระปุกบนหัวเตียงบอกเวลา 5 ทุ่มเศษๆ ลุงวิชาญกับคนในสภายังนั่งคุยกับพ่ออยู่ที่โซฟา พูดสองงามสามงามถึงผู้หญิงพรรคนั้น พูดถึงเงินหลักล้าน มีการแจกแจงพื้นที่รับผิดชอบ แปลวันถัดมา พ่อก็ได้เป็นนายกเทศมนตรีสมัยที่สอง ผู้ใหญ่ทุกคนร่วมดีใจกับพ่อแต่ฟ้าใสไม่แล้ว จะให้ฟ้าใสภูมิใจได้อย่างไร ในเมื่อ

ตำแหน่งของพ่อมันได้มาจากการปล้นปล้อนและหลอกลวง

(เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี, 2551, 84)

จากตัวอย่างพบว่า “ฟ้าใส” ผู้เป็นลูกสาว มีภาพแทนของการเป็นนักการเมืองของพ่อในด้านดีมาโดยตลอด จึงแสดงความไม่พอใจต่อบุคคลที่กล่าวหาพ่อของตนในทางเสียหาย แต่เมื่อความจริงเปิดเผยว่าพ่อมีพฤติกรรมฉ้อโกงด้วยการใช้เงินซื้อเสียงเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งและอำนาจทางการเมืองไม่ต่างไปจากบุคคลอื่นๆ ทำให้เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรีโดยการจะยึดพ่อตนเป็นแบบอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอแนวคิดพฤติกรรมนอกลของนักการเมืองในประเด็นการซื้อสิทธิขายเสียง ผู้แต่งแสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ว่านักการเมืองต่างใช้ช่องทางการซื้อสิทธิขายเสียงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาในเรื่องภาพลักษณ์ของนักการเมืองซึ่งอาจมีผู้คนขึ้นชอบและนำไปเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งทางการเมืองอย่างเช่น ในเรื่องสั้น “เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี” หรือทำให้อาชีพนักการเมืองขาดความน่าเชื่อถือในสายตาประชาชนจนไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่นในเรื่องสั้น “คืนเดือนเพ็ญ” “อุดมการณ์ของคนเผ่าผี” เป็นต้น

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นพฤติกรรมนอกลของนักการเมืองจาก 2 หัวข้อดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งแสดงทัศนะว่าผู้แทนราษฎรเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เป็นการให้ความสำคัญแก่ตัวบุคคลทั้งผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักการเมืองที่มีอาชีพอยู่ในวงการเมืองด้วยกันว่า คนเหล่านี้มีพฤติกรรมชั่วร้ายเพื่อให้ตนเองได้ดำรงอยู่ในอำนาจและแสวงหาผลประโยชน์จากการได้มาซึ่งอำนาจโดยไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใดนอกจากตนเอง เห็นได้จากในเรื่องสั้นหลายเรื่องที่มีการนำเสนอพฤติกรรมนอกลของนักการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในในแง่สภาวะจิตใจ เช่นในเรื่องสั้น “นางรำ” ที่เกิดจากความต้องการส่วนตัวของนักการเมืองหนุ่มที่มีต่อนางจึงพยายามกระทำทุกทางเพื่อให้ได้นางมาเป็นของตน จากความต้องการดังกล่าวทำให้นางมีความทุกข์ใจ หรือในเรื่องสั้น “ระบำหุ่น” เรื่องราวความคับข้องใจอันเกิดจากการได้รับความไม่เป็นธรรมของตัวละคร ปลัดกระทรวงจากพฤติกรรมของตัวละครรัฐมนตรีรัศมีกาล และสภาวะจำยอมของตัวละครอันเกิดจากการกระทำของผู้มีอำนาจ นอกจากนี้ยังพบผลกระทบทางด้านการแสดงออกของพฤติกรรมตัวละครภาคประชาชนในเชิงเสียดสีนักการเมืองและพวกพ้อง เช่นในเรื่องสั้น “ม้าจี-ผีเจ้านาย” “ไถ่ถอนร้าน” “อุดมการณ์ของคนเผ่าผี” “แพ็คเข้า” ซึ่งเป็นเรื่องที่ตัวละครเอกของเรื่องมองพฤติกรรมนักการเมืองและมีบทสนทนาในเชิงเสียดสีพฤติกรรมนักการเมืองดังกล่าวหรือแสดงความรู้สึกไม่พอใจในตัวละครนักการเมือง เป็นต้น การที่เรื่องสั้นจำนวนมากให้ความสำคัญแก่ประเด็นเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นักเขียนมุ่งให้ความสำคัญแก่พฤติกรรมและจริยธรรมของผู้แทนราษฎร

2. ประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ

“นักการเมือง” (politician) มาจากคำว่า “การเมือง” (politics) โดยความหมายของนักการเมืองได้เน้นในลักษณะของบุคคลที่ทำหน้าที่สาธารณะ ว่าหมายถึงบุคคลที่เสียสละ เวลาและกำลังของตนแทบทั้งหมดเพื่อไปร่วมในกิจกรรมของรัฐบาล หรือเป็นบุคคลผู้ซึ่งพยายามใช้อิทธิพล

ต่อวิธีการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งโดยปกติเขากระทำในฐานะเป็นสมาชิกแห่งพรรคการเมือง หรือกลุ่มอิทธิพล นักการเมืองตามนัยนี้จึงได้แก่ ผู้ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของรัฐบาล ในฐานะเป็นสมาชิกแห่งพรรคการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลต่างๆ (อุทัย หิรัญโต, 2525: 556)

คำว่า “อุดมคติ” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง จินตนาการที่ถือว่าเป็น มาตรฐานแห่งความดี ความงามและความจริง ทางใดทางหนึ่งที่มนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิต ตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 928) ดังนั้น นักการเมืองในอุดมคติจึงหมายถึง บุคคลผู้เป็นสมาชิก พรรค ผู้แทนประชาชนที่มีความสมบูรณ์และมีลักษณะความดีงาม สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทน ประชาชนได้ ลักษณะของนักการเมืองในอุดมคดียังถือเป็นนักการเมืองอาชีพ คือ ผู้ที่มีชีวิตเพื่อ การเมือง ได้แก่ ผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ได้รับความสุขจากการเข้าไปเล่นการเมือง เป็น ความรู้สึกภายในใจ เป็นการเล่นการเมืองเพื่ออุดมคติหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของตน (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2549: 17)

การนำเสนอแนวคิดประชาธิปไตยในประเด็นนักการเมืองในอุดมคติพบในเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง ดังตาราง

ตารางที่ 5 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ จำนวน 4 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	1	ประชาธิปไตยในทางลัด	แสงทอง บาลชนจักร
2546	2	ทางเลือก อุดมการณ์แห่งรัก	วันเสาร์ เชิงศรี ประมุข สัจจิพิเศษ
2547	-	-	-
2548	1	วาวแสงแห่งศรัทธา	วัชร สัจจะสารสิน
2549	-	-	-
2550	-	-	-
2551	-	-	-

ในเรื่อง “ประชาธิปไตยในทางลัด” เป็นเรื่องที่เสนอภาพแทนนักการเมืองในประเด็น บทบาทและหน้าที่ของผู้แทนประชาชน เนื้อเรื่องกล่าวถึงนักการเมืองที่ใช้เส้นทางลัดในหมู่บ้านเป็น เส้นทางในการเดินทางไปร่วมงานแต่งงานของลูกสาวผู้ใหญ่ในพรรคการเมืองของตนให้ทันเวลา แต่พบว่าระหว่างทางมีปัญหาที่ประชาชนเดือดร้อนมากมาย เขาจึงเข้าไปช่วยเหลือพร้อมทั้งแก้ไข สถานการณ์เฉพาะหน้าให้ก่อน จนชาวบ้านเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของเขา และเขาก็ไม่ได้ไป ร่วมงานกับผู้ใหญ่ในพรรคเพราะเห็นว่าชาวบ้านสำคัญกว่า ในเรื่องนี้ผู้เขียนแสดงทัศนะว่า ผู้แทนที่ดี คือผู้แทนที่เข้าถึงและเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชน ดังคำพูดของนักการเมืองหนุ่มที่ปรากฏ ตอนท้ายเรื่อง ว่า

“อนาคตจะเป็นอย่างไรช่างมัน อนาคตของชาวบ้านในคำคตินี้สำคัญกว่า” เขา ตัดสินใจอย่างนั้น

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 170)

จากตัวอย่างเป็นคำพูดตอนท้ายเรื่องที่เขาตัดสินใจอยู่ช่วยเหลือชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมแทน การเดินทางไปร่วมแสดงความยินดีในงานแต่งงานของลูกสาวผู้ใหญ่ในพรรคการเมืองที่สังกัดอยู่ ผู้แต่ง แสดงให้เห็นว่าเขาได้ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของนักการเมืองที่ดีที่พึงกระทำ คือการ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนพร้อมทำงานเพื่อประชาชน

“ทางเลือก” กล่าวถึง “ผม” ผู้ฝันอยากเป็นนักการเมืองที่ดีเหมือนพ่อของเขาลงสมัครเป็น นักการเมืองท้องถิ่น เมื่อเข้าประชุมครั้งแรกมีผู้มาเสนอเงินให้แลกกับการยกมือเห็นด้วยกับหัวหน้า กลุ่มของกลุ่มคู่แข่ง เพื่อเลือกตำแหน่งนายกฯ แต่ “ผม” ไม่ยอมให้ใครดูถูกศักดิ์ศรีจึงไม่รับเงิน เพราะ “ผม” เลือกที่จะเป็นนักการเมืองที่ดีเหมือนพ่อนั่นเอง

พฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี ที่แสดงออกอย่างชัดเจนในเรื่องนี้มีดังตัวอย่าง

“อย่างน้อยพี่ก็จะได้อาเงินก้อนนี้ไปใช้หนี้ของพี่ให้หมดๆ เสีย ที่ดินของพี่ที่ให้ น้องไปจำนองก็จะได้หลุดกลับมา ใครๆ เขาก็ทำอย่างนี้กันทั้งนั้น พี่เองก็เออะ เข้ามาเพื่อหา โอกาสกับเขาด้วยใช่ไหม นี่...เห็นไหม...ยังไม่ทันเข้าสภาเลยพี่ก็มีช่องทางได้เงินแล้ว อีกสี่ปี ก็คงตั้งตัวได้เลยละ”

ประโยคสุดท้ายของเขาทำผมอารมณ์หลุด เลือดคึดขึ้นหน้าอย่างแรง ผมจึงเขารว กับจะกินเลือดกินเนื้อ GRAMSONG ข้างบนกดดันแน่น ก่อนจะโพล่งขึ้นด้วยเสียงดังไม่น้อย

“มึงอย่ามาดูถูกกู ไอ้ระ คนอย่างกูไม่ได้เป็นแบบที่มึงนึก มึงไปบอกมันด้วยว่ากูไม่เอาด้วย อย่างไรก๊วยกมือให้หัวหน้ากลุ่มที่กูอยู่ด้วยแน่ๆ คนอย่างกูไม่ขายตัวหรอก แม้จะลำบากอย่างไรก็ทนได้ มึงรู้เสียด้วยกูสมัครเข้าไปเพื่อทำงาน ไม่ใช่เพื่อเงิน”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 54-55)

จากตัวอย่างเห็นได้ชัดว่า “ผม” เลือกเส้นทางที่ถูกด้วยการเป็นนักการเมืองที่ดี ทำประโยชน์เพื่อประเทศชาติ และไม่ได้เข้ามาเพื่อแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ ผมเป็นบุคคลที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ ไม่ละโมภโลกมากอย่างที่นักการเมืองคนอื่น ๆ

ในเรื่อง “อุดมการณ์แห่งรัก” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “กานต์” เด็กสาวผู้ชื่นชมนักการเมืองอย่าง “ครูสมศรี” ผู้เป็นลูกสาวชาวนาอย่างเธอแต่มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ และ “อุดม” ชายผู้เป็นเพื่อนกับกานต์ให้ความเห็นทางการเมืองไว้ว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชายไม่เหมาะกับผู้หญิง แต่กานต์ไม่ละความพยายามเรียนในวิชาที่ชอบของมหาวิทยาลัยเปิด เพื่อมีเวลาทำกิจกรรมเพื่อสังคม เธอพยายามสะสมความรู้ทางการเมืองไปเรื่อยๆ จนมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

การทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมตามอุดมการณ์การเป็นนักการเมืองที่ดีของ “กานต์” มีให้เห็นดังตัวอย่าง

“ดิฉันพร้อมอุทิศ แรงใจ แรงกาย เวลาและอุทิศชีวิตทั้งชีวิต เพื่อทำหน้าที่เป็นปากเสียงให้พ่อแม่พี่น้องทุกคน จะเป็นสุนัขเฝ้าบ้านที่ซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อเจ้าของบ้าน ดิฉันพร้อมที่จะสู้จนลมหายใจสุดท้าย เพื่อป้องกันไม่ให้ขโมยมาปล้นบ้านของพี่น้องประชาชนง่ายๆ เหมือนที่ผ่านมา”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 156)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงความทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนของ “กานต์” ได้เป็นอย่างดี ความซื่อสัตย์ จริงใจ การทำหน้าที่แทนประชาชนล้วนเป็นคุณสมบัติที่ดีของนักการเมืองในอุดมคติทั้งสิ้น

“วาวแสงแห่งศรัทธา” เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกลไกและเครื่องมือรวมถึงวิธีการหาเสียงที่นักการเมืองที่ดีใช้ในการหาเสียงจนสามารถชนะการเลือกตั้ง ทั้งนี้ในเรื่องยังมีการนำเสนอในเชิง

เปรียบเทียบกันระหว่างวิธีการของนักการเมืองท้องถิ่นกับวิธีการของนักการเมืองที่ดี เพื่อจะนำเสนอในตอนจบว่า ไม่ว่าอย่างไร นักการเมืองที่ดีก็สามารถชนะใจประชาชนได้ ดังตัวอย่าง

“และก็นั่นที่เอ็งไม่เจอข้าอยู่ที่บ้าน ก็ไม่มีลับลมคมในอะไรหรอก เอ็งจำไม่ได้หรือเมื่อสี่ปีก่อนพวกเราแพ้กันเพราะอะไรละ ส่วนหนึ่งก็เพราะพวกเราประมาท ตกคำปิดประตูนอนสบายใจเฉิบ มั่นใจเต็มที่ว่าต้องชนะแต่ไม่ยอมจัดคนไปประเวระวังอีกฝ่ายจะเล่นไม่ซื่อ คราวนี้พ่อก็เลยแจ้งตำรวจท้องที่ และก็จัดทีมตรึงกำลังไว้ทุกตรอกซอกซอย ยังไงก็ให้พวกมันทำงานยากหน่อย แม้จะถ่างตากันทั้งคืนแต่ก็ได้ผล ข้าบอกแล้วไง ข้าเอายุทธวิธีที่พวกเอ็งสร้างมานั้นแหละ แต่ปรับเปลี่ยนให้ทันเกมไอ้พวกกระยำนั่นสักหน่อยเท่านั้นเอง คราวนี้ข้ารู้สึกดี๊ๆ กับคนบ้านเราขึ้นเยอะเลย เหมือนเขาเห็นความดีของเราขึ้นมาบ้างแล้ว”

(นาถยา กัลโยธิน, 2549, 30 - 31)

จากตัวอย่างพบว่า วิธีการที่ตัวละครพอใช้ในการหาเสียง และป้องกันการซื้อเสียงคือการร่วมมือกันระหว่างตำรวจ ชาวบ้านและตน แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกๆ ฝ่าย และได้พิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่าระหว่างนักการเมืองที่มีพฤติกรรมฉ้อฉลกับคนที่หาเสียงอย่างโปร่งใส ถูกกฎหมาย สุดท้ายแล้วก็สามารถเอาชนะความชั่วได้

เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นนักการเมืองในอุดมคติเป็นการเน้นย้ำถึงทัศนคติของผู้แต่งที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขว่า ผู้แต่งยังคงให้ความสำคัญกับผู้แทนราษฎรผู้เป็นตัวแทนของประชาชน ในประเด็นนี้ผู้แต่งนำเสนอภาพความเป็นอุดมคติของนักการเมืองผ่านมุมมองของผู้แต่งเอง จึงทำให้พฤติกรรมของนักการเมืองที่ดีในมุมมองของผู้แต่ง เช่นในเรื่องสั้น “ประชาธิปไตยในทางลัด” เสนอเรื่องราวของนักการเมืองที่มีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรรวมถึงการช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนตามท้องที่ต่างๆ หรือพฤติกรรมของนักการเมืองจากการดำเนินรอยตามพฤติกรรมของนักการเมืองที่เคารพนับถือของตัวละคร “ผม” ในเรื่องสั้น “ทางเลือก” และตัวละคร “กานต์” ในเรื่อง “อุดมการณ์แห่งรัก” เป็นต้น

จากการวิเคราะห์แนวคิดประชาธิปไตยในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่า ผู้แต่งมุ่งเน้นที่พฤติกรรมตัวละครนักการเมืองในด้านต่างๆ โดยมักนำเสนอพฤติกรรมตัวละครในด้านลบที่มักปรากฏอยู่ในประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมือง การนำเสนอของผู้แต่งเป็นการแสดงถึงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ด้านต่างๆ เช่น การแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือเอื้อประโยชน์

แก่พวกพ้องและการใช้อำนาจจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการซื้อสิทธิขายเสียงเพียงอย่างเดียวโดยไม่มุ่งประเด็นการนำเสนอไปที่หลักการของประชาธิปไตยแต่อย่างใด

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในเรื่องสำนวนวลีพยานแว่นฟ้ามีการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เพื่อผู้แต่งจะได้นำเสนอเรื่องราวตามวัตถุประสงค์ที่การจัดร่างวลีกำหนดไว้ กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งที่ผู้แตงนำมาใช้ในการบ่งชี้ถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวละครภาคประชาชนในลักษณะต่างๆ การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าว เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ทางการเมือง การปรึกษาหารือเรื่องการเมือง การยื่นเสนอข้อเรียกร้อง การเดินขบวน การเข้าปะจันหน้ากัน การละเมิดกฎหมายและระเบียบของสังคม รวมถึงการใช้ความรุนแรงทางการเมือง เป็นต้น

จากการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครในลักษณะดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้แต่งมีความสนใจกล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ

คำว่า “นโยบาย” หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวทางดำเนินการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 428) ทั้งนี้หมายถึงแนวปฏิบัติซึ่งระบุคุณค่าหรือประโยชน์อันพึงได้รับการปฏิบัติ นโยบายเป็นแนวบริหารกำหนดวิธี กระบวนการ การวางแผนและการกำหนดโครงการเพื่อให้สำเร็จวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของความมุ่งหมาย (กุลชน ธนาพงศธร, 2522: 18)

ในเรื่องการวิพากษ์นโยบายรัฐในเรื่องสำนวนวลีพยานแว่นฟ้าสามารถแบ่งประเด็นของผู้แต่งออกเป็น 2 หัวข้อด้วยกันคือ (1.1) การวิพากษ์นโยบายทั่วไปของรัฐ (1.2) การวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนระบบทุนนิยม ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองและมีผลกระทบต่อประชาชน การวิพากษ์นโยบายรัฐในเรื่องต่างๆ เป็นเพียงการนำเสนอถึงสาเหตุและผลของนโยบายที่รัฐกำหนดขึ้น โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1.1 การวิพากษ์นโยบายทั่วไปของรัฐ

ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทั่วไปของรัฐมีทั้งหมด 10 เรื่อง ดังเห็นได้ในตาราง

ตารางที่ 6 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐจากการวิพากษ์นโยบายทั่วไป จำนวน 10 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	-	-	-
2546	1	ผู้ป่วย	พจนารถ พจนปกรณ์
2547	2	มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข ค่าแรงที่รอกคอย	ปกาสิต แมนไทยสงค์ วันเสาร์ เจริญศรี
2548	3	วิถีแห่งสัตว์ ไม่แน่ ปั้นเลขเป็นตัว	เรณณรงค์ เกตุพินิจ กร ศิริวัฒน์ ชญวลี ศรีสุขโข
2549	-	-	-
2550	3	แมวป่วย ผู้ว่าฯ กินถ้วยเดียว หมู่บ้านสีแดง	พจนารถ พจนปกรณ์ สมใจ สมคิด อนุสรณ์ มาราสา
2551	1	หนานบุญชายข้าว	ณัฐวัฒน์ อุทจักร

ในเรื่อง “ผู้ป่วย” กล่าวถึงเรื่องราวของ “ผม” ในฐานะผู้ป่วยที่เข้ารักษาและปรึกษาปัญหากับแพทย์ผู้ให้การรักษา เรื่องที่ “ผม” มีความกังวลคือปัญหาเรื่องนมที่โรงเรียนของลูกสาวบุญดูแลและอยากแก้ปัญหาให้ได้แต่แม่ของ “ผม” มีความเห็นว่าไม่ควรเข้าไปรื้อเรียนหรือยุ่งเกี่ยวกับภาครัฐเนื่องจากเกรงกลัวความยุติธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับคนในครอบครัว จึงทำให้ “ผม” ทวีความกังวลเมื่อรู้ว่าไม่อาจช่วยแก้ปัญหาเรื่องนมที่โรงเรียนของลูกสาวบุญได้และต้องเข้าพบแพทย์เพื่อรักษาบ่อยครั้งเข้าก็ไม่มีทีท่าว่าอาการจะหายไป เช้าวันหนึ่ง “ผม” จึงตัดสินใจว่า จะเข้าไปบอกปัญหากรณีนมโรงเรียนบุญ ในเวลานั้นเอง “ผม” ได้พบกับแพทย์ที่ให้การรักษาผู้มีลูกอยู่ในโรงเรียนเดียวกันกับ “ผม” ทั้งคู่ต่างตัดสินใจบอกเล่าเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นให้ผู้เฝ้ารับการรับทราบ

หลังจากนั้นแพทย์ผู้นี้จะไปปรึกษากับผู้อำนวยการโรงพยาบาลในกรณีปัญหาาราคาและเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลที่ผิดปกติด้วย

ความวิตกกังวลของตัวละคร “ผู้ป่วย” จากปัญหาการทุจริตจากนโยบายนมโรงเรียนของภาครัฐ ดังตัวอย่าง

“แต่เช้าวันนี้ผมเครียดขึ้นมาอีก ผมขับรถไปส่งลูกที่โรงเรียนเราพูดคุยกันตามประสาพ่อลูก ลูกบอกกับผมว่านมที่โรงเรียนบูดอีกแล้ว เพื่อนบางคนก็กินลงไปถึงกับอ้วกแตก โชคดีจังที่หนูได้กินนมของพ่อที่ซื้อให้ หลังจากนั้นผมได้ไปส่งงานกับลูกน้องแล้วกลับมาพักผ่อนที่บ้าน แม่และภรรยารู้ว่าผมเครียด เราพูดคุยด้วยเรื่องสนุกๆ ของลูกทั้งสองคน คนโตเรียนชั้น ป.1 ช่วงพูดช่างสังเกต ชักถามปัญหาในเรื่องที่เราคาดไม่ถึง พอลูกโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่เหมือนเช่นกับเราลูกจะประกอบอาชีพอะไรกันดี อาจจะเป็นวิศวกร เป็นนักดนตรี เป็นนักกีฬาว่ายน้ำทีมชาติ หรือเป็นคุณครูสอนรุ่นลูกรุ่นหลานของเขาก็คงดีหนึ่ง หมอ... แล้วผมก็เล่าเรื่องนมบูดให้แม่ฟัง ผมจะแก้ปัญหามาของผผมโดยการไปร้องเรียนผู้อำนวยการโรงเรียน รู้หรือเปล่าครับหมอ แม่ของผมเป็นอย่างไรร

“คุณแม่ของคุณ...” ใบหน้าของหมอจ้องมองตามองดูผมแล้ว

“แม่ของผผมร้องไห้ครับ” ผมถอนหายใจแล้วเล่าให้หมอฟังต่อไปว่า

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 82)

เช่นเดียวกับความวิตกกังวลของตัวละคร “หมอ” จากปัญหาการทุจริตจากนโยบายนมโรงเรียนและทุจริตเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาล ดังตัวอย่าง

ได้ร่มหูกวางในวันที่ฟ้าหลังฝนใสกระจ่าง เด็กๆ นักเรียนสวมชุดสีขาววิ่งเล่นกันสนุกสนาน ผมเห็นหมอเดินผ่านเด็กๆ เข้ามา

“สวัสดีครับหมอ” ผมยกมือไหว้แล้วรีบพูด “หมอรับ ยาที่หมอให้ผมกินผมทิ้งถังขยะหมดแล้ว วันนี้ผมจะมาร้องเรียนเรื่องนมกับผู้อำนวยการ”

“หมอลขอโทษด้วยที่ไม่ได้โทรบอกคุณว่าไม่ต้องกินยา วันนี้หมอก็จะไปพูดเรื่องนมกับผู้อำนวยการเหมือนกับคุณ เพราะหมอรู้สึกกลัวกลุ่มมาก กินยาคลายเครียดหมดไปหลายกระปุกมันก็ไม่หายสักที หมอมีเรื่องมากมาย เสรีจระจากที่นี่หมอก็จะไปพูดกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลเกี่ยวกับยาและเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาล มันพิกลทั้งเรื่องคุณภาพและราคา”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 88-89)

จากข้อความในตัวอย่างทั้งสองข้างต้น มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์กรณีการทุจริตนมโรงเรียนมูลค่า 6,000 ล้านบาท สมัยนายชูชีพ หาญสวัสดิ์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อุทัย สุกศิริ, 2553: 55) และกรณีนายรักเกียรติ สุขชนะ เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 7 สมัย และอดีตรัฐมนตรี 5 สมัย ถูกกล่าวหาว่ารับสินบน 5 ล้านบาทจากบริษัทฯ และมีพฤติกรรมร้ายชัดประจักษ์ระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในคดีร้ายชัดประจักษ์ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีคำพิพากษาให้ทรัพย์สินของนายรักเกียรติจำนวน 233.88 ล้านบาท ตกเป็นของแผ่นดินเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2546 ส่วนคดีทุจริตรับสินบน ศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2546 ให้จำคุกและยึดทรัพย์ตามการชี้มูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ฐานทุจริตรับเงินสินบน 5 ล้านบาทจากบริษัทฯ ทำให้สาธารณสุขจังหวัดต้องจัดซื้อยาในราคาแพงกว่าปกติตั้งแต่ 50% ถึงกว่า 300% ในพื้นที่ 34 จังหวัดทั่วประเทศ (อุทัย สุกศิริ, 2553: 73-74) มาเป็นประเด็นในการนำเสนอเรื่อง แต่มีการเสริมองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจลงไปในเรื่องของเรื่องสั้น

ผู้แต่งเห็นประเด็นปัญหาด้านนโยบายเกี่ยวกับนมโรงเรียนและเวชภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานที่เป็นที่ต้องการของประชาชน โดยทั้งสองเรื่องนี้หากนำมาพิจารณาพบว่า ทั้งสองเรื่องสามารถที่จะเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของรัฐบาลในเรื่องการดูแลเอาใจใส่คุณภาพชีวิตของเด็กและผู้ป่วย หากแต่วัตถุดิบที่นำมาสนับสนุนนโยบายกลับเป็นวัตถุดิบที่ด้อยคุณภาพ จนก่อให้เกิดผลเสียและได้แสดงให้เห็นว่านโยบายที่สวยงามในทางทฤษฎีของรัฐเมื่อนำมาปฏิบัติจริงกลับเป็นไปไม่ตรงข้ามไม่ได้คุณภาพอย่างที่กล่าวอ้างไว้กับประชาชน

ในเรื่อง “ค่าแรงที่รอกอย” นำเสนอเรื่องแรงงานชาวพม่าที่แอบหนีเข้าประเทศไทยเพื่อทำงานก่อสร้างแต่ไม่ได้รับค่าแรง จนงานเสร็จเขาก็ถูกตำรวจจับส่งกลับประเทศโดยที่นายจ้างไม่ต้องเสียเงินจ่ายค่าแรงเลยแม้แต่หน่วย

เรื่องของแรงงานต่างด้าวที่เป็นประเด็นในเรื่องสั้นเรื่องนี้มีอยู่ในสังคมไทยมานานแล้ว แต่การแก้ไขปัญหาที่เห็นชัดว่าไม่ได้เป็นการแก้ไขที่ดี เนื่องจากมาตรการ กฏระเบียบ รวมถึงแนวคิดที่รัฐบาลกำหนดใช้จัดการกับแรงงานต่างด้าวไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริง แรงงานที่ความรู้แน่นยอมเป็นเหยื่อของนายจ้างที่ฉลาดกว่าและจ้องเอาไรด์เอาเปรียบ เนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักมีค่าแรงถูก กระบวนการต่างๆ ที่นำต่างด้าวเข้าประเทศก็มาจากเจ้าหน้าที่รัฐละเลยเป็นระบบราชการที่เห็นแก่สินน้ำใจ การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุด้วยการจับคนต่างด้าวกลับประเทศ จึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และเรื่องนี้ก็ยังเป็นวังวนในสังคมไม่สิ้นสุด

ในเรื่อง “มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข” เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มที่กลับไปเยี่ยมบ้านเกิด ตรงกับช่วงที่มีการขึ้นทะเบียนคนจน ซึ่งแม่ของตนก็ไปขึ้นทะเบียนในขณะที่มะเส้าหิวหิวหิว ความยากจน หาเข้ากินคำที่มีฐานะยากจนไม่ได้ไปขึ้นทะเบียนคนจนเป็นเพราะหากเอาเวลาที่ไปนั่งรอความช่วยเหลือจากรัฐบาล วันนี้เธอและครอบครัวก็จะไม่มีเงินหาซื้ออาหารกินประทังชีวิต แม้แต่บาทเดียว ดังนั้นมะเส้าจึงปฏิเสธการไปขึ้นทะเบียนคนจนครั้งนี้

ผู้แต่งต้องการชี้ให้เห็นความบกพร่องของนโยบายดังกล่าวของรัฐ ดังตัวอย่าง

บางทีนโยบายที่ทางรัฐบาลกำหนด กลับเป็นเพียงนโยบายเพื่อรองรับชนชั้นกลาง มากกว่า ผมมองไม่เห็นใบหน้าหยาบกร้านอย่างมะเส้า ผู้ซึ่งสวมรองเท้าแตะและใส่เสื้อขาดๆ บนที่ว่าการอำเภอสักคน แต่ละคนจนๆ กลับไม่มีโอกาสได้ไป เพราะมัวแต่ทำงานหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง บางทีความยากจนก็เลี่ยมสอนให้รู้จักคำว่าสงบเสงี่ยมและเจียมตัวเลยเถิดไปอย่าคิดอะไรมาก

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2548: 104)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้แต่งต้องการชี้ให้เห็นว่า การลงทะเบียนคนจนนั้นเป็นการแก้ปัญหาเรื่องคนจนให้หมดไปได้ด้วยการช่วยเหลือของรัฐบาล โดยไม่ได้มองว่าการเข้าถึงคนจนที่แท้จริงเป็นเพียงรูปแบบที่ฉาบฉวยของรัฐบาลมุ่งหาประโยชน์จากการดำเนินนโยบาย หากพิจารณาถึงนโยบายรัฐบาลที่เน้นเรื่องการสร้างค่านิยม บริโภคของฟุ่มเฟือย กระตุ้นให้เกิดการสร้างหนี้ อาจเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดคนจนมากขึ้น การขึ้นทะเบียนคนจนที่มีแต่ชนชั้นกลางมากกว่าคนจนแท้จริงจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้ หากแต่เป็นเพียงนโยบายประชานิยมที่สามารถได้คะแนนนิยมจากชนชั้นกลางเสียมากกว่า

ในเรื่องนี้ผู้แต่งได้นำนโยบายประชานิยมในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เกี่ยวกับการประกาศสงครามความยากจนจากวาทกรรมที่ว่าในรัฐบาลนี้เงินในกระเป๋าจะลดลง แต่กระเป๋าของประชาชนจะมีเงินเพิ่มขึ้นและจะไม่มีคนจนในประเทศ (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 43-44) ด้วยการจัดให้มีการขึ้นทะเบียนคนจนซึ่งเริ่มประกาศใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ผู้เขียนได้นำเรื่องนี้มาเป็นแนวทางในการแต่งเรื่องสั้น

ในเรื่อง “วิถีแห่งสัตว์” เสนอเรื่องของ “ผู้ใหญ่คำ” ผู้นำหมู่บ้านที่รู้สึกตกใจที่ทางราชการจะสร้างเขื่อนยักษ์ทับ “กองหินหนังปลา” ซึ่งเป็นเขื่อนธรรมชาติและเป็นที่ทำกินของ

ชาวบ้าน หากเกิดขึ้นจริงจะเป็นการปิดเส้นทางทำมาหากินของชาวบ้าน และผู้ใหญ่กำหวังให้ “เคน” ลูกชายของตนซึ่งมีอาชีพเป็นทนายช่วยเหลือหาทางคัดค้านแต่ไม่สำเร็จเนื่องจากเคนเห็นว่าการปฏิบัติตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายมาจากทางภาครัฐเป็นสิ่งที่ต้องกระทำโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ในเนื้อเรื่องมีการนำเสนอว่าการดำเนินนโยบายเรื่องการสร้างเขื่อนยักษ์นี้ผ่านขั้นตอนการอนุมัติด้วยความยากลำบาก มีการมอบผลประโยชน์ต่างตอบแทนกันมาเป็นลำดับขั้นตั้งแต่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองชั้นสูงระดับรัฐมนตรีจนกระทั่งถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับล่างอย่างเจ้าหน้าที่ของเคน จนเป็นผลให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างการวิพากษ์นโยบายทั่วไปของรัฐที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอมีดังนี้

เคนผินหน้าไปทางหน้าต่างมองออกไปนอกบ้าน ลมมรสุมพัดพายุฝนก็กระหน่ำอยู่ภายนอกสายลมแรงพัดผ่านซี่ไม้ไผ่ซึ่งเป็นฝายบ้านเข้ามาดูได้เป็นระยะ ชายหนุ่มรู้สึกอึดอัดลำบากใจที่จะอธิบาย

“คืออย่างนี้นะพ่อ การสร้างเขื่อนหินเป็นงบประมาณที่รับจากคณะรัฐมนตรีแล้ว นายเล้าวิ่งเต้นอย่างยากลำบากกว่าที่คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติมาเป็นหลายร้อยล้านซึ่งเขื่อนหินมันจะเป็นประโยชน์กับคนทั้งตำบล เราเป็นแค่กลุ่มคนเล็กๆ ที่มีผลกระทบบ้างมันก็เป็นเรื่องธรรมดาของการลงทุนอะไรสักอย่าง มันไม่มีผลอะไรที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการได้

ชายหนุ่มผ่นลมหายใจเล็กน้อยหลังจากอธิบายเรื่องราว...ผู้ใหญ่กำหวังเราะในลำคอเมื่อฟังลูกชายพูดจบ

“ถึงข้าจะไม่มีความรู้ ไม่ได้ร่ำเรียนมา ข้าก็พอจะเดาออกอยู่บ้างว่า ทำไมเขาจะต้องวิ่งเต้นให้ได้งบประมาณมาสร้างเขื่อนหินตรงนี้” ชายชราพูดออกมาอย่างช้าๆ

“กองหินหนึ่งปลามันเป็นหินดินดานชั้นดี มีทั้งความยาวและใหญ่มหึมา ถ้าสร้างเขื่อนหินทับก็จะประหยัดงบประมาณได้กว่าที่เป็นจริงซึ่งไอ้เงินงบประมาณที่เหลือก็คงจะได้เข้ากระเป๋ากันอีกหลาย”

(นาถยา กัลโยธิน, 2549: 50)

จากตัวอย่างมีการกล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้นโยบายการสร้างเขื่อนหินดังกล่าวผ่านการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เป็นการแสดงให้เห็นปัญหาการทุจริตและจริยธรรมของนักการเมืองเพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายดังกล่าว นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายของรัฐให้ลุล่วงจะต้องมีการให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกันเพื่อให้ฝ่ายที่เสียประโยชน์คล้อยตามผู้ดำเนินนโยบาย ดังตัวอย่าง

“พ่อจะต้องสนใจอะไรมากมายกับไอ้กองหินได้น้ำพวกนี้ ฉันเห็นพ่อหาหินกับมันมาอย่างลำบาก ก็ปีๆ ก็ยังจน ยังเป็นหนี้ ไม่เห็นชีวิตจะมีอะไรดีขึ้นมา” ชายชรานึกตามคำพูดของเคน...

“นายบอกว่าเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งนี้ที่จะมาถึง นายจะส่งให้ฉันลงสมัครชิงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับพ่อ...คราวนี้ถ้าพ่อไม่นำชาวบ้านประท้วงการสร้างเขื่อนปล่อยให้โครงการดำเนินไปจนสำเร็จ นายก็จะให้พ่อลงสมัครเป็นลูกทีมของฉัน...เป็นตัวแทนของหมู่บ้าน...พ่อไม่ต้องออกหาปลาอีกต่อไป” ชายชรารูสึกงุนงงกับคำพูดของลูกชาย

“มันจะมีงบประมาณพิเศษใช้เพื่อการหาเสียงโดยเฉพาะ พ่อจะมีเงินก้อนหนึ่งในการหาเสียงและถ้าหากทีมเราได้รับเลือกตามคาดก็จะมียกงบประมาณประจำเดือนส่งมาให้พ่อ ซึ่งมันมากพอที่พ่อไม่ต้องเดือดร้อนออกไปตระกำลำบากออกเรืออีกต่อไป”

(นาถยา กัลโยธิน, 2549: 63-64)

บทสนทนาข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการในการเสนอผลประโยชน์ที่จะได้รับ หากยินยอมจะให้ทำตามนโยบาย การโน้มน้าวใจด้วยผลประโยชน์ต่างตอบแทนดังกล่าวเป็นการแสดงว่านักการเมืองเป็นผู้รู้อุดมการณ์ เมื่อได้เข้ามาอยู่ในตำแหน่งแล้วเกิดความหลงใหลในลาภยศ อาจที่ได้รับจนหลงลืมไปว่าหน้าที่ของนักการเมืองคือการทำหน้าที่แทนประชาชน การกระทำการทุจริตที่มีการกระทำกันกลายเป็นทอดๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการระดับสูง และพ่อค้านักธุรกิจ และพฤติกรรมของผลประโยชน์ทับซ้อนมิได้จำกัดที่เรื่องเกี่ยวกับการเงินเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงผลประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย การแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าวเป็นเรื่องที่ทำการเป็นปกติของนักการเมืองทั่วไปเพื่อเป็นบันไดในการแสวงหาอำนาจของตนจนในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ดังตัวอย่าง

“พ่อไม่จำเป็นต้องมีความรู้อะไร เพียงแต่ทำตามที่ฉันบอก ยกมือตามที่นายสั่ง พูตามที่นายกำกับ เราทำงานกันเป็นทีมตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงรากหญ้า คราวนี้แหละพ่อจะได้สบายเสียที ไม่ต้องกลับไปกังวลเรื่องกองหินบ้าง นี่อีก”

“แล้วพวกชาวบ้านน้ำเลที่เหลืละ เอ็งจะให้ข้าทอดทิ้งพวกเขาหรืออย่างไร”

“เปล่าเลยพ่อ... พ่อไม่ได้ทอดทิ้งพวกเขา ถึงอย่างไรมันก็ต้องเป็นไปอย่างนั้นอยู่ดี เพียงแต่พ่อเลือกในวิถีทางที่ฉลาด พ่อเลือกที่จะเป็นเหยื่อตัวสุดท้ายต่างหาก”

(นาถยา กัลโยธิน, 2549: 64)

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายต่างๆ ของภาครัฐมักเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง มักมีการกล่าวอ้างว่าเป็นการกระทำเพื่อประชาชนแต่ในความเป็นจริงแล้วประชาชนกลับเป็นฝ่ายได้รับความเดือดร้อน กรณีการมีนโยบายสร้างเขื่อนกอนหินนี้มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์การสร้างเขื่อนสาละวินใน พ.ศ. 2546 ประชาชนในลุ่มน้ำมีความยากลำบากจากการตัดทวงผลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำบนแม่น้ำสาละวินมากมายนับไม่ถ้วนตั้งแต่ประเทศจีนลงมาถึงพม่าและไทยที่ถูกเสนอให้เป็นแหล่งพลังงานไฟฟ้าราคาถูก เพื่อเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจของไทยและจีนผ่านเครือข่ายสายส่งที่เชื่อมโยงถึงกันในระบบภูมิภาค

กล่าวกันว่าเบื้องหลังไฟฟ้าราคาถูกจากเขื่อนสาละวินคือ ผลประโยชน์ทับซ้อนแก่กลุ่มต่างๆ ตั้งแต่กลุ่มบริษัทหรือสถาบันที่รับจ้างเป็นที่ปรึกษา กลุ่มบริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่ และกลุ่มบริษัทการเงินทั้งในและต่างประเทศ และผลประโยชน์แอบแฝงในเรื่องการกวาดล้างชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่าทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยประชาชนที่อาศัยในลุ่มน้ำสาละวินไปประโยชน์เพียงเศษขี้หวักเป็นสิ่งตอบแทนแลกกับการถูกบังคับให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต วัฒนธรรมถิ่นที่อยู่อาศัยและความล่มสลายของระบบนิเวศตลอดลุ่มน้ำสาละวินตั้งแต่ต้นน้ำถึงปากแม่น้ำ (โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต โครงการฟื้นฟูนิเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่าศูนย์ข่าวสาละวิน, 2551: คำนำ) ซึ่งการกระทำดังกล่าวข้างต้นเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของภาครัฐต่อประชาชนในท้องถิ่น มองว่าประชาชนเป็นเหยื่อที่เข้ามาขัดขวางการแสวงหาผลประโยชน์ไม่ต่างกับที่เคนต์วละครในเรื่องที่มองชาวบ้านน้ำเลเป็นเพียงเหยื่อจากการแสวงหาผลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนกอนหินนั่นเอง

ในเรื่อง “ไม่แน” เป็นเรื่องของ “เผ่าเทพ” ผู้มีอาชีพทำนาเพียงไม่กี่คนที่เหลืออยู่ในหมู่บ้าน เนื่องจากทุกคนต่างเลิกอาชีพนี้กันไปหมดด้วยเหตุผลว่าไม่มีผลผลิตเป็นที่น่าพอใจและหันไปประกอบอาชีพชาวสวนปาล์มน้ำมัน วันหนึ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบอกกับเผ่าเทพว่าเขาได้ทำโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกับการท่องเที่ยวจังหวัด กำหนดให้ชุมชนเป็นจุดท่องเที่ยวรวมทั้งที่นาของเผ่าเทพด้วยและจะได้เงินตอบแทนเล็กน้อยจากการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเผ่าเทพเห็นว่าไม่น่าจะส่งผลอะไรกับนาของตนจึงรับปากให้พานักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมที่นาของตนได้ โดยเผ่าเทพไม่สนใจคำคัดค้านของลูกเขย เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาชมที่นาต่างก็พากันเคาะรวงข้าวที่สวยงามเก็บไว้เป็นที่ระลึกแม้ว่าเผ่าเทพจะเสียขายแต่ก็ขัดไม่ได้ กระทั่งถึงวันเก็บเกี่ยวข้าวเผ่าเทพก็ไม่สามารถเก็บข้าวได้ตามกำหนดเนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขอไว้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมที่นาอีก เผ่าเทพเกรงใจจึงไม่กล้าปฏิเสธ เมื่อเวลาผ่านไปข้าวเริ่มเสียหาย เผ่า

เทพตัดสินใจเกี่ยวข้าว ผลผลิตที่ได้ก็น้อยลงจากเดิม เงินจากโครงการที่เข้าร่วม โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็ไม่ได้รับ

เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า “เผ่าเทพ” ตกเป็นเครื่องมือของรัฐในการปฏิบัติตามนโยบายจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน โดยที่ทางราชการได้ประโยชน์ด้วยการเอารัดเอาเปรียบประชาชน ดังตัวอย่าง

กว่านักท่องเที่ยวกลุ่มสุดท้ายจะออกจากตำบล ข้าวในนาของเผ่าเทพก็ยับนอนราบกับพื้นนาเหมือนมีใครเอาไม้ข่ม เมียและลูกสาวต้องโก้งโค้งเก็บข้าวยับกันหลังขดหลังแข็ง บ่นปอดแปดทุกวัน ต่างโทษเผ่าเทพ แกล้ได้แต่เกาหัวแกรๆ ปิดปากเงียบ ไม่กล้าสู้หน้าเมียและลูกเขย เพราะเงินค่าบริการเยี่ยมหมข้าวที่นายก อบต. รับปากว่าจะให้ก็ยังไม่ได้ แกล้ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าเงินมันติดขัดที่ตรงไหน แม้แต่เงินที่แกล้ขายเป็นค่าน้ำอัดลมและน้ำแข็ง บริการนักท่องเที่ยวกลุ่มแรกก็ยังไม่ได้รับคืน แกล้ทำอะไรไม่ได้เลยนอกจากก่นด่านายก อบต. ใส่ลมใส่ฟ้าไปวันๆ

(นาถยา กัลโยธิน, 2549: 78)

การกระทำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสดงให้เห็นถึงการเอารัดเอาเปรียบจากประชาชนอย่างเผ่าเทพ การขอร้องให้เผ่าเทพเข้าร่วมโครงการกับเขาเป็นเพียงการใช้เผ่าเทพเป็นเครื่องมือในการสร้างผลงานของตนโดยไม่คำนึงว่าผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินโครงการดังกล่าวจะส่งผลเสียอย่างไรต่อผู้เข้าร่วมโครงการ กรณีที่เกิดในเรื่องสั้นนี้เป็นกรณีตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายของภาครัฐในบางครั้งมีขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนบางกลุ่มเท่านั้น

ในเรื่อง “ปั้นเลขเป็นตัว” เป็นเรื่องของ การปฏิบัติตามนโยบายโครงการเมาไม่ขับ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่เป็นวาระแห่งชาติถือให้ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมาและกำกับให้เป็นไปตามเป้าหมาย หากไม่ได้ตามเป้าก็จะถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดนั้นๆ ปฏิบัติงานไม่ได้ประสิทธิภาพ เรื่องนี้เล่าถึงเหตุการณ์ในโรงพยาบาล การผ่าตัดของแพทย์พบว่าคนไข้เสียชีวิตแล้ว แต่ไม่ยอมถอดเครื่องช่วยหายใจเพียงเพื่อจะทำยอดคนเสียชีวิตให้ได้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลวางเอาไว้ดังตัวอย่าง

“ใจเย็นๆ หมอ เราไม่ได้ทำอะไรผิดจรรยาแพทย์ ไม่ได้ทำอันตรายใดๆ คนไข้ แค่เลื่อนเวลาตายเพื่อลดยอดคนตายตามนโยบาย ผมว่านโยบายอื่นๆ ของนักการเมืองก็มีวิธีปั้น

เลขเป็นตัวกันทั้งนั้น โรงพยาบาลเรายังดีนะหมอ มีข่าวว่าบางโรงพยาบาลไม่รายงานยอดคนตายคนเจ็บหรือคนเจ็บพอกลับบ้านได้ก็ไม่ให้อนโรงพยาบาล จนยอดคนเจ็บคนตายเข้าเป้าตามความต้องการของท่านรัฐมนตรี”หมอวิศาลอธิบายอย่างเข้าใจโลกมากกว่า

(นาถยา กัลโยธิน, 2549, 149)

จากตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าการสร้างและดำเนินนโยบายของรัฐในบางครั้งไม่สามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมาย เป็นการวางแผนนโยบายเพื่อสร้างภาพความเชื่อมั่นและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ฝ่ายรัฐ เมื่อปฏิบัติไม่ได้จริงก็ได้หาวิธีหลบเลี่ยงจนเป็นที่พอใจแก่ผู้มอบหมายนโยบาย

ในเรื่อง “แมวป่วย” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญกำหนดของนายเชิดชู ที่ไม่สามารถไปเลือกตั้งได้เนื่องจากพาแมวไปหาสัตวแพทย์ จนต้องไปขึ้นศาลเพื่อชี้แจงเหตุผลที่สมควรพร้อมทั้งนำหลักฐานไปแสดงต่อพนักงานศาลเพื่อจะได้มีสิทธิในการเลือกตั้งครั้งต่อไป เขาจึงต้องนำแมวตัวที่เป็นสาเหตุให้เขาไปเลือกตั้งไม่ได้ไปแสดงต่อศาลตามหมายเรียก

เรื่องนี้ผู้แต่งแสดงทัศนะต่อกฎหมายการเลือกตั้งระหว่างปฏิบัติตามกฎหมายกับศีลธรรมและความเมตตาที่มีต่อสัตว์ การดำเนินนโยบายของรัฐหากไม่ปฏิบัติตามย่อมมีผลตามกฎหมายโดยไม่เห็นแก่ความรักความเมตตาใดๆ ทั้งสิ้น ดังตัวอย่าง

“เออละๆ เราทำอย่างนี้ก็เพราะคุณละเลขหน้าของตัวเอง ให้คุณกลับไปแก้ไขในสิ่งผิดแล้วคราวหน้าต้องไปเลือกตั้ง สิทธิที่ถูกตัดในวันนี้ก็จะกลับคืนมา หวังว่าคุณคงเข้าใจส่วนเรื่องที่เราพิจารณาวันนี้จะทำเป็นหนังสือให้คุณที่หลัง”

เชิดชูลุกขึ้น ช่างมันเถอะเขาคิด แล้วยกกรงเจ้าเหมียวขึ้นมา

“ท่านครับ ผมยังมีสิทธิเลี้ยงแมวอยู่ใช่ไหมครับ”

“ใช่ คุณมีปัญหาอะไรอีก”

“ผมอยากแนะนำให้คุณเลี้ยงสัตว์สักชนิด เลี้ยงอย่างเป็นเพื่อนดูแลอย่างสิ่งมีชีวิตที่บ้าน ถ้าท่านไม่ชอบสัตว์ก็ปลูกต้นไม้ก็ได้”

“กฎหมายความว่อย่างไร”

“ก็ไม่ได้หมายความว่าอย่างไรหรอกครับ แค่อยากให้คุณมีหัวใจบ้างเท่านั้นเอง”

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 42)

จากตัวอย่างเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในบางครั้งนโยบายที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับเป็นเรื่องที่ยึดถือในหลักการมากเกินไป เหตุผลที่เพียงพอที่จะนำมาแสดงในบางเรื่องเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนเกินกว่าจะเข้าใจ

ในเรื่อง “ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว” เนื้อเรื่องกล่าวถึงผู้ว่าฯ คนหนึ่งที่เข้ามากินก๋วยเตี๋ยวในร้านอาหารข้างทาง ประชาชนในร้านต่างก็เป็นผู้มีปัญหในใจที่อยากถามถึงแนวทางการแก้ปัญหา แต่ด้วยความเกรงใจจึงเป็นเพียงแต่ความคิดที่ไม่ได้พูดออกมาจนกระทั่งผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยวเสร็จและนั่งรถออกไป ดังตัวอย่าง

“เราไปของานท่านผู้ว่าสิ” วิไลเอ่ยออกมาค่อนข้างดังหน่อยหนึ่งพอจะให้เพื่อนทั้งสามคนได้ยินเท่านั้น

“ตัวเอง ไปขอสิ” แววดากระซิบบอก

“ฉันไม่กล้า ท่านจะหางานให้ทำได้หรือ ชีกร้านจะบอกให้เราไปที่หน่วยจัดหางานจังหวัด”

“ได้สิ ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด จะฝากเราทำงานที่ไหนก็ได้” ศรีสมรเหมือนจะยุส่งเพื่อน

“ท่านกินก๋วยเตี๋ยว เดียวก็โดนเอ็ดเออรอก” วิไลยกแก้วน้ำเย็นขึ้นจิบแล้ววางแก้วลงเบาๆ

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 128)

จากตัวอย่างเป็นการนำเสนอเรื่องนโยบายข้อหนึ่งของภาครัฐ นั่นคือการจัดหางานให้กับประชาชน ซึ่งบทสนทนาได้แสดงให้เห็นแล้วว่าการดำเนินนโยบายของรัฐมีไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชน แต่ไม่ได้เข้ามาลงรายละเอียดว่ามีผู้ได้รับความช่วยเหลือจริงตามที่รัฐต้องการช่วยหรือไม่ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความเกรงกลัวในตัวแทนภาครัฐ ไม่กล้าจะแสดงออกถึงปัญหาความเดือดร้อนที่พบให้ได้รับรู้ ดังนั้นปัญหาจึงเกิดอย่างไม่รู้จบเพราะรัฐและตัวแทนภาครัฐไม่ได้เข้าถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ในเรื่อง “หมู่บ้านสีแดง” เนื้อเรื่องกล่าวถึงหมู่บ้านต้นหยงเกอรอ ในชายแดนใต้ที่มีเหตุความไม่สงบเกิดบ่อยครั้งและเป็นสถานที่พักอาศัยของผู้ก่อการร้าย ทหารสองนายได้ผ่านเข้าไปที่นี่ในตอนกลางดึกและเกิดอุบัติเหตุ ด้วยความเกรงกลัวจากคำบอกเล่าและการที่ทางการขึ้นบัญชีให้

หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านสีแดง ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านอันตรายจึงทำให้ทหารสองนายเกิดความหวาดระแวง แต่ระยะหนึ่งเขาได้รับความช่วยเหลือจากคนในหมู่บ้านและทราบว่าเรื่องที่รู้มาไม่เป็นความจริง เขาทั้งสองเห็นถึงความรักและสามัคคีในหมู่บ้านแห่งนี้ เนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้ไม่ได้มีอันตรายจากการก่อการร้ายอย่างที่ทางการให้ข้อมูลมา

ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่ารัฐและนโยบายของรัฐบางครั้งก็ไม่ได้เข้าถึงพื้นที่และประชาชน สร้างความเข้าใจผิดให้แก่บุคคลทั่วไป ดังนี้

“ที่นี่เป็นหมู่บ้านสีแดงนะครับ”

“พวกเราไม่รู้มาก่อนเลย ทำไมต้องเป็นสีแดงด้วยละ” โต๊ะอิหม่ามถามด้วยสำเนียงแปลกใจกับฉายาใหม่ของหมู่บ้านที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน

“ได้ยินข่าวว่าสะมะแอ บาโงสะโต อยู่ในหมู่บ้านนี้ใช่ไหมครับ”

“สะมะแอตายเกือบสิบปีแล้วที่รัฐตรึงกางเขน แต่ยังมีคนเอาชื่อหลอกหากินอยู่ คนตายเดินเรียกค่าคุ้มครองไม่ได้หรอกนะ” โต๊ะอิหม่ามเล่าความจริงเกี่ยวกับจอมโจรเรื่องนามในด้านที่เขาไม่เคยได้ยินมาก่อน

“มีข่าวไม่จริง ก็ประโคมกันอยู่นั่นแหละ ทำให้ชาวบ้านไม่ยอมรับรู้อะไรอีกแล้ว ที่นี้เราอยู่สงบกันมาอย่างช้านาน ข่าวที่ได้ยินอยู่รอบนอก มันทำให้เกิดความสับสน ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร พอมีคําก็ไม่มีใครกล้าออกไปไหน ขนาดพวกเราเมียชีพกริดยาง ก็ยังไม่กล้าเข้าไปในสวนเลขรู้ไหม”

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 196)

จากตัวอย่างเป็นบทสนทนาของทหารสองนายและโต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้าน เกี่ยวกับความเข้าใจผิดของทหารที่นำข่าวที่รับรู้จากทางราชการซักถามต่อโต๊ะอิหม่าม จากบทสนทนานี้ทำให้ทราบว่า นโยบายหรือมาตรการบางอย่างของรัฐบางครั้งไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคม ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันของสองฝ่ายซึ่งอาจเป็นปัญหามาสู่ความขัดแย้งหวาดระแวงกันเอง

ในเรื่อง “หนานบุญชายข้าว” “หนานบุญ” ผู้มีอาชีพปลูกข้าวขาย เขามีลูกสาวอยู่คนหนึ่งมีคนรักเป็นชาวต่างชาติ แต่ “หนานบุญ” ไม่ให้ลูกสาวไปอยู่กับชาวต่างชาติโดยบอกกับลูกสาวว่าเขาสามารถเลี้ยงลูกได้ไม่ต้องให้ชาวต่างชาติเลี้ยง เพราะรัฐบาลจะมีโครงการประกันราคาข้าว

หากขายได้คงได้เงินมาก แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะโครงการไม่ได้รับการอนุมัติหนานบุญจึงตัดสินใจให้ลูกสาวไปอยู่กับชาวต่างชาติเพื่อความอยู่รอดของทุกคนในครอบครัว

โครงการของทางรัฐบาลในแง่มุมที่ผู้แต่งนำเสนอเป็นเรื่องของการจัดทำโครงการเพื่อให้สัญญากับประชาชนที่เดือดร้อน เพื่อสร้างความพอใจแก่ประชาชนเพียงชั่วขณะ เมื่อถึงเวลาของโครงการจริงๆ ทุกฝ่ายที่รับผิดชอบต่างก็ปิดความรับผิดชอบและปล่อยให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเช่นเคย ดังตัวอย่าง

ท่ามกลางแดดร้อนจนหัวแทบแตก เจ้าแม่โรงสียืนบนหลังการสับส ปากจ่อ
ไมโครโฟน

“ชกส.ไม่อนุมัติเงินให้เรา จ่ายค่าข้าวที่รับไว้ไม่ได้”

ชวานายกโยงไปที่หน้าธนาคารเพื่อการเกษตรฯ

ผู้จัดการออกมาเอาปากจ่อไมค์

“โรงสีไม่มีหลักทรัพย์มาค้ำประกันเงินกู้ ให้ไม่ได้... อีกรายก็คือ...”

กระทรวงการคลังยังไม่ได้ส่งเงินมา ชกส. ไม่มีเงินให้

หนานบุญรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นลูกบอลที่โดนเตะไปเตะมาเจียกระดอนทางนั้น
ทางนี้ ท้องหิวตาลายไม่มีเงิน หมดตัวที่นาคงต้องยกให้เขาไป

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 222)

การบรรยายความรู้สึกของหนานบุญที่ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่า นโยบายประกันราคาข้าวที่ตั้งขึ้นเป็นความหวังของประชาชนผู้ยากจน การปิดความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินนโยบายทำให้ประชาชนเหมือนขาดที่พึ่ง

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐจากการวิพากษ์นโยบายทั่วไปของรัฐในทัศนะของผู้แต่งต้องการแสดงให้เห็นปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานของรัฐบาล โดยการนำประเด็นที่เป็นข้อสงสัยของประชาชน หรือเป็นข่าวซึ่งยังมีข้อกังขาในสังคมไทยมาเป็นประเด็นในการเขียนเรื่องสั้น เช่น “ผู้ป่วย” “มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข” “หมู่บ้านสีแดง” และวิพากษ์นโยบายที่พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมในประเด็นความหวาดกลัวบุคคลซึ่งอยู่ในภาครัฐซึ่งทำเป็นปัญหาในการประสานงานและรับเรื่องร้องทุกข์จากประชาชน ในเรื่องสั้น “คำแรงที่รอกอย” วิถีแห่งสัตว์ “ไม่แน” “ผู้ว่ากินกล้วยเดี่ยว” เป็นต้น การวิพากษ์ปัญหาต่างๆ นำเสนอในรูปแบบของบท

สนทนาระหว่างตัวละครภาครัฐและตัวละครภาคประชาชนถึงสภาพปัญหาต่างๆ เพื่อแสดงถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

1.2 การวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนระบบทุนนิยม

ทุนนิยม (Capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานอยู่ที่นายทุนเอกชนจำนวนหนึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และเป็นผู้ทำการผลิต โดยจ้างแรงงานรับจ้างเพื่อแสวงหามูลค่าส่วนเกิน หรือที่เรียกว่ากำไรของนายทุน ลักษณะอื่นๆ คือ มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการค้าและการเงินอย่างมาก ธุรกิจเอกชนมีอิสระที่จะประกอบการ การผลิตและการซื้อขายเป็นไปตามกลไกของตลาด (วิทยากร เชิงกุล, 2548: 269)

การวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนระบบทุนนิยมที่ผู้แต่งนำเสนอแม้มีไม่มากแต่ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการแสดงความคิดเห็นไปที่ตัวละครภาคประชาชนที่มีต่อการนำระบบทุนนิยมเข้ามาเป็นนโยบายในการบริหารประเทศ ผู้แต่งมุ่งไปที่ข้อเสียของการนำระบบทุนนิยมเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ประชาชนไม่มีความสุขและลุ่มหลงไปกับการเสพความสุขที่ได้มาเพียงชั่วคราวแล้วในที่สุดก็เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์

ประเด็นการวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่นำเสนอในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีทั้งหมด 4 เรื่อง แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 7 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐจากการวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนทุนนิยม จำนวน 4 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	1	ตะแอ	วินทกานท์
2546	2	สมดุลใหม่ ฮัลโหล...!	ขอคา สะเซ็มเซ็ง กร ศิริวัฒน์
2547	1	ปัจจัยแห่งชีวิต	ขวัญเย็น ลูกจันทร์
2548	-	-	-
2549	-	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2550	-	-	-
2551	-	-	-

ในเรื่อง “คะแอ” เป็นเรื่องของ “คะแอ” เด็กหนุ่มที่มีความผูกพันกับท้องทะเลมีอาชีพทำประมง คะแอมมีเป้าหมายว่าถ้าเขาเก็บเงินได้สักก้อนหนึ่งจะขอ “บาหยัน” หญิงสาวผู้เป็นที่รัก แต่งงาน คะแอมจำได้ว่าปู่ของเขามีนาหลังเล็ก ๆ อยู่ในบริเวณพื้นที่เกาะทรายขาวก่อนที่เกาะจะถูกประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ วันนี้เขาจะพาบาหยันมาเที่ยวที่นี้แต่ก็พบปัญหาว่า เจ้าหน้าที่อุทยานรื้อสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดที่อยู่ในเขตและกล่าวว่าเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง เมื่อเข้าไปถามไถ่จึงเกิดเหตุปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มชาวประมง เหตุการณ์บานปลายจนกระทั่งมีเจ้าหน้าที่นายหนึ่งยิงปืนเข้าไปใส่คะแอมจนถึงแก่ชีวิต

ผู้แต่งนำเสนอผ่านตัวละครฝ่ายรัฐเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายใดๆ ที่ผ่านกระบวนการคิดพิจารณาจากฝ่ายการเมืองแล้ว มักจะต้องทำไปตามกระบวนการ โดยที่ไม่มีสิทธิในการเรียกร้อง แม้ว่าจะเป็นสิทธิที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญดังตัวอย่าง

“ว่าไง มากันทำไมอีกละ ฉันไม่เอาเรื่องที่บุกรุกสถานที่ราชการก็ถือว่าดีแล้วนะ จะเอาอะไรอีก” เขาพูดด้วยน้ำเสียงห้วนและดั่ง

“หัวหน้าก็รู้ดี ว่าเราอยู่ที่นี้มานานแล้ว” คะแอมพยายามบังคับตัวเองไม่ให้โกรธ

“อ้อ มันก็จริงแต่เอ็งก็รู้ใช่ไหมว่า มันผิดกฎหมาย ฮี ชาวประมง”

“คำก็กฎหมายสองคำก็กฎหมาย มันกินเข้าไปไม่ได้หรอกนะ” เพื่อนของ คะแอม โพล่งขึ้นอย่างหมดความอดทน

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 124)

จากบทสนทนาข้างต้นเป็นการพูดคุยกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับคะแอมและเพื่อนชาวประมง บทสนทนานี้แสดงให้เห็นชัดว่า การดำเนินนโยบายต่างๆ เป็นไปตามกระบวนการของกฎหมายภายใต้กรอบของนโยบายของรัฐ การนำความเจริญเข้ามาในชุมชนเพียงเพื่อหาประโยชน์จากนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามา ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตเดิมที่เคยเป็นอยู่เพื่อสนอง

ความต้องการของนักท่องเที่ยวและตอบสนองต่อความต้องการของรัฐตามนโยบายที่กำหนดโดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ไม่มีสิทธิในการเรียกร้องใดๆ นอกจากการทำตามนโยบายเพื่อไม่ให้ตนเองเดือดร้อนเท่านั้น

ในเรื่อง “สมดุลาใหม่” กล่าวถึงนักเขียนที่เป็นห่วงว่าจะไม่มีใครนำเรื่องราวของชนบทมานำเสนอ เมื่อชนบทที่เขาพบมีลักษณะของทุนนิยมได้เข้ามาสร้างความสะดวกสบายทำให้วิถีชนบทเปลี่ยนไป เมื่อรักความสะดวกสบายก็แสวงหาความต้องการ ปัญหาต่างๆ ที่พบนักเขียนกล่าวว่าไม่ใช่หน้าที่ที่เขาต้องกังวล หากแต่เป็นนักการเมืองปัญหาของนักการเมืองที่ต้องแก้ไข แม้แต่ตัวเขาเองตอนจบเรื่องก็กลับไปเขียนเรื่องราวของสังคมเมืองที่เห็นว่าดูจะให้ผลตอบแทนกับเขาได้มากกว่า การนำเสนอภาพของระบบทุนมีดังนี้

ผมหันไปถามถึงสภาพเศรษฐกิจในหมู่บ้านแทน เขาบอกว่าราคาข้าวจะสูงจะต่ำก็ไม่ใช่เรื่องตกอกตกใจสำหรับชาวนาอีกแล้ว เพราะทุกวันนี้ชาวนาอย่างเขาก็ไม่ใช่คนจนอีกต่อไป

“คุณไม่เห็นหรือว่าบ้านแต่ละหลังสร้างกันใหญ่โต มีรถ มีทีวี ตู้เย็น เครื่องซักผ้ากันทุกหลัง ถึงแม้บางทีราคาข้าวจะตกลงไปบ้าง แต่เราก็มีรถกอสอเป็นที่พึ่งเสมอ ทุกคนในหมู่บ้านล้วนเป็นหนี้ธนาคารไม่เว้นวัน”

ผมรู้สึกว่เรื่องเหล่านี้ฟังดูคุ้นๆ ยังไงชอบกล เชื่อว่าน่าจะเคยอ่านจากงานเขียนเก่าๆ เสียบ่อย ราคาข้าวที่ไม่เคยให้ชาวนาได้ลืมตาอ้าปาก ไม่ว่าที่ปีศาจกับเรื่องเรื้อรังที่บัดนี้ได้เปลี่ยนมือจากเจ้าหนี้ท้องถิ่นมาเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่อย่างธนาคารของรัฐเสียเอง ข้อมูลดูไม่น่าจะมีประโยชน์สำหรับผม ที่จะเก็บเอาไปใช้กับงานเขียนเอาเสียเลย

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 134-135)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งต้องการนำเสนอภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ภาพของชนบทที่เปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตเรียบง่ายกลายเป็นการยึดถือวัตถุนิยมมีเครื่องสาธารณูปโภคอำนวยความสะดวกเช่นเดียวกับสังคมเมือง ซึ่งน่าจะเป็นการพัฒนาไปในทางที่ดีแต่ตรงกันข้ามกับชาวนาต่างประสบกับภาวะหนี้สินยิ่งกว่าเดิม จากเดิมที่เคยมีปัญหานี้ในระบบในปัจจุบันกลับมีปัญหากับธนาคารของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาในข้อนี้มีความเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่เลือกใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนใช้จ่ายเงินอย่างคล่องตัวด้วยโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจต่างๆ เช่น โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร 3 ปี และการลดภาระหนี้ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหมู่บ้านละหนึ่งล้าน โครงการธนาคารคนจน ธนาคาร

ประชาชน ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นกลไกที่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ประสบความสำเร็จในการสร้างฐานเสียงสำคัญในชนบท โดยได้ดำเนินการผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส) โดยให้เกษตรกรเลือกที่จะชำระหนี้ได้ 3 ปี โดยไม่เสียดอกเบี้ย หรือเลือกลดภาระหนี้ โดยที่ในช่วงพักชำระหนี้ที่รัฐบาลได้เข้าไปช่วยเกษตรกรในการปรับโครงสร้างหนี้และฟื้นฟูอาชีพ (มดิชน, 2548 :75)

ผู้แต่งได้นำนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลมาเสนอในเรื่องสั้น เพื่อชี้ให้เห็นผลกระทบของการดำเนินนโยบายดังกล่าวว่าไม่ได้เป็นการช่วยแก้ไขปัญหาสภาพเศรษฐกิจของชาวนาและสังคมชนบทแม้แต่น้อย ในทางตรงกันข้ามนโยบายดังกล่าวกลับสร้างปัญหาภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวให้กับผู้คนในชนบทและชาวนาจากการสร้างนิสัยการใช้จ่ายเกินกำลังของกลุ่มคนดังกล่าวและนำเสนอว่าการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของสังคมชนบทให้มีความทัดเทียมกับสังคมเมืองด้วยการเน้นบริโภควัตถุนิยมตามนโยบายของรัฐบาลส่งผลให้ประชาชนในชนบทพบกับปัญหาภาวะหนี้สินไม่แตกต่างไปจากเดิม การดำเนินนโยบายที่ชาวนาและผู้คนในสังคมชนบทเชื่อว่ารัฐบาลมาช่วยแก้ปัญหาวาภาวะหนี้สินนอกระบบให้พวกเขานั้นไม่ได้ทำให้คุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากพวกเขายังคงเป็นหนี้สินเช่นเดิมเพียงแต่เปลี่ยนจากการเป็นหนี้ในระบบมาเป็นการเป็นหนี้กับหน่วยงานในภาครัฐเท่านั้น

นอกจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ผู้แต่งได้นำเสนอว่า การดำเนินชีวิตตามนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลส่งผลให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ในเนื้อเรื่องผู้แต่งนำเสนอเรื่องปัญหาหาเสพติดที่แพร่ระบาดในสังคมดังตัวอย่าง

“ผมว่าคุณน่าจะเขียนเรื่องยาเสพติดกับการพนันดีกว่า” อยู่ๆ เขาก็พูดขึ้นมา

“ทำไมเล่า” ผมอดแปลกใจไม่ได้ที่เขาจะเป็นฝ่ายกำหนดหัวข้อให้ผมเสียเอง

“คุณไม่รู้อะไรเดี๋ยวนี้เด็กหนุ่มสาวพากันเรียกยาบ้าว่าขนมกันแล้ว เพราะมันแทบจะคล้ายกับของหวานที่เรากินตบท้ายหลังจากอิ่มข้าวมันแหละ เขาเสพติดจนเป็นเรื่องปกติซื้อก็ง่ายขายก็คล่อง ผมว่าถ้าเด็กร้อยคนในหมู่บ้านนี้ละ จะมีไม่ติดยาก็ไม่น่าเกินแค่สี่ห้าคนเท่านั้น”

“ขนาดนั้นเชียวหรือ ก็รัฐบาลเขาจัดการได้เด็ดขาดแล้วนี่นา คนขายตาย คนเสพเป็นแค่ผู้ป่วย”

“อ้อ...มิน่า มันเลยมีแต่คนป่วยกันแทบทั้งหมู่บ้าน”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 135)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการนำเสนอความล้มเหลวในด้านการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นนโยบายหลักอย่างหนึ่งในการใช้หาเสียงเลือกตั้งของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ด้วยการประกาศทำสงครามกับยาเสพติด เนื่องจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดกระจายอยู่ทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทย รัฐบาลจึงมีมาตรการในการจัดการขึ้นเด็ดขาดด้วยแนวคิดที่ว่า “ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษ ผู้เสพยาต้องได้รับการรักษา หลังจากที่ได้ดำเนินการด้วยระยะเวลาเพียงไม่กี่เดือนก็พบว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ลดระดับความรุนแรงลง (มดิชน, 2548 :30) ซึ่งผู้แต่งนำเสนอว่าไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุแต่เป็นการแก้ปัญหาที่มีข้อผิดพลาดในทางปฏิบัติจนเป็นเหตุให้เกิดคดีฆาตกรรม (ฆ่าตัดตอน) ขึ้นเป็นจำนวนมากในช่วงระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2546 เนื่องจากไม่สามารถสืบคดีไปถึงต้นตอของผู้ขายยาเสพติดที่แท้จริง แต่ผลงานที่ปรากฏออกมาให้ประชาชนทราบว่าเป็นเพียงการสร้างผลงานเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนเท่านั้น

โดยภาพรวมแล้ว เรื่องสั้น “สมดุลาใหม่” ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนกระแสนิยม นักเขียนเห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้โดยไม่มีการปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในสังคมชนบท และชี้ให้เห็นว่า การรับเอาวัฒนธรรมการบริโภคสินค้า และการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของคนในชนบทหากนำวิธีการใช้จ่ายเช่นคนในสังคมเมืองมาใช้โดยไม่ปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตอย่างแท้จริงก็จะทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจสังคมตามมา

ในเรื่อง “ฮัลโหล...!” กล่าวถึง “แป้น” ประกอบอาชีพเป็นช่างเย็บผ้าที่ทำงานหนักซึ่งแตกต่างจากภาวะที่รัฐบาลประกาศความสำเร็จในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ “แป้น” เกิดความสงสัยว่าเศรษฐกิจดีขึ้นแต่เหตุใดเธอกลับมีสภาพความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่กว่าเดิม มีนโยบายกระจายเงินล้านเพื่อให้ชาวบ้านกู้และเป็นหนี้ให้ประชาชนมีกำลังในการจับจ่ายเงินซึ่งเป็นรูปแบบของระบบทุนนิยมทำให้ธุรกิจสื่อสารขยายตัว และเมื่อได้รับการสนับสนุนให้ใช้จ่ายจากรัฐบาลชาวบ้านอย่างแข็งก็เป็นอีกหนึ่งที่นำเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือและรถยนต์ ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ไม่ได้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเลยแม้แต่น้อย

เนื้อเรื่องนี้ตรงกับแนวคิดของลัทธิบริโภคนิยมที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2547: 37) กล่าวว่าผู้คนจะถูกระตุ้นให้ใช้จ่ายใช้สอยในเรื่องเครื่องแต่งกายมากกว่าเครื่องนุ่งห่ม เสียเงินไปกับสิ่งประเทืองถิ่นมากกว่าอาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกาย เสียค่าโทรศัพท์มากมายเพื่อจะได้พูดถ้อยคำที่ว่างเปล่า ไม่นับถึงการสะสมของใช้ที่ได้มาจากการลดแลกแจกแถมไม่มีเจตนาใช้สอยของสิ่งนั้น

ตัวอย่างที่สนับสนุนแนวคิดข้างต้นในเรื่องของนโยบายรัฐกับระบบทุนนิยมของเรื่องนี้ มีดังนี้

ลูกสาวคนโตของแป้นเรียนอยู่ชั้นมอห้าอยากได้คอมพิวเตอร์ไว้พิมพ์งานส่งอาจารย์ เพราะตอนนี้ใครเขียนรายงานด้วยลายมืออาจารย์จะไม่ตรวจให้กันแล้ว อีกอย่างเธอต้องการเรียนคอมพิวเตอร์ด้วย เมื่อรัฐบาลเปิดโอกาสให้ชาวบ้านซื้อคอมพิวเตอร์ด้วยวิธีการผ่อนส่ง นางจึงตัดสินใจซื้อให้เพราะเห็นว่าต่อไปคอมพิวเตอร์จะมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตผู้คนสูงมาก ใครใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็นจะหางานทำลำบาก

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 164-165)

บทบรรยายในตอนนี้นำเสนอให้เห็นถึงการตอบสนองของประชาชนต่อนโยบายของรัฐในเรื่องการบริโภคนิยม การกู้ยืมเงินของผู้ยากจนทำให้เกิดหนี้เพิ่มสูงขึ้นแต่แป้นก็ยังทำตามกระแสการบริโภคจนทำให้ตนเองเดือดร้อนเรื่องการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวัน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่านโยบายของรัฐในบางเรื่องที่มีแนวคิดของระบบทุนนิยมเหมือนจะเป็นตัวช่วยของประชาชน แต่แท้จริงแล้วกลับนำความเดือดร้อนมาให้ในภายหลัง

เรื่องราวจาก “สมคิดใหม่” และ “อัลโหล...” อ้างอิงได้กับการดำเนินนโยบายประชานิยมในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายเร่งด่วนในการพักชำระหนี้เกษตรกรเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน การจัดตั้งธนาคารประชาชน เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งทุนในระบบซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสสร้างงานสร้างรายได้ด้วยตนเอง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2544: 1) ซึ่งนโยบายต่างๆ เหล่านี้เปรียบเสมือนสิ่งที่จะช่วยในการกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในทุกชนชั้น ทุกอาชีพ ซึ่งทำให้ประชาชนทุกระดับชั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในทศวรรษที่ผู้แต่งนำเสนอล้วนเป็นการแสดงให้เห็นผลเสียของนโยบายต่างๆ ที่ได้เข้ามาทำลายวิถีชีวิตของชุมชน และแสดงให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย เพราะส่งเสริมให้คนหลงอยู่ในวัตถุ โดยที่วัตถุที่ซื้อหามานั้นไม่ได้เพิ่มผลผลิตแต่กลับกลายเป็นรายจ่าย อย่างที่ผู้แต่งได้นำเสนอภาพของตัวละคร “แป้น” นั่นเอง

ในเรื่อง “ปัจจัยแห่งชีวิต” เป็นเรื่องราวของสองสามีภรรยาที่มีอาชีพรับจ้างทำสวนยางเดิมทีเขามีเพียงวิทยุทรานซิสเตอร์ไว้เป็นเพื่อนในยามที่ว่างจากการทำงานเท่านั้น ส่วนนางผู้เป็นภรรยา

จะไปดูละครโทรทัศน์ที่บ้านของเพื่อน กระทั่งวันหนึ่งนางกับเพื่อนมีปากเสียงกันจนทำให้ไม่อยากไปดูละครโทรทัศน์ที่บ้านนั้นอีก จึงขอให้เขาซื้อโทรทัศน์ หลังจากนั้นไม่นาน นางก็ขอให้เขาซื้อตู้เย็น และเครื่องเล่นคาราโอเกะตามมา เขาจำต้องไปขอให้นายจ้างเป็นผู้ซื้อให้แล้วจึงหักเงินจากเงินเดือนจากการรับจ้างตัดยางเป็นครั้งๆ ไป หลังจากนั้นไม่นานนางขอให้เขาซื้อโทรทัศน์โดยอ้างถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้โทรทัศน์เพื่อติดต่อกับแม่ยามคิดถึง เขาเกิดความเกรงใจเจ้านายเพราะหนี้เก่ายังใช้ไม่หมดจึงตัดสินใจไปกู้เงินกองทุนหมู่บ้านเพื่อซื้อโทรทัศน์ เมื่อได้โทรทัศน์มาแล้วนางกลับไม่ได้ใช้ติดต่อกับแม่แต่อย่างใด กลับเอาไปใช้คุยในเรื่องไร้สาระกับเพื่อนๆ เขาซึ่งเป็นผู้หาเงินและรับภาระหนี้สิน และเห็นว่านโยบายของรัฐบาลมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก ดังตัวอย่าง

เขาเองนึกเห็นใจเมียอยู่เหมือนกัน เพราะชีวิตของคนกริดยงนั้น ต้อง โดดเดี่ยว ทำงานอยู่แต่ในสวนยางนานๆ ก็เจอแต่หน้าผัว ไม่ค่อยได้พบปะใครอื่นบ้างเลย นางคงเหงา โทรศัพทที่มีถือคงช่วยให้นางสดชื่นขึ้นบ้าง ตกค่านางก็ได้เล่นเกมส์ กดมือถือตอบคำถามทางโทรทัศน์

บางรายการให้ตัวเครื่องบินไปเที่ยวต่างประเทศ เขาคิดว่าถ้าเกิดได้รางวัลขึ้นมาจริงๆ เขากับลูกเมียจะมีปัญญาไปเที่ยวจริงๆ ละหรือ เงินที่เก็บออมไว้ก็ไม่มี เดือนๆ ผ่อนแต่ค่าของกับค่าบัตรเติมเงินก็แทบไม่เหลือไว้ซื้ออย่างอื่น อย่าว่าแต่อะไรเลย ในตู้เย็นของเขาแทนที่จะมีเบียร์เย็นๆ อย่างที่ฝันไว้ กลับมีแต่ขวดน้ำเต็มตู้ กับข้าวก็ยังซื้อเชื้อจากพวกกรดเร่ขายกับข้าว ที่ขึ้นมาขายพวกมอญตามสวนยางอยู่เหมือนเดิม

วิถีชีวิตเขาเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เปลี่ยนรัฐบาล เขาชักเชื่อแล้วว่า การเลือกผู้แทนมันส่งผลกระทบต่อชีวิตเขาจริงๆ ชีวิตที่เรียบง่ายในอดีตไม่มีเค้าให้หลงเหลือเลยแม้แต่น้อย

(รักษัมนัญญา สมเทพ, 2548: 43-44)

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นทัศนะของผู้แต่งต่อการเลือกผู้แทนและรัฐบาลว่าการเลือกผู้แทนจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน หากรัฐบาลมีนโยบายในการดำเนินการเพื่อสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ นโยบายเศรษฐกิจที่มีแนวคิดมาจากกระแสทุนนิยมเป็นเครื่องมือกระตุ้นการบริโภคที่มีอิทธิพลต่อประชาชน ก็จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนด้วย

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอแนวคิดวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐประเด็นการวิพากษ์นโยบายที่สนับสนุนทุนนิยมในทัศนะของผู้แต่งต้องการเสนอให้เห็นว่าการเข้ามาของระบบทุนนิยม

ด้วยการเปิดเสรีทางการค้ากับต่างประเทศส่งผลเสียกับการดำรงชีวิตของประชาชน วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีความสะดวกสบายมาแทนที่จนไม่เหลือสภาพของชุมชนดั้งเดิม เช่นในเรื่องสั้น “คะเอะ” “สมดุคใหม่” ในขณะเดียวกันได้มีการวิพากษ์นโยบายประชานิยมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับยุคโลกาภิวัตน์ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการกองทุนหมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท โครงการธนาคารประชาชน และโครงการเอื้ออาทร อาทิ บ้านเอื้ออาทร คอมพิวเตอร์เอื้ออาทร ในเรื่องสั้น “ฮัลโหล...” “ปัจเจกแห่งชีวิต” ซึ่งผู้แต่งมองว่าสินค้าหรือสิ่งของที่ได้มาจากโครงการต่างๆ ทางภาครัฐล้วนแต่เป็นของฟุ่มเฟือยที่ไม่มีความจำเป็นต่อวิถีทางของชาวบ้านในชนบท เมื่อตัวละครมีสิ่งของดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสารต่างๆ แล้ว ทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

ในเรื่องนโยบายทางการเมืองของรัฐที่มีความโดดเด่นนั้น เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่า นโยบายเศรษฐกิจการเมือง ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2547-2548 เรื่องสั้นมีเนื้อหาเข้มข้นและใช้นโยบายทางการเมืองในการครอบงำความคิดและความเป็นอยู่ของประชาชน เนื่องจากบริบททางการเมืองในขณะนี้ จะมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ ดังนั้นรัฐบาลจึงสร้างศรัทธาในหมู่ประชาชน มีนโยบายประชานิยมที่ใช้หาเสียงกับคนในระดับรากหญ้า กล่าวคือ มุ่งเน้นให้ประชาชนรู้สึกว่าได้เข้ามามีส่วนร่วมในนโยบายของรัฐ ไม่มีชนชั้น เช่น กองทุนหมู่บ้าน นโยบายเอื้ออาทรต่างๆ การเข้าถึงทรัพยากรด้วยการลงทะเบียนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนโทรคมนาคม กลุ่มบันเทิงและอุตสาหกรรม ไม่เพียงเท่านั้น ภาพมาหาได้รู้สึกเข้าครอบงำชีวิตจิตใจประชาชนด้วย (วิญญู บุญมาร์ตัน, 2548: 64) และเนื่องจากรัฐบาลในยุคนี้ มีเสถียรภาพมั่นคงเป็นอย่างมากทำให้เรื่องสั้นที่ปรากฏเสนอออกมาในสภาวะขอมงานทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ของตัวละครในเรื่องสั้น “สมดุคใหม่” “ฮัลโหล...” “ปัจเจกแห่งชีวิต” หากมีการต่อต้านระบบทุนนิยมที่มีรัฐเป็นฝ่ายกำหนดแล้วตัวละครก็จะพบจุดจบไม่ดี เช่น การหยิบบิ้นความตายให้ตัวละคร ในเรื่องสั้น “คะเอะ” เป็นต้น

2. ประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง

การวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง หมายความว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความวุ่นวายต่อบ้านเมือง โดยปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นเพราะมีเรื่องของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องและนำไปสู่ความไม่พอใจในตัวผู้นำรัฐบาล นโยบาย หรือแม้แต่ว่าความคิดเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการเมือง ในทัศนะของผู้แต่งพบว่ามีการให้ความสำคัญแก่ประเด็นปัญหาอันเนื่องมาจากการเมืองที่ส่งผลต่อ

สถาบันต่างๆ ทางสังคมมุ่งเน้นไปที่สถาบันครอบครัว เรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าผู้แต่งนำเสนอจากการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ดังนี้

2.1 การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย

การนิยามความหมายของประชาธิปไตยมักเน้นความหมายตามรากศัพท์ของประชาธิปไตยอยู่ที่การปกครองโดยประชาชนที่เป็นเช่นนี้ เพราะแม้จะถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองของประเทศจะเป็นของประชาชน แต่การปกครองนั้นจะเป็นประชาธิปไตยได้ก็ต่อเมื่ออำนาจนั้นถูกใช้โดยประชาชน จะเป็นการใช้โดยตรงหรือโดยการผ่านตัวแทนที่ประชาชนเลือกมาอย่างเสรีเพื่อประโยชน์ของประชาชนเองก็ได้ กล่าวอีกแง่หนึ่งคือ การเน้นความหมายของประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองโดยประชาชนนั้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการปกครองแบบประชาธิปไตยกับการปกครองแบบอื่น เนื่องจากไม่ว่าอย่างไรผู้ปกครองหรือคณะผู้ปกครองในระบอบใดๆ ย่อมอ้างเสมอว่า ตนเองปกครองเพื่อประชาชนทั้งสิ้น หรือหากจะอ้างว่าอำนาจปกครองเป็นของประชาชน แต่ไม่เปิดเสรีให้ประชาชนได้ตัดสินใจ และยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระในการปกครองด้วยตนเอง หรือในการเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้ปกครองแทน ตนก็จะเรียกว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ได้ (วิสุทธิ โปธิแทน, 2550: 2)

ดังนั้นประชาธิปไตย คือระบบการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนตนในสภาผู้แทนราษฎร มีการประชุมเพื่อออกกฎหมายมาแก้ปัญหาของสังคมและประเทศชาติเพื่อพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และจะมีการจัดสรรทรัพยากรของชาติควบคู่ไปด้วย ดังนั้นประชาธิปไตยจึงมีความหมายว่าประชาชนมีสิทธิปกครองตนเอง เป็นระบบการปกครองที่ตรงกันข้ามกับระบบเผด็จการ

จากความหมายคำว่าประชาธิปไตยข้างต้น นำมาสู่การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าผู้แต่งนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นการชุมนุมประท้วงและการชุมนุมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาหรือกิจกรรมทางการเมืองทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย การนำเสนอในประเด็นนี้พบในเรื่องสั้นทั้งหมด 6 เรื่อง แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอแนวคิดแนวคิดวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง
ประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย จำนวน 6 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	1	ภาพเก่า	ชาตินรงค์ วิสุตกุล
2546	1	นกหลง	สาคร พูนสุข
2547	-	-	-
2548	-	-	-
2549	1	ผู้รับผิดชอบ	วุฒิ วัชร
2550	-	-	-
2551	3	ตามปกติ ไปให้ถึงจุดหมาย เพราะธงผืนนั้น	นรพลก ประณูทรพาล ชมัยพร มาลัยทัต จันทรา รัชมีทอง

ในเรื่อง “ภาพเก่า” เป็นเรื่องราวของ “โกเมน” ผู้ดำรงตำแหน่งในทีมเศรษฐกิจ และตำแหน่งที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ชายผู้ไม่มีความเข้าใจในเหตุการณ์เมื่อวัยเด็ก ช่วงที่เขาได้พบกับ “พิณรี” เด็กหญิงผู้รักนกพิราบที่หายตัวไปพร้อมกับเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เขาเองถูกพ่อแม่ห้ามไม่ให้คบหากับพิณรีซึ่งเขาก็ไม่เข้าใจ จากนั้นเขาเดินทางไปเรียนหนังสือที่ต่างประเทศ จนกระทั่งกลับมาเมืองไทยอีกครั้งเขาฝันถึงพิณรีบ่อยครั้ง จึงไปค้นหากล่องต้องห้ามที่พิณรีเก็บไว้เพื่อหาคำตอบว่าพิณรีต้องการบอกอะไร เมื่ออ่านแล้วจึงเข้าใจว่าพิณรีเป็นผู้หนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งทำให้เขาเข้าใจว่าการเริ่มต้นกระทำสิ่งใดก็ตามด้วยความรัก

“พิณรี” เป็นตัวอย่างของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การทำตัวเป็นแบบอย่างเพื่อสร้างความเข้าใจในการกระทำของ “พิณรี” ที่มีต่อโกเมนนั้นมีความหมายมาก โกเมนสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ถูกต้องได้จากกล่องต้องห้ามของ “พิณรี” ความเข้าใจแสดงออกมาเป็นคำพูดของ “โกเมน” ที่ว่า

“ฉันเข้าใจแล้วพิณรี ฉันเข้าใจในทุกสิ่งทุกอย่างที่เธอและเพื่อนๆ ของเธอได้ทำลงไป ที่ผ่านมามีฉันจะไม่รับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ แต่มันเป็นเพียงการรับรู้เท่านั้น ตอนนี้ฉันเข้าใจแล้ว เข้าใจความรู้สึก ความตั้งใจและหัวใจของพวกเขา”

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 202)

จากคำพูดของโกเมนแสดงให้เห็นว่า บางครั้งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว จากหนังสือหรือข้อมูลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องได้ในทุกประเด็น ดังนั้น ควรศึกษาประวัติศาสตร์ด้วยการศึกษาให้เข้าใจอย่างถูกต้องทุกแง่มุม

และจากการอ่านเรื่องราวของพิณรีทำให้โกเมนได้รับรู้ถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบการประท้วงของภาคประชาชนที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากนี้ โกเมนเองก็ยังได้ทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองผ่านการอ่านบันทึกซึ่งเป็นบันทึกเรื่องราวจากคนที่อยู่ในเหตุการณ์สามารถใช้สร้างความเข้าใจแก่ผู้ไม่รู้อย่างตัวละครโกเมนได้

ในเรื่อง “นกหลง” เนื้อเรื่องกล่าวถึงชายผู้รักชีวิตสันโดษและเพื่อนอีกสองคนที่เข้ามาอยู่ในเมืองจนรู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง และพูดว่าการเมืองเป็นตัวคุกคามเขา เพราะการเมืองคือ มือที่มองไม่เห็น เนื่องจากการเมืองและผู้มีอำนาจทางการเมืองสามารถชักนำให้ประชาชนหลงเชื่อได้ง่าย วันหนึ่งมีนกหลงเข้ามาในห้องเขาไม่ยอมกลับออกไป เขาพาไปปล่อยมันก็ยังหลงเข้ามา เขาเข้าใจว่าตัวเขาไม่ต่างอะไรจากนกตัวนี้เขาจึงคิดนำมันไปปล่อยในตอนพระอาทิตย์ขึ้นเพื่อให้มันบินตามแสงตะวันและไม่หลงกลับมาอีก จากเนื้อเรื่องทุกคนเปรียบตัวเองเหมือนนกหลงเพราะไม่พบแสงสว่างและถูกครอบงำด้วยอำนาจทางการเมืองที่มีคัมภีร์ ดังตัวอย่าง

“ไปแล้วยากกลับมาอีกนะ ที่จริงพวกเราเหมือนเจ้านั่นแหละที่เป็นนกหลงที่สูญเสียความสามารถในการใช้ดวงวิญญาณเดินทางสู่ความเป็นตัวของตัวเอง แต่ตอนนี้เราก็ต่างเห็นแสงแรกของดวงอาทิตย์กันแล้วละ ถ้าเจ้าคิดว่าเจ้าเป็นอิสระแล้วเราก็คิดเหมือนกับที่เจ้าคิด จะว่าไปก็เถอะเรายังไม่รู้เลยว่าคนเขาเรียกเจ้าว่านกอะไรแต่พวกเราจะเรียกเจ้าว่า...”

ยังไม่ทันที่พวกเราจะต้องซื้อให้กับมัน เจ้านกน้อยก็กระพือปีกบินไปสู่แสงตะวัน ในขณะที่พวกเราต่างหันหลังเดินกลับและต่างก็ตกอยู่ในภวังค์ความคิดของตัวเอง

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547; 65)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งต้องการเปรียบเทียบระหว่างนกที่มีปีกสามารถบินไปได้อย่างอิสระและบุคคลทั้งสามที่ยังคงต้องใช้ชีวิตตามกฎระเบียบของคนในสังคม ทั้งๆ ที่พบทางออกของชีวิตแล้วก็ยังวนกลับไปใช้ชีวิตแบบเดิมๆ การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยในเรื่องนี้จึงเป็นเพียงการรับรู้ที่ตนเองก็ตกเป็นเหยื่อทางการเมืองและสังคมเมือง การเฝ้าแต่ครุ่นคิดแล้วไม่ได้ลงปฏิบัติก็ไม่ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ขึ้นกับตัวเอง

ในเรื่อง “ผู้รับผิดชอบ” กล่าวถึงผู้ที่ต่างหาเลี้ยงชีพตนด้วยการค้าขาย ที่อยู่กันอย่างปกติสุขค้าขายได้ดี มักมีการสนทนากันเรื่องการเมืองและสังคมบ่อยๆ ระหว่างโกจ้ายและผม พ่อค้าปาตองโก้ และยังมีการสนทนาเรื่องต่างๆ กันกับลูกค้าด้วยจนกระทั่งวันหนึ่งเกิดความไม่พอใจกันของลูกค้าที่สนับสนุนพรรคการเมืองต่างฝ่ายกัน ถึงขั้นสร้างความเสียหายให้กับแผงขายของ เมื่อตำรวจมาถึงที่เกิดเหตุคู่กรณีทั้งสองหลบหนีไป เหลือเพียงร่องรอยความเสียหายของแผงค้าขายที่ไม่มีผู้ใดรับผิดชอบ

ในเรื่องสั้นมีการสนทนาได้ตอบเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองดังนี้

“ข้ากลัวว่าพวกเรามีความรู้มากๆ จะแก้ปัญหประเทศไม่ได้ละสิ”

“เข้าตำราเรามีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดใช่ไหม” ผมชักเริ่มเข้าใจ

“เออ...เอาตัวไม่รอดไม่เท่าไร ข้ากลัวพาบ้านเมืองไปไม่รอดด้วยนี่สิ แล่นั่นยังไม่พอ...” โกจ้ายปิดประโยคด้วย... ลูกขึ้นเดินไปช่วยลูกค้า พับโต๊ะเก็บนี้โน้นไปตามเรื่อง แกชอบทิ้งประเด็นไว้ให้ขบคิดเป็นอาหาร วันหนึ่งโกจ้ายทำหน้าที่หมอด้ายตายอยากตั้งแต่หัวค่ำ กระทั่งสองสามทุ่มก่อนเก็บร้านไม่นานแกยังนั่งเอามือค้ำคางดูเศร้าสร้อยพิกล

“ไม่มีใครรักประเทศนี้จริงๆ สักคน

“ทำไมหรือโกจ้าย” ผมสงสัยไม่ทันความคิดที่แกพยายามจะบอก

“เอ็งอ่านฉบับนี้ดูสิ แกโยนหนังสือพิมพ์ให้ความเศร้ายังไม่จางหายไปจากใบหน้า ผมเช็ดมือกับผ้ากันเปื้อน หยิบขึ้นมาคล้อกอ่าน...จริงอย่างโกจ้ายว่า ผู้คนในสังคมนี้ไม่รักกันเสียแล้ว ตีรันฟันแทง สาดโคลน ร้ายกาจใส่กัน ฝังรากลึกลงระดับชาวบ้าน รากหญ้าไปจนถึงแวดวงการเมือง

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551; 102)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของตัวละครสองตัวคือ “โกจ้าย” และ “ผม” เกี่ยวกับเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคมปัจจุบัน ผ่านการวิพากษ์วิจารณ์จากสิ่งที่พบเห็นจริงในสังคม และการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการรับรู้ข่าวสาร ส่งผลให้ตัวละครได้มีการแสดงออกทางการเมืองด้วยสภาวะวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นสาเหตุทำให้สังคมเกิดความเสื่อมโทรมได้

“ตามปกติ” เป็นการนำเสนอเรื่องด้วยการนำหัวข้อมาเรียงตามวันที่เกิดเหตุการณ์ มีการกล่าวว่าทุกเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ไปตามปกติ ซึ่งทุกอย่างเหมือนการรายงานข่าวสารบ้านเมือง เหตุการณ์ชายแดนได้ เรื่องของรัฐธรรมนูญและเน้นที่ข่าวสารการเมืองดังตัวอย่าง

ขณะที่ยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขาดประชุมสภาโดยอ้างว่าไปลงพื้นที่ตามปกติ ขณะที่นายก อบต.นำชาวบ้านตั้งแถวหรือป้ายต้อนรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ลงพื้นที่อย่างสมตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามปกติ

ขณะที่นักข่าวหนังสือพิมพ์คอยติดตามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขาดประชุมเพื่อไปลงพื้นที่ต่างๆ รู้ว่าคงไม่มีข่าวไปรายงานในคอลัมน์ข่าวการเมืองตามปกติ

ขณะที่นักข่าวโทรทัศน์ออกติดตามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขาดประชุมเพื่อไปลงพื้นที่โดยไม่ได้หวังว่าจะได้ข่าวในประเด็นการเมือง แต่คิดว่าน่าจะได้ “ข่าวข่า” เพื่อนำไปออกอากาศให้ประชาชนได้หวั่นระหลังจบข่าวการเมืองแบบเคร่งเครียดตามปกติ

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 95)

จากตัวอย่างผู้แต่งนำประเด็นที่สำคัญทางการเมืองทั้งที่มีความเกี่ยวเนื่องกันและความไม่เกี่ยวเนื่องกันของเนื้อความมาร้อยเรียงกันเพื่อแสดงให้เห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขาดประชุมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การต้อนรับนักการเมืองที่ลงพื้นที่ หรือการติดตามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนักข่าวที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีให้กับประชาชน ซึ่งชี้ให้เห็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ของกลุ่มคนดังกล่าวไม่ได้เป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ที่สมควรกระทำ

การนำเสนอข่าวต่างๆ ในเรื่องผู้แต่งใช้น้ำเสียงเสียดสี เย้ยหยันพฤติกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหมือนการเพิกเฉยต่อสังคม ทั้งๆ ที่เหตุการณ์ที่นำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องสั้นต่างสร้างความเสียหายให้แก่บ้านเมือง เช่น พฤติกรรมของนักการเมืองที่ควรจะทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร แต่กลับขาดการประชุมเพื่อภารกิจอื่นๆ ที่มีความสำคัญน้อยกว่าและไม่ได้เป็นประโยชน์ในการลงพื้นที่แต่อย่างใด การนำเสนอเรื่องเช่นนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกที่ดีถึงบทบาทและหน้าที่ที่รับผิดชอบให้เหมาะสมกับกาลเทศะ

ในเรื่อง “ไปให้ถึงจุดหมาย” เป็นเรื่องของเพื่อนรักกันสองคนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน ทำให้ทั้งสองไม่พูดคุยกัน เมื่อพบเจอกันก็จะทะเลาะเบาะแว้งกันทั้งสองมีอาชีพขับเรือ

น่านักท่องเที่ยวขึ้นฝั่ง วันหนึ่งต้องมาทำงานด้วยกัน เรือรั่วและกำลังจะจมน้ำ ทั้งสองก็ช่วยกันพายเรือไปจนถึงจุดหมาย

ในเรื่องนี้ผู้แต่งต้องการแสดงทัศนะเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของบุคคลสองฝ่ายที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากต่างฝ่ายต่างสนับสนุนนักการเมืองที่มีแนวคิดและอุดมคติเดียวกับตนเอง แต่เมื่อถึงเหตุการณ์คับขันต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันได้ แสดงให้เห็นว่าการร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันในการกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถทำให้กิจกรรมหรืองานเหล่านั้นประสบความสำเร็จได้โดยง่าย การคิดเห็นต่างกันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในการทำงานร่วมกัน หากยอมรับความคิดเห็นของคนในสังคมก็จะไม่เกิดการทะเลาะเบาะแว้งอันเป็นต้นเหตุให้เกิดความวุ่นวาย เรื่องนี้ผู้แต่งต้องการนำเสนอเพื่อแสดงนัยยะทางการเมืองว่า แม้คนในประเทศมีความเห็นที่แตกต่างกัน ไม่ได้หมายความว่าไม่สามารถอยู่ร่วมกันแก้ปัญหาและสร้างความเจริญให้แก่สังคม

ในเรื่อง “เพราะขงฝืนนั้น” “ซัย” และ “สารภี” เป็นสามีภรรยาทั้งคู่สองมีความแตกต่างกันทั้งหน้าที่การงานและระดับการศึกษา ทำให้มีความแตกต่างทางความคิด ซัยชอบอ่านข่าวการเมืองและมีความสนิทสนมกับนักวิจารณ์ข่าวชื่อ “เอกราช” ทำให้ซัยเชื่อทุกเรื่องที่เอกราชเขียนและเชื่อมั่นว่าสิ่งที่เอกราชนำเสนอเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง สองสามีภรรยาก็มีข้อโต้เถียงทางการเมืองอยู่เสมอ

... “พรรคการเมืองที่มันกินบ้านเมือง พรรคขายชาตินะเธอ เมื่อไหร่คนจนจะเลิกโง่เสียที แค่ว่าหยิบยื่นเศษเงินมาให้หน่อยก็เห็นเป็นทวดา คนที่เลือกตั้งที่เห็นแก่ได้แบบนี้แหละที่นำพาบ้านเมืองไปอยู่ในกำมือนักการเมืองเลวๆ พวกนั้น”...

... “พี่ซัยพี่หุคพูดถูกคนจน ไร้การศึกษาเสียที คำก็โง่สองคำก็โง่ ตามระบอบประชาธิปไตยเรามีคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน ถ้าไม่อย่าก็ให้ฉันไปใช้สิทธิ ก็เขียนรัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติไปเสียเลย เช่น เรื่องวุฒิการศึกษา หรือจัดการออกข้อสอบหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นการเมืองอะไรก็ได้ ถ้าใครสอบผ่านจะมีสิทธิไปเลือกตั้ง...”

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 183-184)

จากตัวอย่างตอนนี้เป็นตอนที่ “ซัย” และ “สารภี” ผู้เป็นสามีภรรยาได้แย้งกันเกี่ยวกับประเด็นการเมือง ทั้งสองมีความเห็นที่ต่างกัน ซัยเชื่อมั่นในการมองเรื่องการเมืองผ่านสื่อ ในขณะที่สารภีก็มีความเชื่อมั่นในการเมืองและนักการเมืองฝ่ายที่ตนสนับสนุน จึงมีการโต้แย้งกันเกี่ยวกับ

ประเด็นทางการเมืองแสดงให้เห็นว่าตัวละครทั้งสองมีความสนใจการเมืองและการโต้เถียงเพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุด

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมืองจากการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ในทัศนะของผู้แต่งมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมีเนื้อหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความคิดเห็นของคนในสังคมที่แตกต่างกัน จะมีการนำเสนอเรื่องไว้ใน 2 แง่มุม คือ การนำเสนอปัญหาผ่านตัวละครที่ขัดแย้งกัน โดยไม่เสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อให้ผู้อ่านได้คิดและวิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากอ่านเรื่องสั้นจบ เช่น ในเรื่องสั้น “ผู้รับผิชอบ” “อาหารมือค้ำ” “ตามปกติ” “เพราะธงผืนนั้น” “มีกองวัดขุนไหล่ทาง” และ การนำเสนอปัญหาโดยเสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงผลของการแก้ไขปัญหา เช่น ในเรื่องสั้น “ภาพเก่า” “นกหลง” “ไปให้ถึงจุดหมาย”

3. ประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ

ผู้แต่งเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าถึงเห็นถึงหลักการของประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งปัจจุบันได้มีการเน้นย้ำในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้มีจุดประสงค์การจัดวางวัดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์จินตนาการเรื่องสั้นในรูปแบบที่ต้องการ จึงมีเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่นำเสนอประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติอยู่ส่วนหนึ่ง โดยแบ่งประเด็นที่นำเสนอได้เป็นเป็น 2 หัวข้อ คือ 3.1 การปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และ 3.2 การสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

3.1 การปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

ดังได้กล่าวแล้วว่า สิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย ส่วนเสรีภาพ คือ ภาวะของมนุษย์ที่จะไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของบุคคลอื่น มีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เช่น เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น ในประเด็นสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ ประเด็นที่ผู้แต่งกล่าวถึงสิทธิ หน้าที่ของพลเมืองที่ดีเน้นในเรื่องของการเลือกตั้งตัวแทนเข้าทำหน้าที่ในรัฐสภา การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่ช่วยในการพัฒนาประเทศ โดยพลเมืองในที่นี้หมายถึงผู้นำและประชาชน การนำเสนอลักษณะนี้เห็น

ได้จากพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องสั้น เพื่อแสดงถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นทั้งหมด 9 เรื่อง แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยของผู้การเมืองในอุดมคติจากการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองจำนวน 9 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	3	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน จดหมายจากชายชรา ผู้มีสิทธิ	หลงบุเรศ ลอย เหนือดี ไชยา วรรณศรี
2546	1	นักเล่านิทานยามราตรี	สาคร พูลสุข
2547	2	รางวัลของแม่ เมื่อวันนั้นมาถึง	วิน วนาคร ขงยุทธ หนูเนียม
2548	-	-	-
2549	1	ชนชั้นแห่งดอกไม้	เจษฎา ศรีวัฒนเมธากุล
2550	1	วันใหม่	คชนาธิป
2551	1	ปีกแห่งเสรีภาพ	เกริกศิษฐ์ พละมาตร

ในเรื่อง “เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน” ชายหนุ่มที่หวนนึกถึงคำสอนของพ่อพร่ำสอนลูกเรื่องสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบของประชาชนในการไปเลือกตั้ง เป็นการสอนโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับเรื่องในชีวิตประจำวัน เช่น การเลี้ยงไก่ เป็นการเน้นย้ำถึงลักษณะและกลไกการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ตัวอย่างการเปรียบเทียบเรื่องสองเรื่องให้ผูกเป็นเรื่องเดียวกัน แสดงให้เห็นสิทธิและหน้าที่ที่พลเมืองพึงกระทำให้ในการรักษาระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

“ไข่ไก่จะเป็นสิทธิของลูก แต่ลูกจะเป็นเจ้าของไข่ไก่ได้ลูกต้องมีหน้าที่ด้วย ต้องหาข้าวหาน้ำให้ไก่กิน การเลี้ยงดูไก่เป็นหน้าที่ของลูก เหมือนนี้เลยลูกเหมือนประชาธิปไตยลูกมีสิทธิจะได้ประโยชน์จากมันแต่ลูกก็มีหน้าที่รักษามันด้วย จะมีสิทธิอย่างเดียวไม่ได้ ลูกจะมีสิทธิเป็นเจ้าของไข่ไก่ โดยไม่มีหน้าที่เลี้ยงไก่ไม่ได้” ผมรู้สึกได้ว่าตัวเองพูดได้เข้าที่

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 51-53)

การเปรียบเทียบเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันของตัวละครพ่อปลูกฝังลูกซึ่งยังเล็กให้สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเลือกตั้ง วิธีนี้จะทำให้เด็กเข้าใจและจดจำได้ง่ายกว่าการพรัสอนโดยตรง ผู้แต่งเน้นย้ำเกี่ยวกับลักษณะการปกครองระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมที่ให้ประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ประชาชนก็ต้องมีหน้าที่ดูแลรักษา “ประชาธิปไตย” ด้วย

ในเรื่อง “จดหมายจากชายชรา” นำเสนอในแง่ของการมีส่วนร่วมกันทางการเมืองทั้งภาครัฐและประชาชนจะมีผลทำให้ประเทศมีความพัฒนาไปได้ ตัวละครเป็นชายชราที่ต้องการให้ประเทศเต็มไปด้วยดอกไม้จะได้ไร้มลพิษแต่ไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ เมื่อชายชราเสียชีวิตไปในโลกอนาคตมีนายกรัฐมนตรีผู้ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ชอบปลูกต้นไม้ วันหนึ่งได้ไปขุดเจอกล่องโบราณมีข้อความเขียนว่า “ขอให้ท่านทำประเทศนี้ให้เต็มไปด้วยดอกไม้ด้วยเถิด”

ผู้แต่งต้องการนำเสนอว่าการร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อปกป้องและพัฒนาประเทศจะทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง การร่วมมือกันทุกคนก็จะต้องทำตามหน้าที่ของตัวเองให้ดี ดังตัวอย่าง

รายได้หลักของประเทศมาจากการปลูกดอกไม้เป็นสำคัญ เช่นการผลิตน้ำหอมจากดอกไม้ การส่งออกพันธุ์ดอกไม้ชนิดใหม่ๆ ออกสู่ตลาดโลก การขายภาพถ่าย การท่องเที่ยวและอีกร้อยแปดพันเก้าได้นำเงินตราจำนวนมหาศาลเข้าประเทศ ซึ่งรัฐบาลจะนำเงินส่วนนี้เลี้ยงดูให้กับประชากรทุกคนอย่างเพียงพอ โดยประชาชนมีหน้าที่หลักเพียงอย่างเดียว นั่นคือปลูกและดูแลดอกไม้ให้สวยงามตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัญหาการว่างงานและอาชญากรรมไม่เคยเกิดขึ้นเลยในรัฐบาลนี้

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 98)

ในเรื่อง “ผู้มีสิทธิ์” เนื้อเรื่องกล่าวถึงอาสาสมัครกองร้อยในชายแดนชื่อ “ปฐวิติ” ที่สนใจอ่านหนังสือการเมืองการปกครอง จึงได้ลงเขียนเรื่องสั้นแนวการเมือง และเน้นย้ำกับตนเองเสมอเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของตนในฐานะนักเขียนว่า มีหน้าที่นำข้อที่ผู้อื่นไม่รู้มาเขียนเพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองและให้ข้อคิดว่า อนาคตการเมืองไทยจะต้องพัฒนาขึ้นตามลำดับ เมื่อเขากลับมาชนบทก็ได้ทำกิจกรรมมากมาย เขาอนฝันในคืนก่อนวันเลือกตั้งว่าตัวเองเป็นนักการเมือง จนเกือบลืมไปใช้สิทธิ์อันเป็นหน้าที่ที่ประชาชนพึงปฏิบัติ

ตัวอย่างที่เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนในเรื่องมีดังนี้
คือ

“นักเขียนควรมีหน้าที่เขียน...”

ผมมักเอ่ยแย้งเสมอว่า นักเขียนควรเรียนรู้และศึกษาการเมืองให้มีความเข้าใจและมีบทบาทในการเป็นผู้นำชาวบ้านที่ยังไม่เข้าใจ เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมืองก็จะพัฒนาไปได้อย่างราบรื่น นั่นแหละหลายครั้งจึงทำให้เราทะเลาะกันเพราะความเห็นไม่ตรงกัน ฉะนั้นในวงเหล้าจึงถูกห้ามพูดถึงเรื่องการเมือง!

(สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2546: 177)

ผู้แต่งกล่าวถึงเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกคน และกล่าวว่าทุกคนมีส่วนที่จะทำให้การเมืองพัฒนาหากมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่องของการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ เพราะหากทุกคนทำได้อย่างที่นักเขียนคนนี้คิดก็เป็นเรื่องที่ดี หากจะพัฒนาได้ช้าเพราะยังมีคนแย่งความคิดเหล่านี้และความขัดแย้งดังกล่าวอาจนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยได้ช้า

ในเรื่อง “นักเล่นิทานยามราตรี” พ่อของ “ผม” เป็นนายหนังตะลุงที่ยึดมั่นในหน้าที่ของตนเอง เป็นคณะตะลุงที่พากย์เนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เนื้อหามีเชิงเปรียบเทียบให้คนฟังเข้าใจง่าย และถือเป็นภารกิจของผู้รักประชาธิปไตย กล่าวถึงก่อนเล่า 3 ก่อนคือประชาชน เสรีภาพและประชาธิปไตย รวมกันเป็นชาติ หากว่ามีก่อนใดก่อนหนึ่งล้มหรือพังลงไปก็ดำรงอยู่ไม่ได้ สถานการณ์หนังตะลุงมีกระแสทุนนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง จนคณะหนังตะลุงต้องเปลี่ยนวิถีสู่ความทันสมัยแบบสากล แต่พ่อของเขายังยืนยันที่จะใช้การเชิดหนังแบบเดิมๆ เพราะยึดมั่นและเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของตน

การกล่าวถึงหลักการของระบอบประชาธิปไตยปรากฏในเรื่องสั้น ดังนี้

“สมแล้วละที่มึงชื่อไอ้หนูนุ้ย คຸ້ນนุ่ ไม่รู้อะไรสักนิดเดียว กูจะเปรียบเทียบให้มึงฟังง่ายๆ มึงเคยเห็นคนเขาต้มข้าวให้หมูกินไหม เขาต้องใช้ก่อนเล่าสามก่อนเป็นเตาไฟ แล้วมีหม้อข้าวหมววางอยู่ข้างบนหม้อข้าวหมูเป็นสิ่งที่เปรียบเหมือนประเทศชาติ ก่อนเล่าทั้งสามก่อนสำคัญทุกก่อน ก่อนแรกคือประชาชน ก่อนที่สองคือเสรีภาพ ก่อนที่สามคืออำนาจอธิปไตยของปวงชน ถ้าก่อนใดก่อนหนึ่งเกิดล้มลงประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้ ถ้าล้มเมื่อไหร่ ไอ้

พวกหมาที่มันคอยเฝ้าจะแย่งกินข้าวหมูมันจะกรูกันเข้ามาแย่ง พุดง่าย ๆ การปฏิบัติก็คือการไล่หมาออกไปจากหม้อข้าวหมู มึงเข้าใจรึยัง”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 69)

หลักการของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญมีสามเรื่องคือ ประชาชน อำนาจอธิปไตย ผู้แตงนำมาเปรียบเทียบกับก้อนเส้าสามก้อนเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น นอกจากเรื่องของหลักการประชาธิปไตยแล้ว ผู้แตงได้เสนอเรื่องหน้าที่ของพลเมืองที่พึงปฏิบัติในฐานะที่เป็นผู้นุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อชุมชน ดังนี้

...พ่อเป็นหนังตะลุงการเมืองที่มีอยู่คนเดียว เนื้อหาที่พ่อนำมาแสดงเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของพ่อ จนผู้คนพากันเรียกว่า “นายหนังการเมือง” แต่ถึงแม้ว่าพ่อจะแสดงแนวการเมือง แต่กับศิลปะหนังตะลุงพ่อไม่เคยละขั้นตอนที่สำคัญ... พ่อชอบคบหากับนักศึกษาซึ่งมักจะถกเถียงกันถึงเรื่องทฤษฎีที่พ่อฟังไม่เข้าใจ พ่อและแม่แอบหัวนอยอยู่ในใจว่าสักวันพ่อจะจากเราไป เหมือนกับเงาสุดท้ายของรูปหนังตะลุงยามใกล้สว่างที่ทิ้งไว้แต่เพียงร่องรอยของความทรงจำ

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 67-68)

ผู้แตงต้องการแสดงให้เห็นว่าหนังตะลุงเป็นศิลปะประจำท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่ใช้ในการบอกเล่าเรื่องราวและทำหน้าที่เหมือนเป็นกลไกทางสังคมและการเมือง เนื่องจากการแสดงหนังตะลุงมักมีการสอดแทรกความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเข้าไปในการดำเนินเรื่องด้วย ดังนั้นการแสดงหนังตะลุงจึงช่วยเสริมสร้างความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ผู้รับชมได้รับรู้อีกช่องทางหนึ่งด้วย

ในเรื่อง “รางวัลของแม่” เนื้อเรื่องกล่าวถึงความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับแม่ แม่จะทำหน้าที่แม่ที่ดีสั่งสอนลูกจากเกร็ดเล็กน้อยในหนังสือและประสบการณ์ชีวิต แม่ไม่มีเงินส่งให้ลูกเรียนจึงไปหาครูสุวรรณาผู้ซึ่งช่วยเหลือสังคมทุกเรื่อง แต่ก็ได้รับคำตอบว่า “ถ้าไม่มีเงินก็ไม่ต้องเรียน” แต่แม่ก็หาทางให้ลูกทุกคนได้เรียนหนังสือ วันหนึ่งทางการได้จัดประกวดรางวัลแม่ผู้เสียสละ แม่ก็ลงประกวดด้วยแต่ครูสุวรรณาได้รับรางวัล ด้วยเหตุผลว่ารู้จักคนในแวดวงที่เป็นกรรมการ ในความรู้สึกรักของแม่การได้โล่รางวัลไม่ใช่สิ่งที่น่าภูมิใจ แม่ภูมิใจในการเห็นลูกประสบความสำเร็จในชีวิต ลูกของแม่ทุกคนในวันนี้เรียนจบเข้ารับราชการกันทุกคน นี่แหละคือรางวัลของแม่

ตัวอย่างบทสนทนาที่แสดงถึงความภาคภูมิใจของแม่เกี่ยวกับตัวลูกในเรื่องการทำตนให้มีคุณค่าต่อสังคม ดังตัวอย่าง

ลูกของแม่ทั้ง 10 คนต่างรับราชการ และรู้ว่าแม่แม่จะไม่ได้โล่เกียรตินิยมในครั้งนั้น แต่ทุกคนก็ภูมิใจในตัวแม่ และยึดถือแนวทางทำดีเพื่อดี ไม่ใช่ทำดีเพื่อให้มีคนยกย่อง ทุกคนต่างประทับใจกับความเห็นของแม่ซึ่งเคยกล่าวว่า

“โล่รางวัลแค่อันเดียว แม่ไม่ต้องการหรอก ถึงมีมาก็ไม่ภูมิใจเท่ากับโล่รางวัลที่ลูกของแม่มอบให้ อาจจะไม่มีผู้ใดเห็น แต่ลูกก็รู้ว่าแม่สัมผัสได้ทั้งยามหลับและตื่น และแม่หวังในใจว่าลูกของแม่จะได้รับโล่เกียรตินิยมจากรุ่นหลานๆ ของแม่ต่อไป”

... ตื่นขึ้นจากภวังค์ สำนึกคืนกลับสู่ปัจจุบัน รู้ดีว่าบัดนี้พ่อและแม่ยุติภารกิจอันหนักอึ้งไปแล้วชั่ววันจันทร์ แม่ท่านทั้งสองเกิดในชาติหนึ่งภพใด ขออย่าได้เหน็ดเหนื่อยเช่นที่แล้วๆ มา เพียงระลึกรู้ ดวงตาของเธอก็ซึมรินด้วยหยาดน้ำตา ในภาพพราวตาแม่ดูมีประกายแวววับพลบขัณยต์ ดังจะให้สติเตือนรับรู้ว่า 10 ชีวิตลูกๆ ของแม่ที่เป็นคนดีของสังคมนี้แหละ คือโล่รางวัลอันยิ่งใหญ่ ซึ่งแม่บรรจงมอบไว้แก่แผ่นดิน ทั้งมีความหมายทรงคุณค่าเหนือกว่าการตัดสินใจของคณะกรรมการชุดใด

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2548: 182)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าโล่หรือรางวัลใดๆ ไม่ได้มีค่ามีความหมายเท่ากับการที่ได้เห็นลูกประสบความสำเร็จในชีวิตและเป็นคนที่ของสังคม การที่ผู้แต่งเน้นว่าลูกทุกคนของแม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้รับราชการมีหน้าที่การงานที่ดี สามารถช่วยเหลือและพัฒนาสังคม สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่เป็นรางวัลที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้เป็นแม่ เป็นการเน้นย้ำถึงหน้าที่พลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นย้ำเรื่องการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ในเรื่อง “เมื่อวันนั้นมาถึง” เนื้อเรื่องกล่าวถึงคนกลุ่มต่างๆ และ “ผม” ผู้เป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ ของหมู่บ้าน เป็นผู้เคยเข้าร่วมอุดมการณ์ประชาธิปไตยและดำเนินชีวิตตามหลักธรรมมาภิบาล และได้ชวน “ครูเสือ” ผู้ทำเกษตรผสมผสานลาออกจากราชการมาทำอาชีพนี้อย่างเต็มตัว จึงเป็นที่นับถือของคนในตำบล การเป็นที่ปรึกษาทำให้ผมคิดว่าทุกคนที่ตนไปพบล้วนเห็นแก่ผลประโยชน์ของตน เมื่อมีการเลือกตั้งตัวแทนประจำตำบลทุกคนเลือกครูเสือเป็นตัวแทนตำบล เนื่องจากเล็งเห็นว่าครูเสือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมได้ดี

บทสนทนาในเรื่องหิปปยหลักธรรมมาภิบาลมาพูดถึงหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยเริ่มจากหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน หลักธรรมภิบาล 6 คือหลักนิติธรรม คุณธรรม เมตตาธรรม จริยธรรม หลักการโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม และเมื่อมีการกล่าวถึงหลักดังกล่าว ความเข้าใจในการพัฒนาประเด็นการมีส่วนร่วมก็ชัดเจนขึ้น

ในเรื่อง “ชนชั้นแห่งดอกไม้” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “ดอกต้อยติ่ง” ผู้ประมาณตนไม่ถือตัว สั่งสอนลูกเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ที่พึงกระทำแตกต่างจาก “ดอกกุหลาบ” ผู้จองหงอนในความงามของตน จนหลงระเหิร วันหนึ่ง “ดอกกุหลาบ” ก็ได้รู้ว่า ดอกไม้ทุกชนิดมีความเท่าเทียมกัน มีดอกไม้ให้ความสวยงามแก่ผู้คน เมื่อดอกร่วงโรยก็ไม่ต่างอะไรจากต้นไม้ธรรมดา ความเท่าเทียมกันเป็นสิ่งที่อยู่ในหลักการประชาธิปไตย ดังตัวอย่าง

ฉันเป็นดอกไม้ดอกหนึ่งที่อาจไร้ค่าสำหรับทุกๆ คน ดอกไม้ก็เป็นดอกไม้วันยังค่ำ ไม่ว่าจะถูกขนานนามให้เป็นราชินีดอกไม้ก็ตามผืนดินได้ให้ชีวิต สร้างเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ มากมาย และย่อมชี้ชัดว่าทุกสรรพชีวิตดำเนินอยู่บนเส้นขนานเดียวกัน

ฉันไม่คิดว่าตัวฉันต่ำต้อย และไม่สนใจว่าใครจะมองเช่นไร แต่ฉันสอนลูก...สอนให้พวกเขารู้ว่า “ประชาธิปไตย” เป็นอย่างไร เขาจะเข้าใจหรือไม่ นั่นอยู่ที่หัวใจของเขาว่าจะเต็มถึงเหล่านี้อลงไปได้มากเท่าไร

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 63)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้แต่งต้องการเสนอว่า การรู้จักคุณค่าของตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม หลักการของประชาธิปไตยคือความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นใคร มาจากที่ใด ทุกคนล้วนเกิดมาเพื่อใช้สิทธิ และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่พลเมืองข้อหนึ่งที่ว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในเรื่อง “วันใหม่” เนื้อเรื่องกล่าวถึงวันหนึ่งของชายสูงอายุคนหนึ่งที่เคยโตมาพร้อมกับรัฐธรรมนูญ ซึ่งวันนี้เป็นวันลงประชามติของร่างรัฐธรรมนูญปี 2550 แต่เขายังคงวนเวียนอยู่กับการปลูกต้นไม้ ในขณะที่มีรถคันหนึ่งรณรงค์คัดค้านการลงประชามติที่มีชายแปลกหน้าที่ชายชราไม่คุ้นเคยเป็นผู้ประกาศคัดค้านการลงประชามติ ชายแปลกหน้าทำหน้าที่ของตนด้วยการถามถึงทัศนคติที่ชายชรามีต่อร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งชายชราตอบว่า ยังไม่อ่าน จากนั้นชายชราได้ย้อนถามไปว่าชายแปลกหน้าได้อ่านร่างรัฐธรรมนูญแล้วหรือไม่ ชายชราไม่ได้รับคำตอบจึงคิดได้ว่าควรอ่านร่าง

รัฐธรรมนูญก่อนจะตัดสินใจไปลงประชามติเพื่อเรียนรู้ข้อมูลที่อยู่ในร่างรัฐธรรมนูญ หลังจากอ่านจบชายชราจึงเดินทางไปลงประชามติ

การออกเสียงแสดงประชามติ เป็นหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยให้ออกเสียงประชามติในร่างกฎหมายหรือนโยบายที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงอำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชนที่จะแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่จะมากำหนดแนวทางของประเทศหรือต่อกฎหมายที่ใช้บังคับประชาชนต่อไป

ในเรื่องนี้ตัวละครได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกเสียงประชามติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพลเมือง ดังตัวอย่าง

เขาได้ตระหนักแล้วว่า การลงประชามติครั้งนี้จะเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่าง แม้ใครหลายคนอาจจะมองข้าม แต่เขายังคงเชื่อมั่นว่ามันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับตัวเขาและทุกๆ คนเขาอ่านร่างรัฐธรรมนูญ 50 จบหน้าสุดท้ายและมีคำตอบอยู่ในใจแล้ว ต้องขอบขอบคุณชายแปลกหน้าคนนั้นที่ทำให้นึกถึงความถูกต้อง และหน้าที่ของตน อย่างน้อยการทำหน้าที่ของเขาในวันนี้ ก็เปรียบเสมือนหยดน้ำหยดหนึ่งที่หยดลงบนกิ่งใบของประชาธิปไตย และถ้ารวมหยดอื่นๆ จากทั่วประเทศกิ่งใบนี้คงจะงดงามมิใช่น้อย

(สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 163)

จากตัวอย่างจะเห็นว่านักเขียนให้ความสำคัญแก่การการลงคะแนนเสียงผ่านร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งการลงคะแนนใช้สิทธิเลือกตั้งกรณีต่างๆ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นการเน้นย้ำถึงหลักการของระบอบประชาธิปไตยด้วยการเขียนแบบใช้หลักเหตุผล เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น

ในเรื่อง “ปีกแห่งเสรีภาพ” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “ผม” ข้าราชการคนหนึ่งทีในวันรุ่งขึ้นเขาก็จะเกษียณอายุ ที่ก่อนหน้านี้มักจะเคร่งเครียดกับงาน เขามีลูกสามคน คนโตเป็นนักเรียนทุนเกียรตินิยม ปัจจุบันรับราชการเป็นแพทย์ ลูกสาวคนรองรับราชการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย และลูกชายคนเล็กเป็นนักต่อสู้เพื่อสังคม หากที่ใดที่ประชาชนเดือดร้อนเขาก็มักจะปรากฏตัวขึ้นเพื่อช่วยเหลือ

ทุกคน และมักคิดเสมอว่าการกระทำของลูกชายคนเล็กอาจส่งผลต่อหน้าที่การงานของเขาในวันใดวันหนึ่ง แต่เมื่อการทำงานในวันสุดท้ายจบลง เขากลับโล่งใจและสบายใจมากกว่าขณะที่ทำงานอยู่เหมือนการได้รับอิสรภาพ เมื่อผ่านไปยังสถานที่ชุมนุมประท้วงเขาเห็นลูกชายคนเล็กของตัวเองเป็นแกนนำ เขากลับภาคภูมิใจในตัวลูกและคิดว่าเหมาะสมแล้วที่ลูกแสดงออกทางการเมืองในวิธีของตัวเอง และเขาก็ไม่ได้เป็นข้าราชการปลดเกษียณที่ไร้ค่า เขาเองก็คิดเหมือนกันว่าเขาจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แม้จะไม่อยู่ในตำแหน่ง

ผู้แต่งต้องการนำเสนอเรื่อง สิทธิเสรีภาพและอิสระทางความคิดของประชาชนที่อยู่ในการปกครองแบบประชาธิปไตย ด้วยการบรรยายความคิดของตัวละคร “ผม” ดังตัวอย่าง

...ผมนั่งฟังขณะที่สายตาเหลือบไปเห็นเหยี่ยวตัวหนึ่งร่อนดำ มั่นสยายปีกเต็มเหยียดอยู่เหนือกลุ่มผู้ชุมนุมโดยไม่เกรงกลัวเสียงอีกทีก หว่มั่นสีขาวโดดเด่น ร่อนเป็นวงกลมตัดกับแสงอาทิตย์ ทำให้เกิดเงาบบาบที่เรือนร่างอันเย็นเด่นสง่าบนรถเครื่องเสียงภาพของเหยี่ยวตัวนั้นทำให้รู้สึกประหลาดบังเกิดขึ้นในหัวใจผม ผู้ชุมนุมที่เดินตีโค้งมาจากถนนฝั่งตรงข้าม ต่างโห่ร้องอย่างฮึกเหิม ผมเปิดประตูรถเดินออกไปยืนที่เกาะกลางถนน เสียงประยงค์ร้องเรียก ผมโบกมือห้าม และยืนอยู่เช่นนั้นจนรถปราศรัยเคลื่อนมาชะลออยู่ใกล้ๆ เพื่อไม่ให้ล้ำหน้าผู้ที่เดินเท้า เหยี่ยวตัวนั้นกางปีกบินจวดเฉวียนอยู่เช่นนั้น ผมยิ้มออกมาได้ ลูกชายคนเล็กหันมาเห็นผมยืนอยู่พอดี เขานิ่งไปชั่วเสี้ยววินาที ส่งยิ้มตอบกลับมาแล้วทำหน้าที่ต่อไป

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 149)

บทบรรยายตอนนี้เป็นตอนที่ “ผม” นั่งรถกลับบ้านในวันเกษียณอายุราชการ ผู้แต่งบรรยายถึงความรู้สึกลิขระเสรีของ “ผม” ที่สามารถทำในสิ่งอยากจะทำโดยไม่ต้องคำนึงถึงภาระหน้าที่การงานอย่างเคย เปรียบเทียบความคิดที่อิสระของเขากับเหยี่ยว ส่วนอีกข้อหนึ่งที่น่าสนใจคือการทำหน้าที่ผู้นำการชุมนุมของลูกชาย ซึ่ง “ผม” กับ ลูกชายไม่เคยเห็นพ้องกันในการกระทำเช่นนี้ แต่วันนี้ “ผม” ทราบแล้วว่า การแสดงออกทางความคิดที่มีอิสระและการทำหน้าที่ต่างๆ และการได้กระทำในสิ่งที่ตนเองรักนั้นทำให้ชีวิตมีความสุขมากเพียงใด

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอ แนวคิดการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ ประเด็นการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ผู้แต่งได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายแง่มุมด้วยกัน เช่น พลเมืองมีหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดหลักการสำคัญของประชาธิปไตย คือ อำนาจอธิปไตยของปวงชน เสรีภาพ เสมอภาพและภารดรภาพ (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2550: 49) โดยนำเสนอออกมาในลักษณะของการมีสิทธิเสรีภาพในการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การชี้ให้เห็นว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสังคม มีหน้าที่ปกป้องและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเสนอว่าการกระทำต่างๆ ที่สื่อผ่านตัวละครเรื่องสั้นทำการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปในทางที่ดี

3.2 การสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย

การสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย เป็นสิ่งหนึ่งที่จะนำระบอบประชาธิปไตยไปสู่ความเป็นอุดมคติ หรือความสมบูรณ์ในระบอบประชาธิปไตย การนำเสนอของผู้แต่งเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในประเด็นนี้ พบเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความศรัทธาต่ออนุสาวรีย์ประชาธิปไตยรวมถึงการหลอมรวมความเป็นประชาธิปไตยจากการก้าวผ่านวันเวลา และความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายบ้านเมือง พบในเรื่องสั้น 3 เรื่อง แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 10 ตารางแสดงเรื่องสั้นที่นำเสนอประเด็นการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติจากการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยจำนวน 3 เรื่อง

ปี	จำนวน	ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง
2545	-	-	-
2546	-	-	-
2547	-	-	-
2548	-	-	-
2549	1	อนุสาวรีย์	ผา นางคอย
2550	-	-	-
2551	2	ในที่สุด ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่	สิริมงคล แท้สูงเนิน บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ

ในเรื่อง“อนุสาวรีย์” เรื่องราวความฝันของ “ฉันทน์” เกี่ยวกับ“ครุฑครอง” ครูวิชาสังคมศึกษา ครุฑครองทำให้ฉันทน์ประทับใจและอยากมีครุฑเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ครุฑครองพยายาม

เสนอแนะแนวคิดต่างๆ ให้แก่ผู้อำนวยการและเพื่อนครูด้วยกันให้ดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียน เช่น การสอนเสริมแก่นักเรียนที่ผลการเรียนต่ำ และคัดค้านการสร้างหอประชุมใหม่เพื่อนำเงินมาสร้างห้องน้ำให้นักเรียนเพราะเป็นสิ่งจำเป็น ทำให้สร้างความไม่พอใจแก่ผู้อำนวยการ จนกระทั่งถูกยิงเสียชีวิต ในฉากต่อมาเป็นเรื่องราวของผมที่ได้มายืนอยู่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย สิ่งที่ผมเห็นคือผู้คนนับหมื่นที่ทยอยออกมาจากอนุสาวรีย์วีรชน 14 ตุลา รวมถึงครูครอง คนเหล่านั้นมีร่างกายเต็มไปด้วยบาดแผล แขนขาขาด ร่างกายและด้วยแรงระเบิด ผู้คนเหล่านี้มีทุกเพศทุกวัย พวกเขามุ่งหน้าสู่ถนนราชดำเนินก่อนจะเดินมายังจุดที่ฉันยืนอยู่ ภาพที่เห็นทำให้ฉันเข้าใจแล้วว่าอนุสาวรีย์ไม่ใช่หลุมฝังประชาธิปไตยแต่เป็นสถานที่ที่เปี่ยมด้วยความหวัง

การบรรยายภาพที่แสดงถึงความศรัทธาที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยปรากฏ ดังนี้

ฉันเห็นรอยยิ้มที่คุ้นเคยของครูครอง ฉันเห็นนกสีเหลืองบินตัดฟ้าสีฟ้า ฉันเห็นรวงข้าวสีทองระยิบระยับ ฉันเห็นผู้คนนับหมื่นนับแสนทยอยออกมาจากอนุสาวรีย์ วีรชน 14 ตุลา ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากจุดที่ฉันยืนนัก มีหลายคนที่เนื้อตัวเต็มไปด้วยบาดแผล รุกรณะ รอยที่อุปบู้ด จำนวนหนึ่งไร้แขนไร้ขา บางคนตัวขาดสะพรั่งแล้ง บางคนละทิ้งไปด้วยแรงอัดจากระเบิด ฉันเห็นทั้งผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก คนหนุ่ม คนแก่ ฉันเห็นดวงตาที่ลุกโชนที่หัวใจเต้นระทึกของพวกเขานี้

พวกเขามุ่งสู่ถนนราชดำเนินก่อนจะมายังทิศทางที่ฉันยืนอยู่ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

ภาพเหล่านี้แจ่มจ้าอยู่ในดวงตา และหัวใจของฉันอาบเอิบไปด้วยความหวัง อนุสาวรีย์เบื้องหน้าฉันไม่ใช่หลุมฝังประชาธิปไตย...

ตราบนั่นราชดำเนินยังยาวพอรองรับซากศพของประชาชน และตราบนั่นอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยยังกว้างพอจะบรรจุวิญญาณของประชาชน!

(สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 144)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นการแสดงความศรัทธาต่อวีรชนผู้กล้าในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ของตัวละคร “ฉัน” ที่กล่าวให้ทราบว่าสิ่งที่วีรชนทำนั้นไม่สูญเปล่า ระบอบประชาธิปไตยได้มีการพัฒนามาเรื่อยๆ ตั้งแต่ครั้งมีการเรียกร้องและต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย พร้อมทั้งแสดงความเชื่อมั่นว่า ประชาธิปไตยไม่มีวันตาย การสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นในอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสิทธิ เสรีภาพของประชาชนก็เหมือนกับความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย การได้เข้ามาศึกษาและรับรู้เรื่องราวการต่อสู้ของวีรชนทางการเมืองใน

อดีตแสดงให้เห็นถึงความสนใจใฝ่รู้ของตัวละครนั้น ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างหนึ่งเช่นกัน

ในเรื่อง “โนที่สุด” เนื้อเรื่องกล่าวถึงสมาชิกในบ้านหลังหนึ่ง “พ่อ” เป็นข้าราชการระดับสูงของกระทรวงที่ถูกตั้งกรรมการสอบสวนเนื่องจากทำงานซื้อตรงจนเป็นที่ไม่พอใจของพวกข้าราชการบางฝ่าย แต่สุดท้ายพ่อก็พ้นผิดเพราะการสืบสวนที่ทำตามขั้นตอนและหลักฐาน “พี่ชาย” ที่คู่เป็นคนไม่เป็นได้เป็นพยานแต่แท้จริงแล้วเป็นหนึ่งในเครือข่ายขององค์กรหนึ่ง ได้ไปทำกิจกรรมในการเรียกร้องความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเสมอภาคและการไม่แบ่งแยกชนชั้น

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า “พ่อ” ที่ถูกตั้งกรรมการสอบสวน แต่ด้วยคุณความดีพ่อจะปลอดภัย การปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามกระบวนการของศาลนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะทุกอย่างอย่างเป็นไปตามเอกสารหลักฐาน การแสดงความเชื่อมั่นดังกล่าว แสดงให้เห็นดังตัวอย่าง

แต่แล้วเสียงชายที่มีร่างสูงกว่าก็ดังขึ้นอีก “เชื่อเถอะคุณงามความดีของท่าน จะเป็นเกราะป้องกันภัยให้ท่านได้อย่างวิเศษทีเดียว

“ขนาดถูกรับการตั้งสอบสวนทางวินัยเนี่ยนะ คุณยังคิดว่าพ่อผมจะรอดอีกเหรอ”
 น้ำเสียงชายที่ต่ำกว่าดังขึ้นกว่าเดิม

“พ่อคุณทำในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐ เท่ากับการสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่เห็นจะต้องห่วงเกรงอิทธิพลใดๆ”

“โธ...ก็ไม่ใช่พ่อคุณนี่นา” ชายคนเดียวกันพูดตักพ่อเช่นเดิม “พ่อไม่เคยฝักใฝ่ฝ่ายใด พ่อไม่มีพรรคพวกคอยเกื้อหนุนข้างหลัง ผมหวังว่ากฎหมายจะไม่ศักดิ์สิทธิ์พอ”

“คุณต้องเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม “ความเชื่อ” เท่านั้นที่จะทำให้คนเรามีพลังผลักดัน นำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จได้” น้ำเสียงของชายคนนั้นฟังดูจริงจังนักในความรู้สึกผม

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 108)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าประชาชนควรมีความเชื่อมั่นต่อกฎหมายสอดคล้องกับหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่ว่า บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่า กฎหมายไม่ได้เห็นแก่ใครมีเพียงความซื่อตรง และพยานหลักฐานเท่านั้นที่จะทำให้รอดพ้นจากเรื่องร้ายต่างๆ

“ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่” เนื้อเรื่องกล่าวถึง “บุญมัน” กับ “เมีย” ผู้อาศัยอยู่กลางป่าเขา มีอาชีพเลี้ยงวัวหาปลาปลูกผักตามวิถีชาวชนบท วันหนึ่งฝนตกหนักมีสองพี่น้องพลัดหลงมา “บุญมัน” ได้ให้ความช่วยเหลือเอว้าวเทียมเกวียนแล้วส่งสองคนนั้นออกไปจากที่น้ำท่วมต่อมาเมื่อวัวของทั้งสองไม่สบาย จึงต้องไปในตัวจังหวัดเพื่อหาหมอรักษา เมื่อไปถึงได้พบกับชายที่เคยช่วยกันไว้เมื่อครั้งก่อน ชายคนนั้นจึงอาสาเป็นธุระในการรักษาวัวให้อีกทั้งยังให้เงินไว้เป็นค่ารักษาอีกจำนวนหนึ่ง เรื่องนี้เป็นเหตุให้ชายคนนั้นถูกกล่าวหาว่าซื้อเสียง แต่บุญมันก็ยอมไปอธิบายต่อศาลให้เข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพราะเขาเห็นว่าชายคนนั้นบริสุทธิ์ใจในการให้เงินรักษาวัว ไม่ได้ซื้อเสียงอย่างที่ชาวบ้านกล่าวหา

เรื่องนี้ผู้แต่งนำเสนอเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของศาล จึงไปขึ้นศาลเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ของชายหนุ่มที่ตนรู้จัก

ถึงเนื้อตัวจะสันและแข็งแรง แต่อ่อนแรง แต่สองฟัวเมียคิดหนักอยู่หลายตลบ เปลี่ยนใจอยู่หลายรอบแต่ในที่สุดก็ตัดสินใจได้ว่าจะให้คนมีน้ำใจบริสุทธิ์เช่นนั้นถูกกล่าวหาโดยยุติธรรมไม่ได้ ถ้าเช่นนั้นสองฟัวเมียคงนอนตายตาไม่หลับ มีความทุกข์ไปตลอดชาติ

เสียงบุญมันสุดหายใจว่ามือเมียกำแน่นก้าวขึ้นประตูศาลไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นพวกเขาก็ขอพูดความจริงให้ทุกคนได้ประจักษ์ สองฟัวเมียเชื่อมั่นในความตรงไว้ซึ่งบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาล และความจริงก็ย่อมเป็นความจริงอยู่วันยังค่ำ พวกเขาเชื่อมั่นในความถูกต้องและมั่นใจในเจตนาดีของหนุ่มรุ่นลูกผู้หนึ่ง จึงพากันก้าวเดินขึ้นบันไดหินอ่อนของสถานที่ราชการแห่งนั้นด้วยอาการแข็งข้านแต่ด้วยพลังใจที่เต็มเปี่ยม

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 135)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ความเกรงกลัวต่อหน่วยงานราชการของประชาชนยังเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ สองสามีภรรยากลัวที่จะเข้าไปติดต่อเพื่อเผยความจริง แต่เมื่อคิดถึงความถูกต้องและความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลยุติธรรมว่า จะสามารถแก้ปัญหานี้ได้อย่างยุติธรรม ผู้เป็นจำเลยจะไม่ถูกลงโทษหากตนไปยืนยันในความเป็นบริสุทธิ์ให้ พฤติกรรมของสองสามีภรรยาเป็นการกระทำตามหน้าที่พลเมืองที่ดี การเชื่อมั่นในศาลหรือหน่วยงานราชการเป็นสิ่งที่พึงกระทำ การเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมของศาลมีผลทำให้ข้อเท็จจริงของคดีปรากฏซึ่งถือว่าตัวละครทั้งสองมีส่วนร่วมในการสร้างระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง

เรื่องสั้นที่มีการนำเสนอแนวคิดการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ ประเด็นการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ผู้แต่งแสดงทัศนะไว้ 2 แก่นมุม คือ การให้ความสำคัญแก่สัญลักษณ์ของระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย นั่นคือ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย สัญลักษณ์แห่งการเมืองภาคประชาชน สถานที่ซึ่งเป็นศูนย์รวมการเคลื่อนไหวของฝ่ายประชาชนชุมนุมเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองต่างๆ ในเรื่องสั้น “อนุสาวรีย์” และการให้ความสำคัญแก่หลักนิติธรรม คือการเคารพกฎหมายซึ่งครอบคลุม กติกาทางสังคมที่จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขภายใต้มาตรฐานเดียวกัน ในเรื่องสั้น “ในที่สุด” “ประชาธิปไตยในคอกไม้ไฟ”

กล่าวโดยสรุป เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่มีการนำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแสดงให้เห็นถึงเรื่องสั้นที่ผู้แต่งให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง	เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า
1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	กินเดือนเพ็ญ, ผู้มีสิทธิ, เมื่อวันนั้นมาถึง, วันใหม่
2. การเกี่ยวข้องทางการเมือง กลุ่มการเมืองและการรณรงค์หาเสียง	ประชาธิปไตยในทางลัด, ทางเลี้ยว, อุดมการณ์แห่งรัก, อุดมการณ์ของคนเผ่าผี, เล็กเล็ก
3. การมีบทบาทชุมชน	ดะแอ
4. การติดต่อกับราชการ	จดหมายจากชายชรา, ผู้ป่วย, มะเส้า...ผู้ไม่มีหมายเลข
5. การประท้วง	วีรชนนิรันดร์, ผู้รับผิดชอบ
6. การสื่อสารทางการเมือง	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน, นักเล่นิทานยามราตรี, ไก่ลงร้าน, เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี, ไข่ประชาธิปไตย

จากตารางข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงเรื่องสั้นที่ผู้แต่งให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เมื่อวิเคราะห์แล้ว สรุปได้ว่าผู้แต่งนำเสนอประเด็นการสื่อสารทางการเมืองและการเกี่ยวข้องทางการเมืองกลุ่มการเมือง และการรณรงค์หาเสียง และการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รูปแบบการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ข้อ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมใน

ประเด็นการเลือกตั้งและเป็นเพียงกิจกรรมขั้นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทัศนะของผู้แต่งที่เน้นย้ำการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีให้เห็นในสังคมบ่อยครั้ง การเริ่มจากเรื่องที่ใกล้ตัวผู้อ่านมากที่สุดอาจเป็นสิ่งที่สามารถสร้างรากฐานความเข้าใจและพัฒนาไปสู่กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงขึ้นในอนาคต

จากการวิเคราะห์ พบว่า แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทัศนะของผู้แต่ง มุ่งเน้นประเด็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งหมายถึงนักการเมือง และให้ความสำคัญแก่การนำเสนอพฤติกรรมของนักการเมืองด้วยการนำเสนอพฤติกรรมในทางลบของนักการเมืองมากกว่าเรื่องอื่นๆ เนื้อเรื่องมีการนำเสนอลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยด้วยการเสนอเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสังคมเป็นประเด็นสำคัญ ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีการนำเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการนำเสนอประชาธิปไตยแบบปกครองที่เน้นเรื่องตัวแทนของการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่ผู้แต่งเน้นไปที่พฤติกรรมของนักการเมือง การจะแสดงพฤติกรรมนักการเมืองได้ชัดเจนจึงต้องเป็นการนำเสนอเรื่องราวในช่วงเลือกตั้ง อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวให้ตัวละครภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้อีกด้วย การที่ผู้แต่งแสดงทัศนะออกมาในงานเขียนเช่นนี้ก็เพื่อให้ตรงตามเกณฑ์การตัดสินของคณะกรรมการการจัดรางวัลนั่นเอง

กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

นอกจากแนวคิดจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เรื่องสั้นดังกล่าวได้รับรางวัล กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นก็นับว่ามีความสำคัญต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเช่นกัน ดังที่ปรากฏในคำนิยามของรวมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในทุกๆ ปี ที่ว่า เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองโดยการใช้ศิลปะในการถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการ (สุวรรณ เกลือบสุวรรณ, 2545: คำนิยาม) ซึ่งกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นก็เป็นศิลปะการประพันธ์ที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในการเขียนเรื่องสั้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเรื่องเพื่อให้เห็นลักษณะของงานเขียนว่า ผู้แต่งใช้ศิลปะในการถ่ายทอดภาพการเมืองในรูปแบบของเรื่องสั้นด้วยวิธีใดจึงทำให้ผลงานดังกล่าวได้รับรางวัล

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นรางวัลวรรณกรรมที่มีผู้สนใจส่งผลงานเข้าประกวดเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี กลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีลักษณะเฉพาะเป็นเรื่องสั้นรูปแบบสำนิม ที่มุ่งเสนอความเป็นจริงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน เรื่องราว

ที่ปรากฏมักเป็นเรื่องที่นำเสนอปัญหาเชิงวิพากษ์วิจารณ์กลุ่มคนในสังคม นำเสนอความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นผู้ปกครองและชนชั้นผู้ถูกปกครอง เพื่อให้เห็นพฤติกรรมต่างๆของกลุ่มคนที่เป็นสาเหตุทำให้สังคมมีความเสื่อมโทรม โดยใช้กลวิธีการนำเสนอเรื่องดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอเรื่องสั้นแนวสังคมนิย

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2531: 251) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของแนวคิดสังคมนิยไว้ว่า

แนวคิดสังคมนิย มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงเรื่องชีวิตของคนในระดับต่างๆ ที่พบเห็นได้ในสังคม ผู้เขียนสะท้อนภาพความเป็นจริงแห่งชีวิตของบุคคลนั้นๆ โดยไม่วาดภาพของเขาให้ผิดไปจากที่เป็นจริง เช่น ยกย่องให้วีรชนเลิกลอยหรือกดให้ต่ำต้อย แนวคิดนี้นอกจากจะสะท้อนภาพของพฤติกรรมแล้ว ยังแสดงลึกเข้าไปถึงความคิดในจิตใจ โดยพยายามสะท้อนให้เห็นความซับซ้อนภายในจิตใจของตัวละครอย่างชัดเจนอีกด้วย

จากข้อความข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า สังคมนิยมีความสัมพันธ์กับวรรณกรรมในฐานะที่เป็นผลิตผลจากสังคม นักเขียนวรรณกรรมในแนวสังคมนิยมุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมของชีวิตและสังคมปัจจุบัน อาจมีการแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งลงไปในความคิดหรือพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในตัวละครด้วย การแสดงทัศนะต่างๆ ของผู้แต่งในวรรณกรรมสังคมนิยมีเป้าหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่สังคมนั่นเอง

คำกล่าววว่าวรรณกรรมสังคมนิยมีเป้าหมายเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อคนในสังคมปรากฏในการให้คำนิยามของสังคมนิยของ นพพร ประชากุล (2552: 189 - 190) ใน *ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่มที่ 1* ดังนี้

...สังคมนิย (realism) เสนอให้วรรณกรรมทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์และสังคมอย่างเที่ยงตรงตามความเป็นจริง ไม่ปรุงแต่งสีสันให้สวยงามเพื่อกระตุ้นความเพ้อฝัน ยิ่งในกรณีวรรณกรรมสังคมนิยในสายที่จำเพาะเจาะจงไปอีกว่าเป็น “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” แล้ว เราก็ยังตระหนักชัดในกุศลเจตนาว่าต้องการตีแผ่ให้เห็นความเลวร้ายในสังคมเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ผู้อ่าน โดยหวังว่าวรรณกรรมจะสามารถเป็นเครื่องมือเปลี่ยนแปลงสังคม หรืออย่างน้อยก็ช่วยแก้ไขปัญหาสารพันที่รุมเร้ายุคสมัยของเรานี้ได้บ้าง

จากข้อความดังกล่าว วรรณกรรมสันนิษฐานเป็นวรรณกรรมที่แสดงให้เห็นถึงสภาพของสังคมตามความเป็นจริง มักนำเสนอเรื่องราวที่เป็นปัญหาสังคมการแสดงให้เห็นชีวิตอย่างที่พบเห็นได้จริง โดยชีวิตความเป็นจริงเหล่านี้จะสะท้อนความเป็นจริงของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับสังคม กล่าวคือการเปิดโปงสังคม เศรษฐกิจและการเมืองให้เห็นด้านลบ เพื่อใช้วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง กระตุ้นจิตสำนึกของคนในสังคมให้เป็นไปในทางที่ดีนั่นเอง

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในช่วง พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2551 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นมากมาย ในทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและผู้นำรัฐบาลหลายครั้ง แต่ครั้งมีปัญหามาจากประเด็นการทุจริตในการดำเนินนโยบาย การใช้นโยบายต่างๆ มาบริหารประเทศโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ประชาชนได้รับ กระทั่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความโปร่งใสทางการเมืองของนักการเมืองที่บริหารนโยบาย สภาพสังคมที่วุ่นวายจากปัญหาการบริหารงานตามนโยบายที่กำหนด และสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำสภาวะหนี้สินของประชาชน ผู้แต่งเห็นถึงความล้มเหลวในการบริหารจัดการดังกล่าว รวมถึงปัญหาที่ตามมาอย่างไม่สิ้นสุดจากการบริหารและการจัดการของรัฐ ผู้แต่งจึงนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวผ่านวรรณกรรมพานแว่นฟ้าเพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ตามความเป็นจริงเพื่อชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องในการบริหารงานของภาครัฐโดยใช้กลวิธีดังนี้

1.1 การนำเสนอเรื่องราวจากเหตุการณ์จริง

เรื่องราวที่ผู้แต่งนำมาใช้แสดงภาพความเป็นจริงในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามักนำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละคร หรือนโยบายของภาครัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากภาพลักษณ์ของบุคคลในภาครัฐที่ปรากฏต่อสายตาประชาชนมักจะมีเรื่องราวของการฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่เสมอ ซึ่งพฤติกรรมของตัวละครระหว่าง พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2549 กรณีการทุจริตของนักการเมืองมีให้เห็นเรื่อยมา อันเกิดจากการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนในรัฐบาลด้วยกัน เช่น การปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนในนโยบายต่างๆ เช่น โครงการทุจริตยาพารา การจัดซื้อโค- กระบือ การจัดซื้อเวชภัณฑ์สาธารณสุข และการทุจริตโครงการนมโรงเรียน เรื่องสั้นที่มีลักษณะเด่นจากกลวิธีการนำเสนอเรื่องราวจากเหตุการณ์จริง เช่น “ผู้ป่วย” โดยพจนารด พจนปกรณ์ “ฮัลโหล...!” โดยกรณ ศิริวัฒน์ และ “เมืองคนหาย” โดยวินทกานท์

ในเรื่อง “ผู้ป่วย” เป็นเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ. 2546 ผู้แต่งมีการนำเสนอปัญหานมโรงเรียนของลูกสาวบูด ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำให้ “ผม” ตัวละครเอกของเรื่องเกิดความวิตกในกรณีนมโรงเรียนของลูกสาวบูด จนกระทั่งเข้าไปปรึกษาอาการเครียดกับแพทย์ ในขณะที่แพทย์ก็มีความกังวลในกรณีการทุจริตเวชภัณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข ตัวละครทั้ง 2 จึงแก้ปัญหาด้วยการนำประเด็นปัญหาเข้าร้องเรียนต่อผู้เกี่ยวข้อง ในปัญหานมโรงเรียนบูดมีการร้องเรียนต่อผู้อำนวยการโรงเรียน ขณะที่ปัญหาการทุจริตเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลได้มีการร้องเรียนกับผู้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเป็นการคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่อง

เหตุการณ์ของเรื่องตอนนี้ตรงกับเหตุการณ์จริงของรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เรื่องการทุจริตนมโรงเรียนตามโครงการจัดซื้ออาหารเสริม (นม) โรงเรียน มูลค่า 6,000 ล้านบาท สมัยนายชูชีพ หาญสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งข้อเท็จจริงในสมัยดังกล่าวโดยมีข้อสรุปจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) พบว่าการจัดซื้อนมโรงเรียนส่วนใหญ่จะพบปัญหาเกี่ยวกับรสชาติ กลิ่น สี หรือความเข้มข้นของน้ำนม รวมถึงการบูดเน่าของนม จึงเชื่อว่ามีกระบวนการผลิตไม่ได้คุณภาพ มีการนำนมผสมน้ำหรือทำให้เจือจางเพื่อลดต้นทุนการผลิต เป็นผลเสียของรัฐและเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินการในระดับนโยบายที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ และแนวทางการบริหารจัดการ เช่น กำหนดจำนวนผู้ประกอบการ จัดแบ่งโซนนิ่งจำหน่ายนม ซึ่งเข้าข่ายการกีดกันการจำหน่ายนมอย่างเสรี ไม่ให้มีการแข่งขันทางการค้า เข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ (อื้อประมูล) ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในการสอบสวนของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ” โดยต้นเหตุของการกระทำผิดเกิดจากมติคณะรัฐมนตรีในวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ทั้งนี้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดซื้อนมโรงเรียนเคยมีการเสนอให้แก้ไขรูปแบบการจัดซื้อใน พ.ศ. 2548 แต่คณะรัฐมนตรียังคงยืนยันให้ใช้ระเบียบการจัดซื้อแบบเดิม ทั้งที่เป็นระเบียบที่ก่อให้เกิดการผูกขาด ตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2552)

อีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งผู้แต่งได้นำมาเสนอไว้ในเรื่องสั้นซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในคดีการรับสินบนของนายรักเกียรติ สุขชนะ ถูกกล่าวหาว่ารับสินบนจากบริษัทฯ และมีความร้ายแรงผิดปรกติระหว่างดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และได้มีการตัดสินตามการชี้มูลความผิดของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จากการรับสินบนดังกล่าวทำให้จังหวัดต้องจัดซื้อยาในราคาแพงกว่าปรกติ (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 73 -74)

จากเหตุการณ์ทั้ง 2 เหตุการณ์ที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้แต่งนำโครงเรื่องทั้งสองมาเชื่อมโยงกันเป็นเรื่องสั้น ผ่านบทสนทนาระหว่างตัวละคร “ผู้ป่วย” และ “แพทย์” ในรูปแบบการรักษาผู้ป่วยเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบจากการทุจริตโครงการนมโรงเรียนและเวชภัณฑ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งทั้งสองปัญหานี้เกิดขึ้นในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเกิดในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ผู้แต่งได้นำปัญหาทั้ง 2 เรื่อง มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างลงตัวโดยการสร้างเรื่องให้ตัวละครแพทย์และผู้ป่วยมีปัญหาความวิตกกังวลในเรื่องนมโรงเรียนของลูกบุญ และตัวละครที่มีความเกี่ยวเนื่องกับกระทรวงสาธารณสุขอย่างตัวละครแพทย์เพื่อเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงมากขึ้น ปัญหาทั้ง 2 เรื่องที่เป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมต่างเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการร้องเรียนโดยภาคประชาชนนำไปสู่การสอบสวนและคลี่คลายปัญหาในที่สุด

ในเรื่อง “ฮัลโหล...!” มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับตัวละครที่ดำเนินชีวิตตามแนวนโยบายของรัฐบาลจนกระทั่งมีปัญหาหนี้สิน มีการกล่าวถึงเงินจากกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม และรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและรัฐวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2544:1) ซึ่งข้อมูลนี้ตรงกับข้อมูลพื้นฐานของตัวละครเอกในเรื่อง “เป็น” กู้เงินจากนโยบายกองทุนหมู่บ้านมาเลี้ยงสุกรเกือบสิบตัวภายในบริเวณบ้าน แต่มีทีท่าว่าจะไม่ได้รับผลกำไรอย่างที่หวังไว้เนื่องจากต้นทุนในการเลี้ยงดูเพื่อให้เหมาะแก่การค้าขายเพื่อหวังผลกำไรนั้นมีราคาสูงกว่าราคาของสุกร การประกอบดังกล่าวจึงเป็นการสร้างภาระหนี้สินมากกว่าสร้างรายได้

บทสรุปของตัวละคร “เป็น” มีลักษณะสอดคล้องกับบทสรุปของการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านว่ามีความล้มเหลวในการจะสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ในหัวข้อ 4 ปีกองทุนหมู่บ้านกับชีวิตคนไทยของอรุณี เอี่ยมศิริโชค (2549: 26 - 27) ว่า

...หากลงพื้นที่ศึกษาข้อเท็จจริง จะได้ข้อมูลเชิงลึกอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจไม่น้อย เช่น ในขณะนี้ชาวบ้านจำนวนหนึ่งมีสภาพไม่ต่างจาก “สามล้อถูกหวย” เงินที่รัฐบาลจัดสรรมาให้ผันเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับครอบครัว ทั้งโทรศัพท์มือถือ ทรานซิสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พบว่ามียอดขายเพิ่มขึ้นในทุกพื้นที่ แต่สิ่งที่เหลือทิ้งไว้ให้กับชุมชนระดับรากหญ้าคือหนี้สินกองโต ในช่วงปลาย พ.ศ. 2547 จะเห็นภาพที่ชาวบ้านจำนวนไม่น้อย

สาละวนอยู่กับการกู้เงินทุนโน้นมาโปะกองทุนนี้ เนื่องจากครอบงำในการชำระเงินกองทุนหมู่บ้านนั่นเอง

ในเรื่องสั้น “อัลโหล...” ได้นำเสนอภาพความล้มเหลวของนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และการดำเนินนโยบายประชานิยม จากการเสนอภาพพฤติกรรมตัวละคร “เป็น” ดังนี้

เป็นกลับไปหลังบ้านซักผ้าต่อ อคมองไปที่เครื่องซักผ้ามุมห้องครัวไม่ได้ มันเสียมาเกือบสองเดือนแล้วแต่นางยังไม่มีโอกาสพาเข้าร้านซ่อมเสียที ทั้งนี้เพราะยังไม่มีเงินนั่นเอง

เงินที่กู้มาจากกองทุนหมู่บ้านใกล้จะถึงกำหนดผ่อนส่งอีกแล้ว หมูที่เลี้ยงเกือบสิบตัวทำท่าจะขาดทุนยับเยินเพราะอาหารแพง แต่ราคาหมูกลับลดลง หมูกำลังดิ้นโต มันกินอาหารมากเป็นพิเศษ...

...เห็นแขกคนใหม่แล้วใจหายวาบ เพราะเป็นแขกที่นางนึกไม่ถึงว่าจะมาวันนี้ นางรู้สึกว้างว้างค่าจ้างค่าผ้าไหมงวดที่แล้วไปเมื่อไม่นานมานี้เอง...

...เป็นไปยืมเงินจากเพื่อนสนิทข้างบ้านทางซ้ายมือ แต่ไม่เจอเลยต้องไปยืมเพื่อนบ้านทางขวามือ กว่าจะได้เงินมาสามร้อย นางต้องขอร้องเสียแทบแย่ ทั้งนี้เพราะหนี้จำนวนหนึ่งนางยังไม่ใช้คืนเขานั่นเอง

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 165 - 167)

จากตัวอย่าง ผู้แต่งนำปัญหาและผลกระทบที่มีอยู่จริงจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นำเสนอในตัวละคร “เป็น” การนำเสนอมีลักษณะความสมจริงอยู่ นั่นคือการนำเหตุการณ์จริงเข้ามาเชื่อมโยงเป็นเรื่องราว

อีกปัญหาหนึ่งในเรื่อง “เมืองคนหาย” เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ. 2547 เรื่องราวของ “ผม” ชายผู้ต่อสู้เพื่อความยุติธรรมกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลจนกระทั่งเข้ามาอยู่ในเมืองที่ชื่อว่า เมืองคนหาย ในที่สุดผมก็ต้องยอมรับกับการเป็นพลเมืองในเมืองคนหายโดยไม่มีสิทธิ์เรียกร้องความยุติธรรมจากฝ่ายใดเลย

กรณีนี้สอดคล้องกับเหตุการณ์จริงในเรื่องการหายตัวไปของนายสมชาย นิละไพจิตร ทนายที่ติดตามคดีทางภาคใต้ ผู้ต่อสู้กับภาครัฐในกรณีออกมาเปิดโปงการทรمانผู้ต้องหาในคดีปล้นปืน อีกทั้งเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีส่งคณะแพทย์เข้าไปดูอาการของผู้ต้องหา เหตุการณ์ต่างๆ สร้าง

ความไม่พอใจกับผู้ที่มีอิทธิพลบางกลุ่มทำให้ทนายสมชายและครอบครัวถูกข่มขู่คุกคาม จนกระทั่งหายตัวไปในที่สุด (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553: 106 - 107)

ผู้แต่งเรื่องนี้สร้างตัวละครเอก ให้มีอาชีพที่ทำงานเพื่อต่อสู้กับสิทธิมนุษยชนและท้ายที่สุดถูกบังคับให้เป็นบุคคลสูญหาย จึงวิเคราะห์ได้ว่าผู้แต่งนำเรื่องราวการบังคับให้สูญหายในกรณีของทนายสมชาย นิละไพจิตร มาเป็นเค้าโครงในการแต่งเรื่องสั้น ข้อมูลในส่วนนี้พิจารณาได้จากข้อห้ามการบังคับให้สูญหายอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้สูญหาย ที่ได้ให้คำนิยามการบังคับให้สูญหายดังนี้

“เพื่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญานี้ให้ถือว่า “การบังคับให้บุคคลสูญหาย” ได้แก่ การจับกุม ควบคุมตัว ลักพาตัว หรือวิธีการอื่นใด ในการทำให้บุคคลสูญเสียบรรยากาศที่กระทำโดยตัวแทนของรัฐ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำไปโดยการให้อำนาจ สนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจจากรัฐ และโดยที่รัฐมีการปฏิเสธที่จะรับว่ามีการทำให้สูญหายอิสรภาพนั้นหรือโดยปกปิดชะตากรรม หรือสถานที่อยู่ของผู้หายสาบสูญดังกล่าว โดยที่สถานที่ของบุคคลผู้หายสาบสูญนั้น กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้”

(คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล สำนักงานภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, 2553: 7)

ในคดีของทนายสมชาย นิละไพจิตร มีการกล่าวหาโดยอาศัยพยานและหลักฐานอื่นๆ ว่าถูกเจ้าหน้าที่รัฐลักพาตัวไป อันเป็นการกระทำนอกเหนือจากอำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายโดยที่มีการปกปิดไม่ให้ทราบชะตากรรมของผู้สูญหาย จากคำนิยามดังกล่าว เชื่อมโยงได้ถึงลักษณะของตัวละครเอกในเรื่อง “เมืองคนหาย” ที่มีการบอกลักษณะนิสัย อาชีพของตัวละคร และสาเหตุของการเข้ามาอยู่ในเมืองคนหายผ่านบทสนทนาระหว่างตัวละคร 2 ตัว ดังนี้

“คุณคือคนหาย” ชื่อของคุณคือชื่อล่าสุดที่เข้ามาสมทบในเมืองคนหายแห่งนี้ คุณน่าจะภูมิใจเพราะมีแต่คนเก่งๆ มากความสามารถทั้งนั้นที่จะเข้ามาอยู่ในเมืองนี้ได้...”

“คุณเป็นคนดีนะ” ชายชราบอก “คนที่รักความเป็นธรรม รักความถูกต้องหายากยิ่งขึ้นทุกวัน แต่คุณคือคนหนึ่ง ในจำนวนคนที่หายาก ขอให้จงภูมิใจ”

“ผมไม่ชอบฟังเรื่องตลกนะ” ผมพยายามควบคุมสติตนเองเป็นปกติ

“ข้าไม่ได้ล้อเล่น และข้าเองก็ไม่ใช่นักแสดงตลก” ชายชราทำหน้าตาจริงจัง “คุณถูกลักพาตัวไปโดยกลุ่มบุคคลที่เป็นปฏิปักษ์กับคุณ เพราะคุณเข้าไปขัดผลประโยชน์ในเรื่องเกี่ยวกับการซื้อขายที่ดินราคาแพงลิบลิ่วบริเวณชายทะเลแห่งหนึ่งในทางภาคใต้...”

... “ผมเสียชีวิตแล้วใช่ไหม”

“ทุกคนต้องตายกันทั้งนั้น” ชายชราตอบ “แต่ในกรณีของคุณ คุณคือคนหาย”

ผมเกิดความ โสกเศร้าอย่างลึกลับเมื่อตระหนักได้ว่าผมคือคนหายจริงๆ ดังที่ชายชราบอก ถ้าอดีตตันด้วยความสะเทือนใจซึ่งก่อตัวขึ้นมาและอัดแน่นอยู่ข้างใน

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2548: 121 - 122)

จากตัวอย่างของบทสนทนาข้างต้น เป็นบทสนทนาระหว่าง “ชายชรา” ผู้ดูแลเมืองคนหาย และ “ผม” ผู้เป็นบุคคลสูญหาย ในเรื่องนี้ผู้แต่งใช้จินตนาการในการสร้างภาพเมืองที่เต็มไปด้วยบุคคลที่ถูกบังคับให้สูญหายเนื่องมาจากการจัดผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพล ในกรณีของ “ผม” ผู้เป็นบุคคลสูญหาย ที่มีลักษณะนิสัยของตัวละครรวมถึงสาเหตุการสูญหายมาเปรียบเทียบดูแล้วจะเห็นว่ามีความคล้ายคลึงกับเหตุการณ์การหายตัวไปของนายสมชาย นิละไพจิตร บุคคลที่ถูกบังคับให้สูญหาย ในเรื่องนี้ผู้แต่งได้สะท้อนความรู้สึกผ่านน้ำเสียงของตัวละคร “ผม” ซึ่งถูกบังคับให้สูญหายถึงความสะเทือนใจที่เกิดขึ้นจากการไม่ได้ความเป็นธรรมจากสังคมในโลกแห่งความเป็นจริง จึงทำให้ผมต้องตกอยู่ในเมืองลับในสภาพจำยอม

การนำเสนอเรื่องราวจากเหตุการณ์จริงของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการเปิดโปงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในรูปแบบวรรณกรรมเพื่อแสดงถึงความล้มเหลวของสถาบันทางสังคม โดยเรื่องราวมักมีความเชื่อมโยงระหว่างตัวละครภาคีรัฐกับภาคประชาชนในแง่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ด้วยวิธีการวิพากษ์ประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมด้วยการใช้ศิลปะการประพันธ์และประสบการณ์ของผู้เขียนเข้ามาผสมผสานให้เรื่องมีความน่าสนใจ มีการเสนอภาพเหตุการณ์ในลักษณะการเขียนรายงานบรรยายภาพความเป็นจริงตามที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ

2. การนำเสนอเรื่องแนวสัญลักษณ์

คำว่า “สัญลักษณ์” ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือไม่มียชีวิต ซึ่งเป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 202) ผู้แต่งจะใช้สัญลักษณ์ใดแทนสิ่งใดนั้นควรพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทของเรื่อง โดยสัญลักษณ์ต่างๆ จะมีลักษณะของความเป็นสากล คือ เป็นสัญลักษณ์ที่คนทั่วไปเข้าใจความหมาย หรือเป็นสัญลักษณ์เฉพาะเรื่อง คือ สัญลักษณ์ที่ผู้แต่งสร้างขึ้นใหม่ การทำความเข้าใจสัญลักษณ์เฉพาะเรื่องนี้ผู้อ่านจำเป็นต้องอาศัยการตีความ ตัวอย่างเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่มีการนำเสนอเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์มีดังนี้

เรื่องสั้น “ไอ้เกล็ดทอง” เรื่องราวของสัตว์ประหลาดที่เข้ามาในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เมื่อเข้ามาในหมู่บ้านแห่งนี้ “ไอ้เกล็ดทอง” มักจะยื่นเสนอให้แก่ชาวบ้านที่โลภมากว่า หากทำงานให้มันแล้ว ก็จะได้เกล็ดสีทองที่มูลค่ามหาศาลบนตัวของมันไปทำให้มีกินมีใช้ตลอดชีวิต แต่ที่จริงแล้วมันจะมีข้อแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้ที่โลภมากเหล่านั้นด้วยการต้องสูญเสียสิ่งสิ่งหนึ่งเสมอ และเมื่อชาวบ้านเหล่านั้นทำตาม “ไอ้เกล็ดทอง” สิ่ง ไม่นานนักมันก็จะกลายร่างเป็นมนุษย์ที่ละน้อยจนกระทั่งมันและครอบครัวสามารถยึดทั้งหมู่บ้านไว้เป็นอาณาจักรของตัวเองในที่สุด

ไอ้เกล็ดทองเป็นเรื่องสั้นแนวสัญลักษณ์ที่ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบนิทาน ดังตัวอย่าง

มันยังน่าอัศจรรย์เมื่ออยู่ๆ หัวอันกลมมนละม้ายคล้ายปลาซ่อนของ ไอ้เกล็ดทอง กลายเป็นหัวคน ใบหน้าของมันเหมือนคนไม่คิดพินัย มันเป็นใบหน้าที่ของชายวัยกลางคนที่ดูทรงอำนาจและฉลาดล้ำลึกอย่างยากที่จะหยั่งถึง มันมีข้อเสนอใหม่ให้ชาวบ้านหนองบัวอีก บัดนี้ไม่มีชาวบ้านคนใดสนใจทำมาหากินอีกแล้ว พวกเขาเอาแต่นั่งสวดแช่ช่องสรรเสริญ ไอ้เกล็ดทองเพื่อหวังโชคจากมัน

“หากใครสามารถพบไข่สามใบของแม่เกล็ดดำที่จมอยู่ใต้น้ำในคืนเดือนแรม ข้าจะมอบเกล็ดทองคำให้ แต่มีข้อแม้ว่าใครคนนั้นจะต้องจงรักภักดีต่อข้าอย่างสุดจิตสุดใจ

เหตุการณ์ดำเนินไปเช่นคืนวันเพ็ญที่ผู้ใหญ่จมนางเกล็ดดำ เมียรักของไอ้เกล็ดทองขึ้นมาได้ คราวนี้ผู้พบไข่สามใบจมอยู่ใต้น้ำคือเพื่อนเกลอของไอ้ฉายที่รักใคร่กันมาตั้งแต่เด็ก ชื่อไอ้ดอกกรัก

หลังจากคืนนั้น ไอ้ดอกกรักก็กลายเป็นคนตาบอดและง่อยเปลี้ยเดินไม่ได้อีกต่อไป ขณะที่ไอ้เกล็ดทองกลับมีขาเดินเหินไปมาได้ ดวงตาสีทับทิมอันลึกล้ำประหลาดของมัน กลับกลายเป็นดวงตาอันใสซื่อเยี่ยงดวงตาของไอ้ดอกกรัก

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 161)

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งใช้วิธีการดำเนินเรื่องด้วยวิธีการเล่าเรื่องจากนิทานคือ ตัวละครในเรื่องนี้ ตัวละครเอกเป็นสัตว์ที่มีคุณสมบัติพิเศษเหนือสัตว์ธรรมดาทั่วไป สามารถเปลี่ยนรูปร่างเป็นมนุษย์ได้ มีความคิดความรู้สึกพูดได้มีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ นอกจากนี้ยังแฝงคติสอนใจไว้ด้วยว่า ไม่มีอะไรที่ได้มาง่ายๆ โดยไม่มีข้อแลกเปลี่ยน ผู้สร้างให้ตัวละคร “ไอ้เกล็ดทอง” มีเงื่อนไข กับตัวละคร “ชาวบ้าน” ทุกครั้งที่มีการให้ทำ ทุกครั้งที่จะได้เกล็ดทองไป ตัวละครชาวบ้านก็ได้สูญเสียอวัยวะในร่างกายไป หากใครไม่โลภมากก็จะไม่สูญเสีย นอกจากนี้ยังสอนใจ

ผู้อ่านด้วยว่า ชาวบ้านผู้เห็นแก่อำนาจของเงินและทองของผู้มีอำนาจต่อรองกับตัวละคร “ไอ้เกล็ดทอง” สุดท้ายแล้วก็พบแต่ความสูญเสีย แท้จริงแล้วเมื่อชาวบ้านได้ทองจาก “ไอ้เกล็ดทอง” มาใช้จ่ายเงินและทองที่ได้มามีได้เป็นอำนาจที่แท้จริง สุดท้ายแล้วผู้มีอำนาจที่แท้จริง คือผู้ที่มีอำนาจต่อรองอย่างตัวละคร “ไอ้เกล็ดทอง” ต่างหาก ทั้งหมดที่กล่าวนี้แสดงถึงลักษณะเฉพาะของบันเทิงคดีประเภทนิทานที่ผู้แต่งนำมาใช้กับการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นได้เป็นอย่างดี

ในเรื่อง “ไอ้เกล็ดทอง” มีการใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านตีความมากมาย ดังตัวอย่าง

สิ้นคำพูดของเรียม ชาวบ้านต่างปลั่งเสียงแห่งความประหลาดใจขึ้นพร้อมๆ กัน ท่ามกลางความสับสนแข็งแน่น หึงขราในชุดสีขาวร่ายคนหนึ่งก็ค่อยๆ เอียงอย่างร่างอันงอแงแหวกฝูงชนออกมาขึ้นหรีดอันเรียวยาวดูเหยี่ยวมองร่างสีทองที่ขดนิ่งอยู่บนใบบัวนั้นใกล้ๆ เน้นนานทีเดียวกว่าหึงขราจะปลั่งเสียงอันแหบแห้งออกมา

“เขามาจากสวรรค์ เพื่อประทานโชคให้แก่พวกเรา ขอให้ทุกคนจงเคารพเขาเถียงพระภิกษุ”

ทันทีที่ได้ยินหึงขราพูดดังนั้นชาวบ้านร้องหือขึ้นพร้อมกัน ต่างทรุดตัวลงนั่งคุกเข่าหมอบกราบไอ้เกล็ดทองอย่างพร้อมเพรียง

ยายบัวขาบเป็นคนทรงที่ชาวบ้านแห่งนี้เคารพนับถือมาช้านาน คำพูดของหึงขราผู้นี้ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งกว่าทศบาลีใดๆ

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 156)

การนำเสนอเรื่องความมหัศจรรย์จากตัวละคร “ไอ้เกล็ดทอง” เชื่อมโยงกับความเชื่อของคนในสังคมไทยทำให้เห็นการปะทะกันของสองชุดความคิดระหว่างความเป็นจริงและความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เรื่องสั้น “ไอ้เกล็ดทอง” แต่งขึ้นเพื่อจะนำเสนอข้อคิดและประเด็นทางการเมืองแก่ผู้อ่านเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของ “ไอ้เกล็ดทอง” ในเรื่องสั้นนี้ผู้แต่งสร้างให้มีลักษณะคล้ายตัวเงินตัวทอง ซึ่งหากกล่าวถึงสัญลักษณ์ของตัวเงินตัวทองแล้วสามารถตีความได้ถึงความชั่วร้ายคือเป็นสัญลักษณ์แทนนักการเมืองที่มีความประพฤติชั่วร้าย เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวของ “ไอ้เกล็ดทอง” แสดงให้เห็นชัดว่ามีความพยายามทุกวิถีทางที่จะกลายร่างเป็นมนุษย์และครอบครองหมู่บ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ด้วยการใช้อำนาจจากเกล็ดทองคำที่มนุษย์เห็นว่าเป็นสิ่งมีค่าแลกกับการได้กลายร่างเป็นมนุษย์ไปเรื่อยๆ จนในที่สุด “ไอ้เกล็ดทอง” ก็ได้กลายร่างเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์แบบ และมีอำนาจเหนือมนุษย์ทุกคนในหมู่บ้าน

ในเรื่อง “ระบำหุ่น” ผู้แต่งได้ใช้หุ่นละครพม่าซึ่งเป็นหุ่นเชิดแทนความหมายของการถูกรบงการควบคุม การขึ้นนำให้ปฏิบัติตามคำสั่ง เนื้อเรื่องกล่าวถึง ส.ส.รัตติกาลที่เข้ามารับประทานอาหารในงานเลี้ยงต้อนรับในประเทศพม่า ซึ่งมีการแสดงการเชิดหุ่นละครพม่าด้วย หลังจากชมการแสดงผู้จัดการร้านได้มอบหุ่นละครที่มีลักษณะเหมือนกันให้ ส.ส.รัตติกาล เป็นที่ระลึก เมื่อ ส.ส.รัตติกาล ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลับใช้อำนาจสั่งการตามความต้องการเหมือนการเชิดหุ่นละครผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาจึงเป็นเสมือนหุ่นละครที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอยู่เสมอ การเชิดหุ่นเป็นการทำให้หุ่นเคลื่อนไหวไปตามคนที่เชิด หากเมื่อไหร่ก็ตามที่หุ่นนั้นหมดค่าหมดประโยชน์ไปแล้วก็จะถูกนำไปทิ้งและนำหุ่นตัวใหม่มาทดแทน ดังตัวอย่าง

“พวกนี้ก็เชื่อเหลือกิน เป็นคนไม่ใช่หุ่น...เวลาเราสั่งให้ทำก็ต้องทำให้เนบเนียน พลิกแพลง...เหมือนไม่ได้สั่ง ถ้าทำไม่ได้ ก็ไม่ควรอยู่ในตำแหน่ง เหมือนกับเราสั่งให้โต้ตอบฝั่งตรงกันข้ามที่ต่อต้านเรานั้นแหละ...แนที่จริงไม่ต้องไปทำตรงๆ ให้เป็นข่าวหนังสือพิมพ์หรือก มีวิธีอื่นๆ อีกเยอะแยะที่เกิดผลดังสั่งและไม่ทำให้ประชาชนกระโตกกระตาก เมื่ออยากโง่ทำอะไรตรงๆ จนเกิดผลเสียต่อชื่อเสียงของเรา ก็ควรจะถูกย้ายหรือถูกปลด”

ท่านรัฐมนตรีขยับนิ้ว แปลกใจที่หุ่นยังคงอยู่ในท่าบิดเบี้ยว ไม่เปลี่ยนท่าตาม จนมันเดินระบำอีกไม่ได้ ท่านเอามือแกะเชือกอยู่สองสามครั้งแล้วก็เปลี่ยนใจ เอื้อมมือไปกดออกเรียกเลขาฯ

“หุ่นตัวนี้ไม่เดินระบำอีกแล้ว เอามันไปทิ้ง” ท่านรัฐมนตรีสั่งขณะที่ท่านที่ปรึกษาสั่งล้าทัพว่า

“เอาไปทิ้ง แล้วเอาหุ่นตัวใหม่มาให้ท่านรัฐมนตรี...เร็วๆ ด้วย”

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2548: 158-159)

ผู้แต่งใช้สัญลักษณ์การเดินระบำของหุ่นเป็นการรู้จักพลิกแพลงคำสั่งตามที่ท่านรัฐมนตรีรัตติกาลได้รับมอบหมายงานให้ เมื่อหุ่นของรัฐมนตรีไม่รู้จักพลิกแพลงคำสั่งตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปก็เหมือนกับหุ่นที่ไม่สามารถเดินระบำได้ จึงไม่สามารถใช้งานได้อีกต่อไปนั่นเอง

ในเรื่อง “ชนชั้นแห่งดอกไม้” โดยเจษฎา วัฒนเมธากุล มีการใช้ชนชั้นของดอกไม้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในสื่อถึงความเท่าเทียมกันของคนในสังคมการเปรียบเทียบระหว่างดอกกุหลาบและดอกดอชิงที่แม้ว่ากุหลาบจะหยิ่งทะนงว่าตนเป็นดอกไม้ที่อยู่ในกระถางเป็นที่รักของมนุษย์มากกว่าดอก

ด้อยดิ่งที่อยู่ริมรั้ว แต่ด้อยดิ่งไม่เคยถือโกรธและมองว่าไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ชนิดใดก็ยังคงมีคุณสมบัติเป็นดอกไม้ ตัวอย่างการแสดงความค่าของดอกไม้ที่มีการบรรยายไว้ มีดังนี้

ฉันเป็นดอกไม้ดอกหนึ่งที่อาจไร้ค่าสำหรับทุกๆ คน แต่ดอกไม้ก็เป็นดอกไม้วันยังค่ำ ไม่ว่าจะถูกขนานนามให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ก็ตามผืนดินได้ให้ชีวิต สร้างเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ อย่างมากมาย และขอมิซัดว่าทุกสรรพชีวิตดำเนินอยู่บนเส้นขนานเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 63)

คำพูดนี้เป็นคำพูดของด้อยดิ่งพุดขึ้น เปรียบดอกไม้ทุกชนิดได้กับคนทุกคนต่างมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน เมื่อทุกชีวิตเกิดมาไม่มีผู้ใดอยู่สูงหรือต่ำกว่าใคร ผู้แต่งต้องการสื่อว่า ดอกไม้ต่างชนิดกันก็เหมือนมนุษย์แต่ละคนที่ต่างมีประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน แต่มนุษย์ทุกคนก็ยังคงมีคุณค่าในตัวเองเท่าเทียมกันบนพื้นที่ของสังคมนั่นเอง

ในเรื่อง “มือสุดท้าย” โดยธาร ยุทธชัยบดินทร์ ต้องอาศัยการตีความเชิงสัญลักษณ์ เป็นเรื่องราวของนักการเมืองหนุ่มผู้มีพ่อเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนเป็นครั้งแรก เมื่อเขานึกถึงข้อความในสมุดบันทึกของพ่อที่ว่า “นักการเมืองที่ดีที่สุด คือนักการเมืองซึ่งตายแล้ว” เขาจึงนึกสงสัยว่านักการเมืองที่เขากำลังจะไปนั่งรับประทานอาหารด้วยเป็นนักการเมืองประเภทใด กระทั่งเข้าไปถึงห้องรับประทานอาหาร เขาพบว่าอาหารที่นำมาเสิร์ฟมีเพียงร่างกายและส่วนประกอบต่างๆ ของมนุษย์ ซึ่งนักการเมืองทุกคนต่างรับประทานกันอย่างเอร็ดอร่อย ชิ้นส่วนที่ถูกหยิบยกมาเป็นอาหารในที่นี้คือ เลือด เนื้อ และน้ำตาของประชาชน เขาจึงเข้าใจข้อความของพ่อ ที่ต้องการสื่อว่านักการเมืองที่ดีจะต้องไม่ข่มเหงรังแกประชาชน ในที่สุดเขาจึงยอมสละร่างกายเพื่อเป็นอาหารให้แก่ นักการเมือง

ในเรื่องการกินอาหารเหล่านี้เปรียบเหมือนการที่ชนชั้นปกครอง ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงรังแกประชาชน การที่ผู้แต่งใช้ฉากเป็นห้องรับประทานอาหารขนาดใหญ่ ตีความได้ว่าผู้ที่กระทำการใหญ่และมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นมีเพียงนักการเมืองที่มีอำนาจหรือตำแหน่งที่ใหญ่โตเท่านั้นจึงจะมีสิทธิในการกดขี่ ข่มเหง รังแกประชาชนได้ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่านักการเมืองเป็นผู้มีสิทธิและอำนาจในการกระทำความผิดกล่าวปรากฏในตัวเรื่องดังนี้

“คุณเริ่มได้ดีแล้ว” ประธานที่ปรึกษาพรรคเอ่ยออกมาขณะเงยหน้าขึ้นจากจานเนื้อ “นักการเมืองที่ดีมันต้องกินเลือดเนื้อประชาชนอย่างเรานี้แหละ มันถึงจะมีกำลังวังชาไป

พัฒนาประเทศ คุณไม่เคยรู้เลยอันระเอของคุนเคยกินอาหารแบบนี้มาก่อน ตอนหลังคิด
จะเลิกถึงต้องไปจบชีวิตในคุกไงละ”

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 130)

ในเรื่อง “ปีกแห่งเสรีภาพ” โดยเกริกศิษฐ์ พลมะมาตร ผู้แต่งใช้เหยี่ยวเป็นสัญลักษณ์แทน
อิสระ เสรีภาพ หรือสื่อถึงเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยเนื้อเรื่องกล่าวถึงตัวละครที่สำคัญในเรื่อง
คือ “ผม” ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีด้วยตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงอยู่ในระบบราชการที่ต้องเชื่อฟัง
คำสั่งของผู้บังคับบัญชา ทำให้ “ผม” เป็นคนขมขื่น วางตัวอยู่ในกฎระเบียบ ตั้งแต่เข้ารับราชการ
จนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ผู้แต่งมีเจตนาที่จะสื่อให้ผู้อ่านทราบถึงตัวตนที่แท้จริงของตัวละคร
“ผม” เปรียบเทียบกับอากัปกริยาของเหยี่ยวตัวนี้ ดังนี้

เหยี่ยวทุ่งหัวสีขาวสยายปีกบินผ่านม่านเมฆที่คลุ้มคลั่งท้วนฟ้า มันแผ่ปีกกางจึง
ร่อนวนเป็นวงกว้าง กริยาของมันช่างงดงาม ทรนง อิสระและไม่ยำเกรงสิ่งใด มีคนเคยพบ
สายพันธุ์มันเพียงตัวเดียวในภูมิภาคนี้เมื่อสามสิบปีก่อน บัดนี้มันปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง
ไม่มีใครรู้ว่ามันมาจากแห่งใด มันอาจบินฝ่าจากคาบสมุทรทางทิศตะวันตก ผ่านแผ่น
ทะเลกว้างไกล และเลียบทะเลไหลทวีปผ่านขุนเขาและพื้นราบ เหยี่ยวทุ่งแคว้นกล้าตัวนี้
กล้าเผชิญชะตากรรมมาแล้วอย่างโชกโชน ระหว่างที่มันร่อนสูงขึ้นไบนับพันเมตร สายตา
อันคมกริบของมันสามารถเห็นการเคลื่อนที่ของเป้าหมายแม้เพียงชั่ววูบไหว มันร่อนต่ำลง
และสบัดปีกบินต่อไปทางทิศตะวันออกซึ่งพระอาทิตย์เคลื่อนดวงผ่านม่านขมุกขมัวของ
เมฆหมอกและสายควันมาอย่างเฉื่อยเนือย

(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551: 136-137)

“เหยี่ยว” ในเรื่องสั้นนี้ เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นเหตุการณ์ตอนต้นของเรื่องที่ต้องการสื่อให้เห็น
ถึงลักษณะของ “ผม” ที่อยู่ในวัยเกษียณ ภาพของเหยี่ยวที่พบจึงมีความน่าเกรงขาม สง่างามและเป็น
เหยี่ยวที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากมายเช่นเดียวกับ “ผม” ผู้แต่งบรรยายว่า “มีคนเคยพบสายพันธุ์
มันเพียงตัวเดียวในภูมิภาคนี้เมื่อสามสิบปีก่อน บัดนี้มันปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งไม่มีใครรู้ว่ามันมา
จากแห่งใด มันอาจบินฝ่าจากคาบสมุทรทางทิศตะวันตก” หมายถึงตัวละคร “ผม” เมื่อ สามสิบปี
ก่อนที่ได้เดินทางไปเก็บเกี่ยวประสบการณ์ชีวิต เมื่อเหยี่ยวตัวนี้ปรากฏตัวอีกครั้งก็เป็นช่วงเวลา
ที่ “ผม” เกษียณอายุราชการพอดี การกลับมาอีกครั้งของเหยี่ยวจึงหมายถึงการที่ “ผม” จะได้กลับมาใช้
ชีวิตอย่างอิสระอีกครั้งหนึ่ง การเดินทางของเหยี่ยวตัวนี้บรรยายไว้ว่ามาจากทิศตะวันตก
หมายความว่ากำลังมุ่งหน้าสู่ทิศตะวันออก หมายถึงการค้นพบเป้าหมายและทางออกที่ตนเอง

3. การนำเสนอเรื่องจากมุมมองที่หลากหลาย

องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้งานเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีความน่าสนใจคือเรื่องของมุมมองที่แปลจากภาษาอังกฤษว่า point of view คือ การเล่าเรื่องจากสายตาหรือทัศนะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตามที่ศึกษากันมาแบ่งมุมมองออกเป็น 2 แบบ คือ มุมมองแบบบุรุษที่ 1 หรือที่เราเรียกกันว่าผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 1 (first person narrator) และมุมมองแบบบุรุษที่ 3 หรือผู้เล่าเรื่องแบบสรรพนามบุรุษที่ 3 (third person narrator) (อิรวดี ไตลังคะ, 2546: 28)

ผู้แต่งได้มีการพัฒนาวิธีการใช้มุมมองที่หลากหลายในการนำเสนอเรื่องให้ซับซ้อนชวนให้ติดตามด้วยวิธีการนำเสนอตัวละคร บทบาท ฉาก และเหตุการณ์ประกอบขึ้นมาเป็นเรื่องสั้นหนึ่งเรื่องที่มีความแตกต่างไปจากเดิมคือ จากการใช้ผู้เล่าเรื่องเพียงคนเดียว ใช้มุมมองจากตัวละครตัวใดตัวหนึ่งในเรื่องซึ่งทำให้ภาพการนำเสนอตัวละครของเรื่อง บทบาทของตัวละครต่างๆ ฉาก และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องมีมุมมองเพียงด้านเดียวที่จะสื่อสารถึงผู้อ่าน เมื่อนำการใช้มุมมองที่หลากหลายมาเขียนเรื่องสั้นทำให้งานเรื่องมีมิติของมุมมองจากตัวละครที่หลากหลายที่น่าสนใจมากขึ้น โดยมักเป็นการนำเสนอประเด็นข้อขัดแย้งหรือปมปัญหาเพียงเรื่องเดียว ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบกลวิธีการใช้มุมมองที่หลากหลายดังนี้

เรื่อง “มองจากที่สูง” โดยไพบุลย์ พันธุ์เมือง เป็นการนำเสนอเรื่องราวของการทำลายชีวิตของผู้ที่อ่อนแอโดยผู้มีอำนาจและกำลังที่เหนือกว่าจากเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านมุมมองของตัวละครสามตัว ในฉากแรกเป็นเหตุการณ์จากมุมมองของ “ผม” ผู้มีสถานะเป็นมนุษย์เล่าเรื่องการทำลายมดที่อยู่ภายในบ้าน “ผม” มองว่ามดเหล่านี้เป็นผู้บุกรุกทำลายบ้านของ “ผม” จึงมองว่าการกระทำของตนเองครั้งนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่ในมุมมองของมดมองว่า “ผม” เป็นคนโหดร้ายหมายแต่จะทำลาย เมื่อมดดิ้นรนต่อสู้เพื่อปกป้องชีวิตของตนเอง “ผม” ก็ไม่ได้ปล่อยใจให้มดได้มีชีวิตรอด ทำทุกวิถีทางให้มดตายจนหมดรัง ฉากต่อมาเป็นเหตุการณ์ระงับเหตุการณ์การชุมนุมของประชาชนที่มาชุมนุมประท้วง เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์จากมุมมองของ “ผม” ผู้มีอาชีพเป็นทหารและเป็นผู้ฆ่ามดจากเหตุการณ์แรก “ผม” รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ขึ้นไปอยู่บนที่เฮลิคอปเตอร์แล้วยิงผู้ชุมนุมเหล่านั้น “ผม” จึงนึกย้อนไปถึงเหตุการณ์การฆ่ามดว่าการระงับเหตุการณ์การชุมนุมครั้งนี้เขาจะฆ่าผู้ชุมนุมให้หมดไม่ต่างจากที่เขายิงมด ฉากที่สามเป็นเหตุการณ์จากมุมมองของพระเจ้าที่มองการกระทำของมนุษย์และเสียใจกับเหตุการณ์ที่มนุษย์ผู้มีอำนาจทำร้ายชีวิตของผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม่เห็นคุณค่าของชีวิตที่มุงจะทำลายชีวิตผู้อื่นหลังจากที่มีอำนาจแล้ว โดยไม่คิดว่า วันหนึ่งตนเองก็จะเสียชีวิต

กลวิธีการใช้มุมมองที่หลากหลายของเรื่องสั้น “มองจากที่สูง” มีตัวอย่างดังนี้

“ผมยังไม่สิ้นความพยายามที่จะฆ่ามัน ผมถือว่ามันมาบุกรุกถิ่นฐานของบ้านผม ผมจะต้องฆ่ามันให้หมด ผมไม่รับรู้เรื่องที่น่าฝนกำลังเจ็มนองรอบๆ บ้านจนทำให้พวกมันหนีน้ำ หนีตายและอพยพขึ้นมาขออาศัยพื้นชายคาบ้าน ผมจึงใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ชุบน้ำไฟเผาพวกมันเข้าไป แต่พวกมันพากันวิ่งหลบลงรูซอกหลืบรอยแตกของพื้น ผมจึงทำอะไรมันไม่ได้ถนัดดังที่ตั้งใจ แต่อย่าหวังว่าผมจะยอมแพ้มัน ผมจึงหันไปใช้อาวุธเคมี...อาวุธอันเป็นผลิตผลมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า “เซลล์โคร์” สารเคมีที่สามารถฆ่าแมลงไปตามท่อสู่ที่หลบซ่อนของพวกมันพวกมันคงตายสิ้น...”

...อันที่จริงพวกเรารู้ล่วงหน้ามาสองสามวันแล้วว่าอากาศแบบนี้จะทำให้เกิดอุทกภัยหรือน้ำท่วม เราจึงพากันรีบขนย้ายสิ่งของ...เราจำเป็นต้องมาอาศัยบ้านของพวกเขาชั่วคราวเพราะเราไปไหนไม่ทัน รอบๆ บ้านเมืองของเรามีแต่กอหญ้า ไม่มีต้นไม้สูง ขอนไม้ หรือจอมปลวกอันพอที่จะทำให้เราหลบหรือปีนขึ้นไปหนีน้ำได้ เราคิดว่าเราขออาศัยเขาชั่วคราว พอปลอดภัยแล้วเราก็จะกลับไปบ้านเมืองของเรา แต่ตอนนี้เราไม่มีที่ไป เขาจึงน่าจะเห็นใจเรา

(สุวรรณ เคลือบสุวรรณ, 2546: 210-212)

จากตัวอย่างเป็นการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นกลวิธีการใช้มุมมองที่หลากหลายของผู้แต่งระหว่างมุมมองของผมและมุมมองของมดในเรื่องที่มดเข้ามาอาศัยในบ้านของผม มุมมองของผมเป็นการให้เหตุผลของการกำจัดผู้บุกรุกด้วยวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้บ้านของตนไม่ถูกรุกรานจากมดและในมุมมองของมดที่เสนอว่ามีความจำเป็นต้องขออาศัยเพื่อหลบภัยน้ำท่วมไม่ได้ตั้งใจมาบุกรุกบ้านของผม การใช้มุมมองที่หลากหลายเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านต้องตัดสินใจว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด เข้าใจและเห็นใจฝ่ายใดมากกว่ากัน

การนำเสนอเรื่องเช่นนี้ยังพบอีกในเรื่องสั้น “วีรชนนิรนาม” โดยสมใจ สมคิด เป็นการนำเสนอเรื่องราวของคนในเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยผ่านตัวละคร “นาง” ผู้สูญเสียสามีไปจากการออกไปเรียกร้องประชาธิปไตย ในวันที่ 6 ตุลา สามีของนางเป็นผู้สูญหายจากเหตุการณ์ครั้งนั้น ถึงแม้ใครจะมองว่าไม่ใช่เหตุการณ์ครั้งสำคัญและไม่มีผู้ใดได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรชนแต่ในมุมมองของนางแล้ว สามีของนางคือวีรชนผู้น่ายกย่อง การนำเสนออีกมุมมองหนึ่งของเรื่องนี้คือการนำเสนอเรื่องราวของจิระ บุญมาก ผ่านหนังสือบันทึกเรื่องราวของวีรชนในเหตุการณ์ 14 ตุลา

โดยมีนางเป็นผู้อ่านบันทึกดังกล่าว ระหว่างที่อ่านบันทึกนางมักย้อนถึงเรื่องราวของสามีและเกิดการ
ย้อนแย้งข้อความในบันทึกเรื่องราวของวีรชนอยู่ตลอด

การย้อนแย้งระหว่างที่ “นาง” อ่านบันทึกเรื่องราวของวีรชนเป็นกลวิธีการใช้มุมมองที่
หลากหลายของเรื่องสั้น “วีรชนนิรนาม” ดังนี้

“ในความคิดของผม เหตุการณ์ 6 ตุลาคม ไม่ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ วันที่ยิ่งใหญ่ที่สุด
คือ 14 ตุลาคม ส่วนเหตุการณ์เดือนพฤษภาถือว่าเป็นเรื่องเหลวไหล เป็นเรื่องของคนทำงาน
ไม่เป็น 6 ตุลา ผมคิดว่ามีคนตายไม่เกิน 10 คน นอกนั้นว่ากันไปเอง ไม่มีหรอก ถ้าคนตายก็
ต้องหาได้สิ ที่ว่าคนตาย 500-600 ไปอยู่ที่ไหน คนที่ไปเผาป้อมยาม ดีไฟจราจรจะให้ป็นวีรชน
ได้อย่างไร ผมคิดว่า 6 ตุลาคมไม่รุนแรงนะ คนก็ตายแค่นั้นเดี๋ยวก็จบ...”

... (“ในความคิดฉัน เหตุการณ์ 6 ตุลาคม ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะฉันสูญเสียสามี
ไป ถ้ามีคนตายไม่เกิน 10 คน ฉันเชื่อแน่ว่าสามีของฉันต้องเป็นหนึ่งในสิบนั้น แต่ฉันหาศพ
ไม่ได้...ฉันไม่รู้ว่าสามีเป็นคนเผาป้อมยาม หรือดีไฟจราจรหรือไม่ ถึงใครไม่ให้เขาเป็น
วีรชนแต่ฉันให้เขาเป็นเอง... 6 ตุลาจะรุนแรงหรือไม่ในความคิดของใคร แต่ฉันถือว่ารุนแรง
ที่สุดในชีวิตของฉัน ในครอบครัวฉัน...เรื่องนี้มันจบแล้วจริงหรือ”)...

...นางสะท้อนในอกจนต้องหยุดอ่านคำให้สัมภาษณ์ของอดีตเจ้าพ่อกระทิงแดง
แล้วพลิกไปยังหน้าอื่นด้วยนัยน์ตาที่พร่าเลือน

(รักษมนัญญา สมเทพ, 2547: 122-123)

จากตัวอย่างเป็นการเสนอมุมมองต่อเหตุการณ์สองเหตุการณ์ระหว่าง 6 ตุลาคม และ 14
ตุลาคมจากมุมมองของตัวละครสองตัว ในที่นี้ “ผม” ผู้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือเสนอมุมมองว่า
เหตุการณ์ 14 ตุลาคมเป็นเหตุการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ วันที่ 6 ตุลาคมนั้นไม่ได้มีความรุนแรง ไม่มีคนตาย
มากนักเมื่อเทียบกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม แต่ในมุมมองของ “นาง” มองว่า เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาเป็น
เรื่องใหญ่ สามีของนางหายและหาศพไม่พบจนกระทั่งปัจจุบัน

โดยสรุปแล้วเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มีกลวิธีการนำเสนอเรื่อง 4 ลักษณะ คือ การ
นำเสนอเรื่องแนวสัจนิยม มีการใช้เหตุการณ์ที่เป็นเรื่องที่ได้ได้รับความสนใจซึ่งเป็นข้อโต้แย้งในสังคม
มาใช้ในการแต่งเรื่องสั้นทำให้เนื้อเรื่องที่มีความสมจริง การนำเสนออยู่ในรูปของการบรรยาย
พรรณนา มีบทสนทนาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างคนสองกลุ่ม ประเด็นที่นำเสนอมัก
เกี่ยวข้องกับนักการเมือง หรือการใช้อำนาจในการข่มเหงรังแกประชาชน การนำเสนอเรื่องด้วยการ

ใช้มุมมองที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ความคิดของตัวละครได้มากขึ้นต่างจากการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เล่าเรื่องเพียงคนเดียวที่ผู้อ่านมีขีดจำกัดการรับรู้จากตัวละครเพียงตัวเดียว นอกจากนี้ การเสนอเรื่องจากมุมมองที่หลากหลายทำให้เกิดประเด็นขัดแย้ง ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดต่อได้ และการนำเสนอเรื่องโดยใช้สัญลักษณ์ที่สื่ออาศัยการตีความในการทำความเข้าใจเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทของตัวเรื่อง อย่างไรก็ตามการศึกษาพบว่า กลวิธีการนำเสนอเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าส่วนใหญ่เสนอวิธีการแบบสัจนิยม ที่เน้นการวิพากษ์เหตุการณ์ทางการเมืองร่วมสมัยเป็นหลัก กลวิธีอื่นๆ มีเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

โครงเรื่องกับการผลิตซ้ำทางวรรณกรรม

โครงเรื่องถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการกำหนดเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่องสั้น สิ่งที่สำคัญมากในโครงเรื่องคือ การอาศัยความขัดแย้งหรือปมปัญหาในการสร้างเรื่องให้น่าติดตาม โดยมีตัวละครเป็นผู้แสดงบทบาทหรือดำเนินชีวิตไปตามโครงเรื่องที่กำหนด ซึ่งในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มักเป็นการเสนอภาพซ้ำของนักการเมืองในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 เกี่ยวกับแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า และหัวข้อแนวคิดประชาธิปไตยว่า ลักษณะของงานที่ได้รับรางวัลมักจะมาจากเรื่องที่น่าสนใจพฤติกรรมนักการเมืองเป็นส่วนใหญ่

การใช้โครงเรื่องซ้ำ

การใช้โครงเรื่องซ้ำในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า คือการนำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมนักการเมืองที่มีพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวง การนำเสนอโดยมากเป็นการเสนอเรื่องเพียงประเด็นเดียวที่มีเหตุการณ์ต่อเนื่องกันแสดงความเป็นเหตุเป็นผลไปสู่การคลี่คลายปมปัญหา ลักษณะโครงเรื่องซ้ำๆ กันคือ มีโครงเรื่องที่เสนอปัญหาพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง การซื้อเสียงและการทุจริตอื่นๆ เช่นเดิม แต่มีการสร้างฉากหรือสถานที่เกิดเหตุขึ้นมาใหม่เพื่อให้ได้เรื่องสั้นที่เน้นย้ำแนวคิดในเรื่องเดิมโดยนำเสนอเรื่องราวของนักการเมืองหรือผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่มีความต้องการจะขึ้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองให้ยาวนานเป็นแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้ได้มาซึ่งอำนาจ กระทั่งเกิดการกระทำเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อตัวละครอื่นๆ เกิดเป็นความขัดแย้ง และในตอนจบเรื่องจึงเป็นการนำเสนอจุดจบของการแสดงพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวงของนักการเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ การประสบความสำเร็จในการขึ้นดำรงตำแหน่งทางการเมือง และความล้มเหลวจากการแสดงพฤติกรรมฉ้อราษฎร์บังหลวง

จากองค์ประกอบของวรรณกรรมทั้ง 2 ส่วน ในเรื่องกลวิธีและ โครงเรื่องแสดงให้เห็นว่า ข้อจำกัดของรางวัลพานแว่นฟ้ามีปัจจัยจากการต้องการแสดงรูปแบบของวรรณกรรมการเมือง และการต้องการตอบสนองความพึงพอใจต่อคณะกรรมการตัดสินรางวัล นอกจากนี้ผู้แต่งต้องประสบกับเงื่อนไขต่างๆ แล้ว ในการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้าในบางครั้งจะต้องประสบกับปัญหาทางด้านคุณค่าของวรรณกรรมการเมืองที่ถูกกลดทอน โดยบุคคลผู้มีอำนาจทางการเมืองด้วย

กรอบคิดเกี่ยวกับคุณค่าทางวรรณกรรม

รางวัลวรรณกรรมพานแว่นฟ้า เป็นรางวัลที่มีกรอบคิดและเกณฑ์การตัดสินชัดเจน ตั้งแต่การจัดการประกวดรางวัลครั้งแรกใน พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยครบ 70 ปี นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 โดยเล็งเห็นความสำคัญของวรรณกรรมการเมืองว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อีกทั้งยังมีส่วนในการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้คนไทยเห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย (สำนักประชาสัมพันธ์, 2554: สารเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร) ตลอดจนเป็นการแสดงถึงความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยใช้รูปแบบวรรณกรรม จากปรัชญาที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของประชาชน และการเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน” ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ประธานรัฐสภาในขณะนั้นคือ นายอุทัย พิมพ์ใจชน ได้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมการเมืองว่ามีบทบาทสำคัญในการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย จึงได้มีคำสั่งรัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประกวดวรรณกรรมเรื่องสันติการเมือง ประจำปี พ.ศ. 2545 ขึ้น โดยรัฐสภา ร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย มีนายสมศักดิ์ ปรีศนันท์ ทกุล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่งเป็นประธานกรรมการจัดกิจกรรมประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ในโครงการส่งเสริมและเผยแพร่ประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา (สำนักประชาสัมพันธ์, 2554: 26) การจัดการประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในระยะแรก ระหว่าง พ.ศ. 2545 -2547 มีผู้สนใจส่งผลงานเข้าประกวด เนื่องจากมีการมอบเงินรางวัลให้แก่ผู้ที่ชนะการประกวดในราคาสูง ตามที่รัฐสภากำหนดดังนี้ รางวัลชนะเลิศได้รับโล่เกียรติยศพร้อมเกียรติบัตรจากประธานรัฐสภา พร้อมด้วยเงินรางวัลจำนวน 30,000 บาท รางวัลรองชนะเลิศ ได้รับโล่เกียรติยศพร้อมเกียรติบัตรจากประธานรัฐสภา พร้อมด้วยเงินรางวัล 20,000 บาท รางวัลชมเชยจำนวน 10 รางวัล ได้รับเกียรติบัตรจากประธานรัฐสภาพร้อมด้วยเงินรางวัลจำนวน 5,000 บาท และภายหลังจาก พ.ศ. 2548 ได้มีการเปลี่ยนเกณฑ์การมอบเงินรางวัลให้มีมูลค่าสูงขึ้น ดังนี้ ในรางวัลชนะเลิศเพิ่มจาก 30,000 บาท เป็น 50,000 บาท รางวัลรองชนะเลิศ

เพิ่มจาก 20,000 บาท เป็น 30,000 บาท และรางวัลชมเชยเพิ่มจาก 5,000 บาท เป็น 10,000 บาท และยังคงมอบเงินรางวัลตามจำนวนที่กำหนดเรื่อยมาจนกระทั่งการจัดการประกวดใน พ.ศ. 2551

จากที่ประเด็นแนวคิดและกลวิธีที่ได้มีการวิเคราะห์แล้วข้างต้นแสดงให้เห็นแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอเรื่องโดยการใช้ศิลปะการประพันธ์ ซึ่งเป็นไปตามข้อจำกัดของวรรณกรรมการเมือง และข้อจำกัดจากเกณฑ์การตัดสินรางวัล นอกจากนี้ ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นประเด็นสำคัญในการส่งผลให้วรรณกรรมการเมืองมีเนื้อหาและรูปแบบที่ไม่หลากหลายซึ่งเป็นการสนองความต้องการในการเสนอเรื่องราวทางการเมืองจากบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองจนทำให้เกิดการลดคุณค่าของวรรณกรรมดังนี้

อำนาจทางการเมืองกับความขัดแย้งของรางวัล

การดำเนินการจัดการประกวดได้รับผลการตอบรับที่ดีจากประชาชนผู้สนใจส่งผลงานเข้าร่วมเป็นจำนวนมากจนกระทั่งเกิดความขัดแย้งในการมอบรางวัลขึ้นใน พ.ศ. 2548 ซึ่งถือเป็นการลดคุณค่าของรางวัลพานแว่นฟ้า และเป็นการลบเลือนปรัชญาการเมืองที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของประชาชน และการเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน” ที่เป็นสาเหตุหนึ่งในการจัดกิจกรรมการประกวดรางวัลขึ้นมา ด้วยการก้าวท้าวและแทรกแซงของฝ่ายการเมืองจนส่งผลให้รางวัลพานแว่นฟ้าใน ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2548 เป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มนักการเมืองบางกลุ่มที่ต้องการให้ประชาชนมองการเมืองในรูปแบบที่ตนเองต้องการมากกว่าการมองการเมืองในมุมมองของประชาชน จนกระทั่งมีการแถลงการณ์เรื่อง การตัดสินวรรณกรรมการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้าครั้งที่ 4 ขาดความสว่างาม เนื่องจาก รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ รองสภาผู้แทนราษฎรคนที่สอง เป็นประธานในการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้าครั้งนี้ ด้วยการพยายามถอดเรื่องที่คณะอนุกรรมการตัดสิน ทั้งประเภทเรื่องสั้น ที่มีนายปองพล อดิเรกสาร และบทกวี ที่มีนายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นประธาน ที่นำเรื่องราวการตีแผ่พฤติกรรมคอร์รัปชันของรัฐมนตรีที่เป็นตัวละครในเรื่องสั้นขึ้นมาพิจารณาให้ได้รับรางวัล แต่ รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ขอมอบไม่ได้จึงแสดงเจตนาขัดแย้งที่จะทำให้เรื่องสั้นดังกล่าวตกไปจากการได้รับรางวัล ทำให้กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาพิจารณารางวัลไม่สบายใจที่จะเข้าร่วมประชุมในการตัดสินครั้งสุดท้าย เนื่องจากกรรมการยืนยันว่า การตัดสินของคณะอนุกรรมการได้จบสิ้นและสมบูรณ์ตามหน้าที่แล้ว แต่ประธานการจัดการประกวดยังคงยืนยันที่จะเปลี่ยนแปลงคำตัดสินและสั่งให้ตัดเรื่องที่ผ่านการลงคะแนนยืนยันอีกครั้งของคณะกรรมการแล้วผลักเรื่องที่ตนพอใจขึ้นมารับรางวัลแทน (คม ชัด ลึก, 2548)

จากกรณีดังกล่าวทำให้กรรมการทั้ง 11 คน ประกอบด้วยนายไมตรี ลิมปิชาติ, นายรักษมนันธญา สมเทพ, นายไพโรจน์ ขาวงาม, นายธนศ เวศร์ภาดา, นายพินิจ นิรัตน์, นายโชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์, นายนิรันดร์ศักดิ์ บุญจันทร์, นายวัฒน์ วรรณยางกูล, นางสาวรินฤทัย สัจจพันธุ์, นางสาวนันทพร ไวศยะสุวรรณ, นางสาวมณฑา ศิริบุญย์ ออกแถลงการณ์ร่วมกันว่า ผลการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้าครั้งที่ 4 ไม่ใช่การตัดสินที่เกิดจากมติอันบริสุทธิ์ยุติธรรมของคณะกรรมการ แต่เป็นการแทรกแซงและก้าวก่ายจากฝ่ายการเมือง เพื่อเหตุผลทางการเมืองเท่านั้น และกรรมการทั้งหมดแสดงเจตนาชัดเจนที่จะไม่เข้าร่วมกับกิจกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าอีกต่อไป ถ้า รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับรางวัลนี้อยู่ (คม ชัด ลึก, 2548)

เรื่องสั้นที่ถูกคัดสิทธิในการได้รับรางวัลคือ “พญาอินทรี” โดยจรูญ ชัยยืน และ “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” โดยอาลี โต๊ะอิลา หรือ ศิริวร แก้วกาญจน์ ในขณะที่บทกวีที่ถูกคัดสิทธิคือ “บนคาบสมุทรมาลาญ การปะทะกันของแสงและเงา” ซึ่งเป็นผลงานของศิริวร แก้วกาญจน์ เช่นเดียวกัน นอกจากการพิจารณา

จากกรณีดังกล่าว ได้มีนักวิชาการออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรางวัลพานแว่นฟ้าใน พ.ศ. 2548 จากกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ดังนี้

รินฤทัย สัจจพันธุ์ ได้ให้ความเห็นว่า

ปัญหาการตัดสินรางวัลที่ปรากฏในการประชุมคณะกรรมการเกิดจากปัญหา 3 สาเหตุใหญ่คือ ความไม่เข้าใจบทบาทของวรรณกรรมการเมืองที่จะสะท้อนให้เห็นผลกระทบที่มีต่อประชาชนแล้ว วรรณกรรมการเมืองยังมีบทบาทในการแสดงทัศนคติต่อการเมืองในสังคมด้วย การที่วรรณกรรมจะออกมาในรูปแบบใดจึงต้องยอมรับ ความไม่เข้าใจลักษณะของวรรณกรรมที่เกิดจากการนำประสบการณ์และจินตนาการเข้าด้วยกันอย่างมีศิลปะ และการเลือกใช้อำนาจทางการเมืองในการก้าวก่ายการตัดสินของคณะกรรมการอันเป็นสิ่งที่ไม่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย (กรุงเทพธุรกิจ, 2549)

ขณะที่ศิริวร แก้วกาญจน์ ให้ความเห็นว่า

ผู้ที่ควรออกมาพูดควรเป็นสมาคมนักเขียนหรือไม่ก็สมาคมภาษาและหนังสือ ตัวนักเขียนไม่ควรพูดเรื่องนี้ ถ้านักเขียนเป็นฝ่ายตนเองจะดูเหมือนการออกมารักษา

ผลประโยชน์ของตัวเอง ทั้งที่ในความเป็นจริงเป็นเรื่องของอำนาจรัฐที่กระทำต่อประชาชน ในการปิดบังข้อมูลของบรรดาเหล่านักการเมืองต่างหาก (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2549)

จากการแสดงความคิดเห็นของบุคคลทั้ง 2 กล่าวสรุปได้ว่า ผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้อำนาจของตนในการตัดสินใจโดยไม่เข้าใจหน้าที่ของวาระกรรมการเมืองที่มีต่อสังคมอย่างแท้จริงของ ประชานการตัดสินใจรางวัล ทำให้รางวัลพานแว่นฟ้าถูกลดทอนคุณค่าทางวาระกรรมการให้เป็นเพียง เครื่องมือทางการเมืองที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองเป็นผู้กำหนดทิศทาง นอกจากนี้ยังมีการปิดกั้นเสรี ทางความคิดของผู้แต่ง และไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของคณะกรรมการผู้ตัดสินรางวัล แสดงให้เห็นถึง ความไม่เป็นประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในการจัดการประกวดครั้งนี้

จากกติกาและข้อกำหนดต่างๆ ทั้งในเรื่ององค์ประกอบทางวาระกรรมการและปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบให้รางวัลพานแว่นฟ้าขาดความหลากหลายในแง่ศิลปะการประพันธ์ เสรีทาง ความคิดที่ถูกปิดกั้นโดยกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองในการจัดการประกวดทำให้คุณค่าของ วาระกรรมการเมือง และคุณค่าของรางวัลพานแว่นฟ้าไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ต้องการ ภายหลังจากการเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการ ผู้วิเคราะห์ตั้งข้อสังเกตว่า ใน ระยะแรก พ.ศ. 2545-2548 หนังสือรางวัลพานแว่นฟ้าพิมพ์กับบริษัทหรือโรงพิมพ์ภายนอกเพื่อจัด จำหน่าย แต่ต่อมาเปลี่ยนไปพิมพ์ในนามกลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภา ผู้แทนราษฎร ในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐสภา เปลี่ยน จากการพิมพ์เพื่อจัดจำหน่ายเป็นการพิมพ์เพื่อแจกฟรีทำให้คุณค่าของงานเขียนถูกลดทอนลงและไม่ สามารถดึงดูดผู้อ่านทั่วไปได้

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

งานวิจัยเล่มนี้เป็นการศึกษาแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่อง
สำนวนวลีพยานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2551 รายงานนี้จัดทำโดยสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับสมาคมนักเขียน
แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ศิลปะใน
การเขียนถ่ายทอดความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการทางการเมืองที่ต้องการ หรือในอีก
ความหมายหนึ่งให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการแสดงทัศนะผ่านวรรณกรรม การ
ประกวดเรื่องสำนวนวลีพยานแว่นฟ้าได้จัดต่อเนื่องมาทุกปี นอกจากนี้ยังมีผู้สนใจส่งผลงานเข้า
ประกวดเป็นจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ

จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้วิจัยพบข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ลักษณะเด่นของเรื่องสำนวนวลีพยานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2551 อยู่ที่แนวคิดเป็นสำคัญ
เนื่องจากเป็นวรรณกรรมการเมือง ผู้แต่งมุ่งเสนอแนวคิดและมุมมองทางการเมืองเนื่องมาจาก
วัตถุประสงค์ของการประกวดรางวัล ดังนั้น ผู้แต่งจึงต้องนำเสนอเรื่องสั้นให้อยู่ในกฎ กติกา ของการ
จัดการประกวด โดยแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจศึกษามี 2 แนวคิดด้วยกันคือ แนวคิดประชาธิปไตยและ
แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเสนอแนวคิดประชาธิปไตย ผู้แต่งมุ่งประเด็นไปที่พฤติกรรมของนักการเมือง นำเสนอ
ประเด็นพฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมืองจากการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือเอื้อ
ประโยชน์แก่พวกพ้อง หรือประเด็นการซื้อสิทธิขายเสียง ผู้แต่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านลบของ
นักการเมือง ในตอนท้ายของเรื่องมักพบว่าเรื่องที่มีแนวคิดนี้มักจะจบเรื่องด้วยการที่การกระทำต่างๆ
ถูกเปิดเผย นำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศและอำนาจ ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ได้ดีข้อหนึ่งว่า อำนาจ
ซึ่งได้มาอย่างไม่ชอบธรรมของนักการเมือง เล่นการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและ
พวกพ้องจะทำให้ให้นักการเมืองไม่สามารถอยู่ในตำแหน่งได้ ทั้งนี้เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยได้
กล่าวถึงลักษณะจิตใจที่เป็นประชาธิปไตยหรือการมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยในเรื่องจิตสำนึกของ

การคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ของสังคมและของประเทศชาติ ไม่มุ่งผลประโยชน์ส่วนตัวจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ผู้แต่งเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจะเน้นพฤติกรรมที่แสดงความเสื่อมเสียของนักการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยแทรกทัศนะหรือบทบรรยายต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งนักการเมือง

นอกจากการนำเสนอภาพพฤติกรรมอันลวนของนักการเมืองแล้ว พบว่ามีเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่นำเสนอประเด็นนักการเมืองในอุดมคติ ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านบวก คุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีอันเป็นคุณธรรมและจริยธรรมที่นักการเมืองควรยึดถือ เช่น การอุทิศแรงกายแรงใจเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาของประชาชน ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ผู้แต่งมักเปิดเรื่องโดยใช้ปัญหาของประชาชนมาเป็นประเด็นเพื่อให้นักการเมืองช่วยแก้ไข หรือการเปิดเรื่องด้วยการนำเสนอภาพการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้อ่านเรียนรู้พฤติกรรมที่ดีของตัวละครที่มีความพยายามเป็นนักการเมืองที่ดีตามแบบอุดมคติ มีปณิธานขจัดแยะเป็นอุปสรรคในการหาเสียง เช่นมีคู่แข่งที่ซื้อเสียง ทุจริตการเลือกตั้ง เพื่อให้ลักษณะของตัวละครนักการเมืองในอุดมคติมีความเด่นชัดขึ้น ในตอนท้ายของเรื่อง ตัวละครนักการเมืองเหล่านี้จะเป็นที่รักใคร่ของประชาชน ประสบความสำเร็จในอาชีพนักการเมือง

การเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้แต่งมุ่งประเด็นไปที่การวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐด้วยการนำเสนอข้อบกพร่องของการดำเนินนโยบายในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่ตัวละครภาคประชาชนนำมาใช้ปฏิบัติ นโยบายที่ปรากฏในเรื่องสั้นมักเป็นนโยบายประชานิยมที่ตัวละครภาครัฐกล่าวว่าเป็นนโยบายเพื่อประชาชน แต่ผู้แต่งกลับชี้ให้เห็นปัญหาของการดำเนินนโยบายว่ามีผลกระทบต่อประชาชนและไม่ควรนำนโยบายดังกล่าวมาใช้กับประชาชนในเรื่องสั้นเป็นผู้ถูกกระทำและจบเรื่องด้วยการยอมจำนนต่อนโยบายของรัฐโดยไม่มีข้อโต้แย้ง การวิพากษ์นโยบายทางการเมืองเหล่านี้ผู้แต่งมักนำเสนอว่าในความเป็นจริงแล้วรัฐ หรือคนของรัฐวางนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองและพวกพ้องมากกว่า ประเด็นการวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมืองเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้แต่งให้ความสนใจนำเสนอ คือปัญหาการชุมนุมประท้วง การเรียกร้องสิทธิ ความเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลเสียต่อตัวละครภาคประชาชน เช่น การแตกความสามัคคี การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

นอกจากประเด็นที่แสดงปัญหาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ผู้แต่งได้นำเสนอประเด็นการสนับสนุนการเมืองสู่การเมืองในอุดมคติ เพื่อชี้ให้เห็นภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองการสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย ด้วยวิธีการสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครเพื่ออธิบายความหมายและยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจง่ายขึ้น

ด้านกลวิธีการประพันธ์ เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้านำเสนอในแนวสัจนิยมเป็นส่วนใหญ่ การนำเสนอเรื่องสั้นจึงมีการผสมผสานระหว่างเรื่องแต่งและความเป็นจริง โดยใช้บริบททางสังคมและการเมืองในขณะที่สร้างสรรค์ผลงานมาเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลนอกจากจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการตัดสินแล้ว บางครั้งยังอยู่ในดุลพินิจของประธานการจัดรางวัลซึ่งเป็นนักการเมืองด้วย ส่งผลให้เกิดข้อกังขาในการตัดสิน และมีผลกระทบต่อคุณภาพของงานโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการศึกษาเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่มุ่งศึกษาเรื่องแนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงศึกษากลวิธีที่ผู้แต่งใช้นำเสนอเรื่อง หากมีการศึกษาด้วยทฤษฎีอื่นๆ เช่น ทฤษฎีทางสังคมวิทยาหรือวัฒนธรรมศึกษา ก็จะเป็นประโยชน์ต่อวงการวรรณกรรมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งในการประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. 2549. บันทึกกรณีมาตรการรางวัลพานแว่นฟ้า. ใน **จุดประกายวรรณกรรม** (Online). [http://www.thaipoetsociety.com/index.php?topic=1165.0;wap2, 7](http://www.thaipoetsociety.com/index.php?topic=1165.0;wap2,7) พฤษภาคม 2555.
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. 2552. **ปปท. ชัมติกรม.ยุคทักษิณเปิดช่องฮั้วนม ร.ร.** (Online). <http://www.bangkokbiznews.com>, 19 พฤษภาคม 2555.
- กุลชน ชนาพงศธร. 2522. **นโยบายของรัฐ: อะไร ทำไม และอย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. 2553. **การเมืองการปกครองไทย: หลายมิติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โครงการรัฐศาสตร์ศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กองบรรณาธิการมติชน. 2551. **ลับ ล้วง ลึก พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- คัคพงษ์ ศรีพานิชย์, พ.ต.อ. 2544. **ทัศนคติต่อการเมืองระบบอุปถัมภ์และการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย: กรณีศึกษาข้าราชการในสังกัดสำนักงานตำรวจสันติบาล**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณิน บุญสุวรรณ. 2550. **33 ปีการเมืองไทย: ประชาธิปไตยในวังวน**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล สำนักงานภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. 2553. **รายงานการพิจารณาคดีอาญาและการสืบสวน: กรณีการอุกฉกฉกให้สูญหายของทนายสมชาย นีละไพจิตร มีนาคม 2552**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล.

คณะกรรมการวิสามัญเพื่อสอบสวนและศึกษาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้
 สถานิติบัญญัติแห่งชาติ. 2551. สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. และชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2516. ประชาธิปไตยของชาวบ้าน โดย ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช และคนอื่นๆ. กรุงเทพมหานคร: พินนศ.

คม ชัด ลึก. 2548. ที่สุดรางวัลอันทรงเกียรติก็ถึงแก่การ. (Online).
<http://topicstock.pantip.com/library/topicstock/2006/01/K4043574/K4043574.html>, 7
 พฤษภาคม 2555.

โครงการแม่น้ำเพื่อชีวิต โครงการฟื้นฟูเวศวิทยาในภูมิภาคอินโดจีนและพม่าศูนย์ข่าวสาละวิน.
 2551. สาละวินสายน้ำสามแผ่นดิน. เชียงใหม่: วนิตาเพรส.

จักษ์ พันธ์ชูเพชร. 2549. การเมืองการปกครองของไทย “จากสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ”.
 กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับ ลิขซึ่ง จำกัด.

_____. 2545. การเมืองและการปกครองไทย: มิติทางประวัติศาสตร์และสถาบันการเมือง.
 กรุงเทพมหานคร: มายด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

เชาว์ ไพรพิรุณโรจน์. 2530. ลัทธิและอุดมการณ์ทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ถวัลย์ มาศจรัส. 2545. เรื่องสั้นและการเขียนเรื่องสั้น. กรุงเทพมหานคร: ชารอักษร.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2552. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีต จนถึงรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ. 2538. พัฒนาการทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. 2549. **นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข**. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์. 2547. **เรื่องสัณฐานที่ก่เหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2549. “3 ปีเรื่องสัณฐานการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า: การตีโจทย์ ‘การเมือง’ กับ ‘การมีส่วนร่วมในประชาธิปไตย’.” ใน บำพันธ์ อิมสำราญ (บรรณาธิการ). **ภาษาและวรรณกรรมสาร ฉบับภาษาและวรรณกรรมกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: พีเพรส จำกัด, 267-296.

นาคยา กัลโยธิน. 2549. **วาทะแห่งศรัทธา เรื่องสัณฐานและบทกวีการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2548**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

นิยม รัฐอมฤต. 2549. **การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. ในนฤติ เศรษฐบุตร (บรรณาธิการ). การเมืองการปกครองของไทยในรอบ 60 ปีแห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 69-96.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณและถวิลวดี บุรีกุล. 2549. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

บุญย์เสนอ ตริวิเศษ. 2550. **การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2545-พ.ศ. 2548**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏนนทบุรี.

ประคอง เจริญจิตรกรรม. 2551. **หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประหยัด หงษ์ทองคำ. 2548. “การเลือกตั้ง 6 กุมภาพันธ์ 2548: การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง.” **รัฐสภาสาร**. 53 (9): 1-11.

ปริญญา เทวฤมิตรกุล. 2544. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) หมวด
สิทธิเสรีภาพ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

พิระพงษ์ สิทธิอมร และคณะ. 2549. ประวัติศาสตร์การเมืองไทย: ปฏิรูป ปฏิวัติ รัฐประหาร ของ
ผู้นำทางการเมือง พลเรือน ตำรวจ ทหาร. กรุงเทพมหานคร: ซี แอนด์ เอ็น.

พงศกร รอดชมภู. 2540. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนไทย: ศึกษากรณี ปัจจัยที่ทำให้การ
ประท้วงมีความยาวนาน. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรชัย ตระกูลวรานนท์. 2549. ทูตทางสังคมและแบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาค
ประชาชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี้.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและคณะ. 2539. สรุปย่อรายงานผลการวิจัยเรื่อง องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและ
ประพฤตินิষอบในวงราชการไทย. ม.ป.ท.

ไพโรจน์ บุญประกอบ. 2539. การเขียนสร้างสรรค์: เรื่องสั้น- นวนิยาย. กรุงเทพมหานคร:
ดอกหญ้า.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. 2548. เพลงทักษิณ เอกภาพ: ท่ามกลางความแปลกแยกในภาคใต้.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ HIGHER PRESS.

มานิตย์ จุมปา. 2541. รัฐธรรมนูญใหม่มีอะไรใหม่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันกฎหมายอาญา.

_____. 2553. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550). พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มานิช ดินลานสกุล. 2547. การอ่านและการเขียนบันทึกคดี. สงขลา: การกิจเอกสารและตำรา
มหาวิทยาลัยทักษิณ.

รักษันันญา สมเทพ. 2547. วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

_____. 2548. วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. 2548. จาก Thaksinomics สู่ทักษิณานิปไตย กรุงเทพมหานคร: openbooks.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

_____. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

รุ่ง แก้วแดง. 2548. สงครามและสันติสุข@ชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

เร็กซ์ดี คำธร. 2552. คิดแบบสมัคร สมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีคนที่ 25. กรุงเทพมหานคร: บางหลวง.

ฤกษ์ สุภศิริ. 2553. ประวัติย่อการเมืองไทยในรอบทศวรรษจากทักษิณมิกส์ถึงพฤษภาทมิฬ.

กรุงเทพมหานคร: โพสต์บุ๊ก.

ลิขิต ธีรเวคิน. 2548. การเมืองการปกครองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. 2546. ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.

วิทยากร เชิงกุล. 2548. เศรษฐกิจไทย: ปัญหาและทางแก้. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.

วิภาพ คัญทัพ. 2550. “เวลา-ความหวัง และการแก้ไขจุดอ่อนของมนุษย์ในรวมรางวัล ‘พานแว่นฟ้า’ ชุด คืบเดือนเพ็ญ.” ใน กองกฤษ ไตรยวงศ์ (บรรณาธิการ). **ลายลักษณ์แห่งการวิจารณ์: รวมบทวิจารณ์ร่วมสมัย. เล่ม 2.** กรุงเทพมหานคร: ชมนาค.

วิญญู บุญมาร์ตัน. 2548. **วิพากษ์เศรษฐกิจการเมือง ยุคทักษิณ ชินวัตร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ส. เอเชียเพรส.

วิสุทธิ โพธิ์แท่น. 2550. **แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา

ศิริพร ณ ถลาง. 2544. **ไวยากรณ์ของนิทาน: การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง.** กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ หิรัญนุสรณ์. 2550. **การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยภายหลังการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิทธิพันธ์ พุทธหนู. 2542. **สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภารัตน์ เสรีวัฒน์. 2522. **วิวัฒนาการเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475.** กรุงเทพมหานคร: กรมฝึกหัดครู.

สุวรรณ เคลือบสุวรรณ. 2546. **เรื่องสั้นการเมืองชุด คืบเดือนเพ็ญ.** กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2548. **เมื่อโลกไม่มีประวัติศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สามัญชน.

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการผู้แทนราษฎร. 2551. **การจากไปของนกเค้า รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าครั้งที่ 5.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. 2551. เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้วแม่ฉัน! รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. 2551. สะพาน รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2544. นโยบายของรัฐบาล กับกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. 2550. รัฐบาลธรรมาธิปไตย แนวคิดและการบริหารงาน “ภายใต้การนำของ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์”. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล.

อรุณี เอี่ยมศิริโชค. 2549. เจาะข่าวนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย.

อิรวดี ไตลังคะ. 2546. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. 2525. สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์อักษรการพิมพ์.

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล

นางสาวชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 5 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

จังหวัดตรัง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี

วิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ที่อยู่ปัจจุบัน

90 ถนนราชดำเนิน ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง

จังหวัดตรัง 92000